

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ:
ΝΕΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΣ ΣΑΛΤΑΓΙΑΝΝΗ
(Α.Μ.: 1012201803029)

Θέμα: «Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών Μέσης Εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1960 και 1970 στην περιοχή του Νομού Λάρισας»

Επιβλέπων Καθηγητής: Θανάσης Χρήστου
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Ιάκωβος Μιχαηλίδης
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Σωτήριος Ριζάς

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2022

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	3
Εισαγωγή.....	5
Α΄ Κεφάλαιο	
Ιστορικό πλαίσιο	8
1.1. Η Ελλάδα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο Πόλεμο.....	8
1.2. Η δικτατορία 1967 – 1974	16
1.3. Η επάνοδος στη νομιμότητα	17
1.4. Η χρήση του όρου «εθνικά υγιής» στον κρατικό μηχανισμό	19
Β΄ Κεφάλαιο	
Η εκπαιδευτική πολιτική.....	27
2.1. Η εκπαιδευτική πολιτική από το '60 ως πριν τη δικτατορία.....	27
2.2. Η εκπαίδευση στα χρόνια της δικτατορίας 1967 – 1974 και στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης.....	31
Γ΄ Κεφάλαιο	
Ο «επιθεωρητισμός».....	38
3.1. Ίδρυση του θεσμού του επιθεωρητή	38
3.2. Ο «επιθεωρητισμός» τη δεκαετία του 1960 ως και το τέλος της χούντας.....	43
3.3. Η επιθεώρηση την περίοδο της μεταπολίτευσης ως το 1981	45
Δ΄ Κεφάλαιο	
Βασικά στοιχεία της έρευνας	47
4.1. Στόχος και Ερευνητικά Ερωτήματα.....	47
4.2. Μεθοδολογία – Δείγμα - Πηγές.....	48
4.3. Σπουδαιότητα της έρευνας και της συγγραφής των πορισμάτων.....	50
Ε΄ Κεφάλαιο	
Ερευνητικά Δεδομένα	52
5.1. Φάκελοι Αξιολογούμενων	52
ΣΤ΄ Κεφάλαιο	
Ανάλυση Περιεχομένου.....	119
6.1. Επαναλαμβανόμενα μοτίβα νοήματος στις εκθέσεις αξιολογούμενων	119
6.2. Θέματα που αναδεικνύονται από την ανάλυση των εκθέσεων αξιολόγησης....	121
6.3. Οι συνθήκες της εποχής διαμορφώνουν το αξιολογικό πλαίσιο	123

Επίλογος.....	129
Πηγές και βιβλιογραφία.....	130
Περίληψη	134

Πρόλογος

Η ιστορία ακολουθώντας ένα συνεπές διανοητικό πρόγραμμα πέτυχε σε μεγάλο βαθμό να κάνει κατανοητό το σήμερα. Και η προσφορά αυτή δεν μειώνεται παρά την ύπαρξη των πολιτικών αντιλήψεων ή άλλων προσωπικών πεποιθήσεων του ιστορικού¹. Χρέος του άλλωστε και ενδιαφέρον στοιχείο του ιστορικού ερευνητή είναι να απαλλάξει το ιστορικό γεγονός από τη μυθοπλασία. Η ιστορία αποτελεί μέρος μιας κουλτούρας η οποία αλλάζει και καθώς πραγματοποιείται αυτή η αλλαγή, αλλάζουν και οι τρόποι με τους οποίους αντιλαμβανόμαστε τα γεγονότα του παρελθόντος για να το καταγράψουμε ως ιστορία. Με αυτή την έννοια οι ιστορικοί δημιουργούν την ιστορία και δεν την αποτυπώνουν απλά. Αλλάζει, όμως, και η θέση που κάθε κοινωνία, σε διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα επιφυλάσσει στην ιστορία. Οι ιστορικές διαμάχες δεν μπορούν να κατανοηθούν χωρίς τις συγκεκριμένες συνθήκες μέσα στις οποίες διεξάγονται, χωρίς τα κοινωνικά, πολιτικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα τους². Αυτό βέβαια υπό την προϋπόθεση της ουδέτερης αποτύπωσης από μέρους του ερευνητή και της νηφάλιας και επιστημονικής διερεύνησης των ιστορικών γεγονότων.

Στα πλαίσια της «Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας: νέες θεωρήσεις και πρακτικές» όπως τιτλοφορείται ο μεταπτυχιακός κύκλος σπουδών του τμήματος Ιστορίας, Αρχαιολογίας και διαχείρισης πολιτισμικών αγαθών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου πραγματοποιήθηκε η παρούσα εργασία. Το αντικείμενό της αφορά μελέτη που έχει πραγματοποιηθεί στα Γενικά Αρχεία του Κράτους του Νομού Λάρισας που αποτελεί και την ιδιαίτερη πατρίδα μου και αφορά την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών Μέσης Εκπαίδευσης δύο κυρίως δεκαετιών του '60 και του '70, για να τελειώσει την περίοδο του 1982 οριστικά με την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου που επέφερε μια νέα τότε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Η εκπαιδευτική πολιτική της περιόδου που εξετάζουμε έχει τις ρίζες της στη διαιρετική τομή που επέφερε ο Β Παγκόσμιος Πόλεμος στην Ελλάδα και ο Εμφύλιος πόλεμος που ακολούθησε και οι επόμενες δεκαετίες αποτελούν τον απόηχο του πολέμου αυτού. Η Εκπαίδευση τάχθηκε στην υπηρεσία μιας ιδιότυπης προσπάθειας ανασυγκρότησης και επανακαθορισμού του θεωρούμενου εθνικά υγιούς σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής της χώρας. Οι έρευνες στα Γ.Α.Κ. έδειξαν πως η

¹ Eric Hobsbawm, *Για την Ιστορία*, Αθήνα 1998, σ. 13

² Αντώνης Λιάκος, *Πως το παρελθόν γίνεται ιστορία*, Αθήνα 1998, σ. 13-17

εκπαίδευση απετέλεσε πεδίο στο οποίο μέσω των μηχανισμών πρόσληψης και αξιολόγησης των εκπαιδευτικών εφαρμόστηκαν οι προσεγγίσεις που προέκυψαν από τον επανακαθορισμό που επήλθε από την έκβαση των γεγονότων της δεκαετίας του 1940. Σημαντικό στοιχείο που λειτούργησε ως εργαλείο στην υλοποίηση των επιδράσεων αυτών αποτελούσε η ήδη υπάρχουσα ιεραρχική δομή της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών και της διοίκησης της εκπαίδευσης που υπήρχε ήδη θεμελιωμένη από την ίδρυση Ελληνικού Κράτους με κυρίαρχο το ρόλο του επιθεωρητή ως εξωτερικού αξιολογητή. Η εξάρτηση των εκπαιδευτικών από τους διοικητικούς προϊσταμένους τους ήταν μια σχέση σε ορισμένες περιπτώσεις επώδυνη, όπου η εξάρτηση και η ανασφάλεια του ασθενέστερου λειτουργούσε αντιθετικά με την αυξημένη ισχύ και την εξουσία του ισχυρότερου. Κάποιοι Έλληνες εκπαιδευτικοί θα νιώσουν πικρία στην ανάγνωση των σελίδων που ακολουθούν και οι περισσότεροι ελπίζουμε ότι δεν θα τις προσπεράσουν αδιάφορα. Αποτελούν ένα πρώτο έναυσμα για τον προβληματισμό τόσο των εκπαιδευτικών, όσο και όλων των άλλων που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Θέλω να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλλαν στην έρευνά μου είτε με έμμεσο είτε με άμεσο τρόπο. Θέλω να ευχαριστήσω τα Γ.Α.Κ. του Ν. Λάρισας που μου έδωσαν τη δυνατότητα να μελετήσω το τόσο πολύτιμο αρχειακό τους υλικό που αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της τοπικής μας ιστορίας, τους φίλους εκείνους που με τις ατέλειωτες συζητήσεις που κάναμε μου έδωσαν σημαντικά στοιχεία και μου άνοιξαν καινούριους ορίζοντες για το θέμα μου που εξακολουθεί και σήμερα να είναι τόσο επίκαιρο στην εκπαιδευτική κοινότητα, τον σύζυγό μου και τα παιδιά μου για το χρόνο που τους στέρησα, για την υπομονή και τη βοήθειά τους, τέλος να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου τον κύριο Θανάση Χρήστου που μου έδωσε την ευκαιρία να ανοίξω τις πύλες της έρευνας που πραγματικά με μάγεψαν.

Η ερμηνεία της μελέτης της έρευνας των πρωτογενών πηγών δε θα μπορούσε να μην φέρει κάποια στοιχεία της προσωπικής μου αντίληψης. Σίγουρα, όμως κυριαρχεί η αναζήτηση της αλήθειας, με ουδέτερο τρόπο και επιστημονικά κριτήρια αφού κάθε ιστορικός στηρίζεται στην πίστη ύπαρξης μιας αντικειμενικότητας την οποία καλείται να υπηρετήσει. Έτσι τυχόν λάθη καθώς και παραλείψεις βαρύνουν αποκλειστικά εμένα και κανέναν άλλον.

Σαλταγιάννη Ευαγγελία

Καλαμάτα 2 Νοέμβρη 2021

Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες μέχρι σήμερα πολύς λόγος γίνεται για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού τους έργου, ενώ ταυτόχρονα ο ρόλος του εκπαιδευτικού υφίσταται πολλαπλή κριτική αν και παραμένει και σήμερα ο κύριος ζωντανός φορέας γνώσης και εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα. Η διαρκής προσπάθεια αναμόρφωσης του εκπαιδευτικού συστήματος αποτελεί πολλές φορές το άλλοθι για την κάλυψη των εγγενών αδυναμιών της κεντρικά ασκούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής. Είναι η αιτία της ανασφάλειας και του φόβου που κάποιοι εκπαιδευτικοί εκφράζουν για την αξιολόγηση η αδυναμία τους, η οκνηρία τους και οι μειωμένες ικανότητές τους, ή μήπως οι εκπαιδευτικοί στην πλειονότητά τους φοβούνται την έλλειψη αντικειμενικών κριτηρίων αξιολόγησης και την αντικατάστασή τους με μη εκπαιδευτικά κριτήρια για την υπηρεσιακή-εκπαιδευτική τους εξέλιξη; Ή ακόμα φοβούνται ότι όπως στο μακρινό παρελθόν η παντελής έλλειψη επιστημονικά τεκμηριωμένων κριτηρίων όπως αποτυπώνονταν στις εκθέσεις αξιολόγησης των επιθεωρητών θα λειτουργήσουν ως αρχέτυπα για τη δόμηση ενός νέου πλαισίου μετάθεσης ευθυνών για τις ανεπάρκειες της κεντρικά ασκούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής στο επίπεδο των σχολικών μονάδων και των ίδιων ως εκπαιδευτικών λειτουργών;

Με την εργασία-έρευνά μου θα προσπαθήσω να αποκαλύψω τις πραγματικές πλευρές της αξιολόγησής κατά το παρελθόν σε έναν συγκεκριμένο νομό που αποτελεί, όμως, αντιπροσωπευτικό δείγμα για το τι έγινε και στην υπόλοιπη Ελλάδα με απώτερο στόχο, βλέποντας τον τρόπο σύνταξης και το περιεχόμενο των κειμένων των εκθέσεων αξιολόγησης να προβληματιστούμε για την αξιολογική διαδικασία και μέσω πραγματικών κειμένων εκθέσεων αξιολόγησης να προσεγγίσουμε την ιστορία του θεσμού της εποπτείας της εκπαίδευσης στη χώρα μας μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο.

Κύριος στόχος της εργασίας μου αποτελεί η αποτύπωση του θεσμικού πλαισίου της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών στην περιοχή του Ν. Λάρισας κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1960 και 1970 όπως αυτό αναδεικνύεται από το αρχειακό υλικό των ΓΑΚ – Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ με παράλληλη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας.

Θα ασχοληθούμε με το περιεχόμενο των εκθέσεων αξιολόγησης, με το ύφος των κειμένων των εκθέσεων ως προς την κατεύθυνση της τότε εκπαιδευτικής

πολιτικής, ώστε να διαφανεί το γενικότερο πλαίσιο της λειτουργίας των εποπτικών μηχανισμών της εκπαίδευσης την εποχή εκείνη.

Από την καταγραφή του τρόπου αξιολόγησης των εκπαιδευτικών εκείνης της εποχής με βάση τους προαναφερόμενους στόχους θα οδηγηθούμε σε απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα, που σε μια αρχική προσέγγιση, διατυπώνονται ως εξής:

- **α.** Ποιος ήταν ο τρόπος αξιολόγησης των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής και τι προέβλεπε η αντίστοιχη Νομοθεσία.
- **β.** Ποιους άξονες χρησιμοποιούσαν και σε ποιες κατευθύνσεις εστίαζαν οι Γενικοί Επιθεωρητές – Αξιολογητές της εποχής εκείνης;
- **γ.** Ποιο ήταν το «προφίλ» του υποκειμένου της αξιολόγησης; (μορφωτικά, πολιτικά κ.λπ. χαρακτηριστικά του «Επιθεωρητή») και ποια τα κριτήρια που χρησιμοποιούνταν από αυτόν;
- **δ.** Ποιο το περιεχόμενο των εκθέσεων των αξιολογουμένων και ποιο το ύφος των κειμένων αυτών με τα αντίστοιχα σημαινόμενα.
- **ε.** Ποιοι ήταν πραγματικά οι αξιολογούμενοι; (προσόντα, αυτό-αντίληψη του παιδαγωγικού τους ρόλου, αποδοχή ή άρνηση της αξιολόγησής τους και πως εκφράζονταν οι ενδεχόμενες αντιδράσεις τους)
- **στ.** Ποιες οι έγγραφες διαβεβαιώσεις που απαιτήθηκαν υπηρεσιακά από τους εκπαιδευτικούς κατά την περίοδο αυτή για την πρόσληψή τους στη δημόσια εκπαίδευση.

Η διπλωματική εργασία περιλαμβάνει πρόλογο, εισαγωγή, το κυρίως θέμα που αποτελείται από έξι κεφάλαια, τα θέματα που προέκυψαν και διαμορφώθηκαν στο συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο, τον επίλογο και μία περίληψη, ενώ στο τέλος της εργασίας παρατίθεται η σχετική βιβλιογραφία που έχει χρησιμοποιηθεί για τη συγγραφή της. Στην εισαγωγή αποτυπώνεται το αντικείμενο της έρευνας καθώς και ο λόγος για τον οποίο έγινε η έρευνα αυτή και ο σκοπός που φιλοδοξεί να υπηρετήσει. Ακολουθεί η ανάλυση του κυρίως θέματος με τα αντίστοιχα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφεται το σύγχρονο ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο αλλά και αυτό που προηγήθηκε των γεγονότων του θέματος. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται η εκπαιδευτική πολιτική που ακολουθήθηκε μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο Πόλεμο και μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '70. Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στον «επιθεωρητισμό» και στο ιδεολογικό πλαίσιο της αξιολόγησης και εποπτείας

καθώς και στις αντιδράσεις που σημειώθηκαν από την πλευρά των εκπαιδευτικών. Στο τέταρτο κεφάλαιο, που αποτελεί την αρχή του εμπειρικού μέρους της εργασίας, αναφέρεται ο στόχος, τα ερευνητικά ερωτήματα, η σημασία της έρευνας και η μεθοδολογία ανάλυσης των εμπειρικών δεδομένων, στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται η καταγραφή του συνόλου των δεδομένων που θα αναλύσουμε και ακολουθεί το έκτο κεφάλαιο με την ανάλυσή των δεδομένων αυτών. Η εργασία τελειώνει με τον επίλογο - ανακεφαλαίωση που προκύπτει από την προηγούμενη μελέτη και ανάλυση.

Α΄ Κεφάλαιο

Ιστορικό πλαίσιο

1.1. Η Ελλάδα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο Πόλεμο

Οι συνέπειες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου καθώς και του Εμφυλίου Πολέμου που ακολούθησε μέχρι το 1949 αποτέλεσε μια από τις πιο μαύρες σελίδες της Ελληνικής ιστορίας οι οποίες χαρακτηρίστηκαν πολύ σοβαρές για την Ελληνική πραγματικότητα. Μετά τον εμφύλιο το ιστορικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε χαρακτηριζόταν από το συνδυασμό οικονομικής υπανάπτυξης και συνθηκών οικονομικής και πολιτικής εξάρτησης από τον «Αμερικανικό παράγοντα». Η οργάνωση και η λειτουργία του μετεμφυλιακού Κράτους γινόταν με όρους περισσότερο αντιμετώπισης του λεγόμενου «εσωτερικού εχθρού» που είχε προκύψει από την περίοδο του Εμφυλίου.

Όλες οι Κυβερνήσεις ταύτιζαν λιγότερο ή περισσότερο την ορθή οργάνωση και λειτουργία του Κράτους με όρους που θα επιτύγχαναν την αποδυνάμωση κάθε πολιτικής έκφρασης των δυνάμεων, που κατά τη διάρκεια του προηγούμενου Εμφυλίου Πολέμου ταυτίστηκαν λιγότερο ή περισσότερο με την παράταξη μέρος της οποίας υπήρξε και το παράνομο Κ.Κ.Ε. από την πολιτική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας, καθώς και την εξάλειψη του κομμουνιστικού κινδύνου από τη χώρα. Ο Νόμος 509/1947 που κυριάρχησε στην περίοδο αυτή και που ίσχυσε μέχρι το Σεπτέμβριο του 1974 είχε κηρύξει παράνομη τη δράση του Κουμμουνιστικού Κόμματος³. Η πολιτική παράταξη που είχε ταυτιστεί πολιτικά με το χώρο αυτό συσπειρώθηκε γύρω από το πολιτικό κόμμα της ΕΔΑ. Στην κοινωνική ζωή την ίδια περίοδο κυριαρχούσε η φτώχεια, η οικονομική καταστροφή λόγω του Πολέμου και η διχόνοια μεταξύ των πολιτών. Η ανάπτυξη ήταν βραδύτατη με ρυθμό 2%, όταν στον υπόλοιπο Ευρωπαϊκό χώρο έφθανε το 8 έως 10% με το κατά κεφαλήν εισόδημα στα 156 δολάρια ετησίως⁴. Στην διεθνή πολιτική σκηνή κυριαρχούσε ο Ψυχρός Πόλεμος και μέσα στο πλαίσιο αυτό η Ελλάδα δέχτηκε βοήθεια από την Αμερική με το πρόγραμμα Τρούμαν (12 Μαρτίου 1947), με το οποίο οι Η.Π.Α. αναλάμβαναν την "ηγεσία" του Δυτικού κόσμου και έγινε έτσι μέλος της συμμαχίας των χωρών του ΝΑΤΟ (Νόμος 1989/19-2-1952 «περί κυρώσεως της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού») και της Ευρώπης ενώ στάθηκε ως αντίβαρο στη τότε Σοβιετική Ένωση,

³ Απόστολος Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985*, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 437

⁴ Τάσος Βουρνάς, *Ιστορία Νεότερης και Σύγχρονης Ελλάδας*, τ. Ε΄, Αθήνα 1984, σ. 12

γεγονός που ενισχύθηκε με τη συμφωνία για τις Αμερικανικές Βάσεις του 1953. Οι επιλογές αυτές προέκυψαν λόγω του συσχετισμού δυνάμεων που είχαν σε παγκόσμιο επίπεδο διαμορφωθεί εξαιτίας του Ψυχρού Πολέμου. Την περίοδο αυτή σημειώνεται μια μικρή οικονομική ανάκαμψη με αύξηση των δεικτών στα εισοδήματα της γεωργικής και της βιομηχανικής παραγωγής κατά τη διάρκεια της θητείας του Σπύρου Μαρκεζίνη στο Υπουργείο Συντονισμού, αλλά και αργότερα, κυρίως λόγω της υπερυποτίμησης της δραχμής (9 Απριλίου 1953). Η Ελλάδα παρέμενε η χώρα που διέθετε το χαμηλότερο ποσοστό του εθνικού της εισοδήματος (8,5%) για επενδύσεις στην παραγωγή και το υψηλότερο σε σχέση με όλες τις χώρες του NATO για στρατιωτικές δαπάνες⁵. Δημιουργήθηκαν, όμως, σταδιακά σημαντικά οδικά έργα κυρίως, καθώς και άλλα έργα υποδομής.

Την περίοδο του «Ελληνικού Συναγερμού» το θεσμικό πλαίσιο του Κράτους μετά την εμφυλιοπολεμική περίοδο θεμελιώθηκε με τρόπο που δημιουργούσε ακόμη και στην Κεντρώα αντιπολίτευση την πεποίθηση ότι η παράταξη των νικητών του εμφυλίου ήταν ο "νόμιμος" νομέας της εξουσίας⁶. Το Κέντρο διέθετε μερικές δεκάδες βουλευτές (57 έδρες και η Αριστερά καμία) και είχε αντιληφθεί, όπως και η Αριστερά, ότι η πολιτική τους ήττα στις εκλογές της 16ης Νοεμβρίου 1952 ήταν σοβαρή και θα επηρέαζε για πολλά χρόνια την πολιτική ζωή της χώρας⁷. Αν και η ΕΔΑ υπήρξε ο νόμιμος κομματικός φορέας του πολιτικού χώρου που ηττήθηκε στον προηγούμενο Εμφύλιο Πόλεμο που στους κόλπους της περιελάμβανε και άλλα κόμματα, μεταξύ αυτών και ένα τμήμα του παράνομου ΚΚΕ, εντούτοις οι πρακτικές της κυβέρνησης του Ελληνικού Συναγερμού χαρακτηρίζονταν από το συνδυασμό της αναγνώρισης της νομιμότητάς της ως πολιτικού κόμματος και ταυτόχρονα λόγω του θεωρούμενου κινδύνου επανάληψης της δράσης του παράνομου Κ.Κ.Ε. της αυστηρής αστυνομικής επιτήρησης των μελών της⁸. Τα στρατόπεδα εκτοπισμού Αη Στράτη και Τρίκερι διατηρήθηκαν. Για τους πολιτικούς κρατούμενους η κυβέρνηση ανακοινώθηκαν μέτρα διαχωρισμού μεταξύ στελεχών και υπολοίπων και δίωξη των κομμουνιστικών οργανώσεων που είχαν δημιουργηθεί εντός των φυλακών. Την 1η Ιανουαρίου 1953 κρατούνται σε φυλακές 5.311 χαρακτηριζόμενοι ως «κομμουνιστάι» από τους οποίους 2.495 ήταν καταδικασμένοι σε ισόβια και 5 σε θάνατο. Την ίδια περίοδο έγιναν λίγες απολύσεις εξόριστων και ταυτόχρονα άλλες

⁵ Σπύρος Λιναρδάτος, *Από τον Εμφύλιο στη Χούντα*, τ. Β', Αθήνα 1978, σ. 57

⁶ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Β', σ. 14

⁷ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Β', σ. 23

⁸ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Β', σ. 49

εκτοπίσεις μέσω των «επιτροπών ασφαλείας» με επίκληση «λόγους δημοσίου συμφέροντος»⁹. Μέσα στο 1953 η Κυβέρνηση απέλυσε το Δήμαρχο Καισαριανής, εκατοντάδες δημοτικούς και κοινοτικούς συμβούλους ιδίως στη Βόρειο Ελλάδα καθώς και πολλούς υπαλλήλους Δημοσίων Υπηρεσιών. Στο χώρο του Δημοσίου έγινε νέα διερεύνηση –εκκαθάριση «κοινωνικών φρονημάτων», ενώ απολύθηκαν και αρκετοί κεντρώοι¹⁰. Ιδιαίτερα στο Υπουργείο Παιδείας «εκκαθαρίστηκαν» ακόμη και εκπαιδευτικοί που οι προοδευτικές τους τοποθετήσεις και αντιλήψεις εξαντλούνται σε γλωσσικά ή καθαρά παιδαγωγικά θέματα¹¹. Το 1954 έγιναν έντονες συζητήσεις στη Βουλή για τις εκκαθαρίσεις στις Δημόσιες Υπηρεσίες (Πρακτικά Βουλής 11-2-1954), και ψηφίσθηκε ο Νόμος 2500 για την εκκαθάριση των Δημοσίων Υπηρεσιών από την κυβερνητική πλειοψηφία του Συναγερμού.

Στις Δημοτικές εκλογές της 21ης Νοεμβρίου 1954 η αντιπολίτευση σημείωσε πολιτική νίκη επικρατώντας σε όλους τους μεγάλους Δήμους της χώρας, χωρίς όμως να είναι ενιαία¹². Στα τέλη Ιανουαρίου 1955 η αντιπολίτευση έδωσε πολυήμερη μάχη στη Βουλή με επερωτήσεις βουλευτών της για την κατάργηση των υφιστάμενων περιοριστικών θεσμών χαρακτηρίζοντάς τους «αντιδημοκρατικούς». Οι «φάκελοι», τα «πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων», οι «διακρίσεις στις προσλήψεις» και τα άλλα μέτρα σύμφωνα με τους Βουλευτές της Αντιπολίτευσης έπληξαν πλέον όχι μόνο τους οπαδούς της Αριστεράς αλλά και του Κέντρου¹³. Η αδυναμία επιτυχούς χειρισμού του Κυπριακού, ο κατακερματισμός του Κέντρου ως πολιτικού χώρου και τα οξυμένα κοινωνικά προβλήματα δημιούργησαν μεταβολές στο πολιτικό σκηνικό. Η ίδρυση της ΕΡΕ, οι προσχωρήσεις ορισμένων συντηρητικών φιλελεύθερων στην ΕΡΕ και κυρίως ο εκλογικός νόμος δημιουργούσε συζητήσεις συνεργασίας στην αντιπολίτευση. Ο Σπύρος Μαρκεζίνης δεν απέκλεισε συνεργασία με τα υπόλοιπα κόμματα της Αντιπολίτευσης ακόμη και την ΕΔΑ¹⁴. Για πρώτη φορά συναντήθηκαν Γ. Παπανδρέου και Ηλιού (14 Ιανουαρίου 1956) αλλά δεν κατέληξαν σε συνεργασία. Στις 17 Ιανουαρίου του 1956, όμως, επήλθε η συμφωνία για την εκλογική σύμπραξη Κέντρου και ΕΔΑ συγκροτώντας τη «Δημοκρατική Ένωση». Εξαιτίας του «τριφασικού» εκλογικού συστήματος, βέβαια, η ΕΡΕ θα πλειοψήφησε με 165 έδρες έναντι 132 της Δημοκρατικής Ένωσης στις εκλογές της 19ης

⁹ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Β', σ. 49, 108

¹⁰ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Β', σ. 108

¹¹ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Β', σ. 108

¹² Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Β', σ. 231

¹³ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Β', σ. 268

¹⁴ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Γ', σ. 57

Φεβρουαρίου 1956 με 1.482.688 ψήφους, παρά το γεγονός ότι η Δημοκρατική Ένωση συγκέντρωσε 1.613.286 ψήφους, δηλαδή πολύ περισσότερες¹⁵ έναντι της ΕΡΕ. Το φθινόπωρο του 1956 στον Αη Στράτη κρατούνταν 820 πολιτικοί εξόριστοι και η Κυβέρνηση Κ. Καραμανλή δήλωνε στις 24 Οκτωβρίου ότι θα έδινε άδειες στο 15% των εκτοπισμένων μεταφέροντας τους υπολοίπους στη Μακρόνησο. Εκτός των εξοριστών στη φυλακή βρίσκονταν άλλοι 5.000 πολιτικοί κρατούμενοι οι περισσότεροι καταδικασμένοι σε βαριές ποινές¹⁶ από ποινικά δικαστήρια.

Το 1958 η ΕΔΑ κατάφερε να διπλασιάσει το ποσοστό της και μέσα σε τρία χρόνια κατάφερε με 24,43% να γίνει αξιωματική αντιπολίτευση και να πάρει 79 έδρες. Το γεγονός αυτό επαύξησε τις ανησυχίες της πολιτικής παράταξης που είχε επικρατήσει κατά τον Εμφύλιο, επειδή, οι μέχρι πρότινος συμμετέχοντες στον πολιτικό χώρο που κατά τον Εμφύλιο νικήθηκε, βρίσκονταν πολύ κοντά στο να παίξουν σημαντικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις. Τα Ανάκτορα, που αποτελούσαν εκείνη την εποχή σημαντικό πόλο στο πολιτικό γίγνεσθαι, η ΕΡΕ ως κυβερνώσα παράταξη αλλά και οι Αμερικανοί, που είχαν αυξημένο ενδιαφέρον για την Ελλάδα λόγω της έντασης του Ψυχρού Πολέμου, θορυβήθηκαν σε σημαντικό βαθμό. Οι πληγές του εμφυλίου ήταν ακόμη ανοικτές για όλες τις πολιτικές παρατάξεις.

Η περίοδος αυτή αποτελεί το αποκορύφωμα της εποχής του ανταγωνισμού μεταξύ ΗΠΑ και ΕΣΣΔ μετά το «Σπούτνικ σοκ» το 1957. Στα πλαίσια του ανταγωνισμού αυτού αναπτύσσονται τα κινήματα ειρήνης τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και στην Ελλάδα. Οι Αμερικανοί χαρακτήριζαν τα κινήματα αυτά «φιλοσοβιετικά», αντιλήψεις που ασπάζονταν και σημαντικό μέρος της κυβερνώσας παράταξης στην Ελλάδα με εκφραστή την ΕΡΕ¹⁷. Σημαντικό μέρος αξιωματικών του Στρατού και της Αστυνομίας έδειχναν πως σοκαρίστηκαν και προσπάθησαν να εμποδίσουν την εξέλιξη αυτή με μέτρα που σε ορισμένες περιπτώσεις έφθασαν σε εμπρησμούς των γραφείων της ΕΔΑ σύμφωνα με εφημερίδες της εποχής, συλλήψεις των στελεχών της και εκτοπίσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η σύλληψη 17 ατόμων-μελών της ΕΔΑ και η καταδίκη του Μανώλη Γλέζου, που κατηγορήθηκε από τις Αστυνομικές Αρχές ως πράκτορας των Σοβιετικών. Η συνταγματική νομιμότητα της περιόδου λειτούργησε σε σημαντικό βαθμό επιλεκτικά κυρίως υπό ένα είδος αίρεσης «νομιμοφροσύνης». Έτσι η ένταξη κάποιου στους κόλπους της ΕΔΑ είχε πιθανόν

¹⁵ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Γ', σ. 77

¹⁶ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Γ', σ. 171

¹⁷ Γεώργιος Ρωμαίος, *Υπόθεση Λαμπράκη*, Ιστορικά Ελευθεροτυπία, τ. 220, Ιανουάριος 2004, σ. 28-29

αρνητικές επιπτώσεις που έφθαναν σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμη και στο επίπεδο της οικογενειακής, επαγγελματικής και προσωπικής του ζωής.

Την περίοδο που εξετάζουμε κυρίαρχη θέση στο πολιτικό σκηνικό είχε η ΕΡΕ, κυρίαρχη προσωπικότητα της παράταξης υπήρξε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο οποίος και ίδρυσε την ΕΡΕ και υπήρξε ο μακροβιότερος πρωθυπουργός εκείνης της περιόδου με σημαντικό ανορθωτικό έργο στον οικονομικό τομέα (από 1958-1963)¹⁸. Ωστόσο οι ανησυχίες των παραγόντων της περιόδου αυτής από την εκλογική άνοδο της ΕΔΑ στις εκλογές του 1958 είχαν ενταθεί. Ενδεικτική είναι η παρέμβαση της Αμερικανικής Πρεσβείας για το εκλογικό σύστημα με το οποίο θα γίνονταν οι επόμενες εκλογές. Η Αμερικανική στρατηγική για την Ελλάδα εκείνη την περίοδο είχε δύο βασικές επιδιώξεις: την εκλογική απομείωση της ΕΔΑ και την προβολή ενός άλλου μεγάλου αλλά μειωηφούντος κόμματος που θα μπορούσε στο χώρο του Κέντρου να δημιουργηθεί από συγγενικά κόμματα που θα λειτουργούσε ως εναλλακτικός πόλος του πολιτικού συστήματος ανταγωνιστικός προς την ΕΔΑ. Αυτό θεωρούσαν ότι μπορεί να επιτευχθεί μέσω του εκλογικού συστήματος των «συγγενών κομμάτων». Σύμφωνα με αυτό το εκλογικό σύστημα, που τελικά προτάθηκε στον Γ. Παπανδρέου και στους άλλους ηγέτες των κομμάτων του Κέντρου, οι οποίοι το απέρριψαν και τελικά δεν εφαρμόστηκε, τα κόμματα θα κατατάσσονταν σε δυο κατηγορίες: στα «εθνικόφρονα», όπως θα ονομάζονταν σύμφωνα με την Αμερικανική πρόταση ορισμένα κόμματα και στα «μη εθνικόφρονα». Την κατάταξη θα έκανε το Συμβούλιο της Επικρατείας¹⁹. Όλες οι έδρες κατά την καταμέτρηση των ψήφων θα παραχωρούνταν στην κατηγορία (και όχι στο πολιτικό κόμμα) που θα πλειοψηφούσε στην αντίστοιχη εκλογική περιφέρεια και μετά η κατανομή των εδρών μέσα σε κάθε μια κατηγορία κομμάτων θα γινόταν αναλογικά μεταξύ τους. Τελικά η κυβερνητική πλειοψηφία της ΕΡΕ κατέθεσε στη Βουλή νέο εκλογικό νομοσχέδιο που προέβλεπε την ενισχυμένη αναλογική για τις επόμενες και το πλειοψηφικό σύστημα για τις μεθεπόμενες εκλογές με έντονες επικρίσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή προς τα κόμματα του Κέντρου που δε δέχτηκαν το σύστημα των συγγενών κομμάτων, που, όπως τόνισε, θα εξασφάλιζε σταθερή κυβέρνηση και αποκλεισμό της ΕΔΑ από το Κοινοβούλιο²⁰.

¹⁸ Απόστολος Βακαλόπουλος, *ό. π.*, σ. 449

¹⁹ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Δ', σ. 18

²⁰ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Δ', σ. 20

Την ίδια περίοδο δημιουργήθηκαν πολλές οργανώσεις με εν πολλοίς παρακρατικό πλαίσιο δραστηριότητας, εντάθηκε ο πολιτικός ρόλος ορισμένων θυλάκων εντός του Στρατού και αυτονομήθηκε ο πολιτικός ρόλος των Ανακτόρων και ολόκληρος ο Κρατικός μηχανισμός του καλά θεμελιωμένου πλέον μεταπολεμικού Κράτους δρα προς την κατεύθυνση του περιορισμού της επιρροής της Αντιπολίτευσης και ιδίως της ΕΔΑ με όρους «εθνικά υγιώς» σκεπτόμενων και μη πολιτών χρησιμοποιώντας ευρέως τον όρο «εθνικά υγιής». Υπό αυτόν τον όρο εκφράστηκε στην Ελληνική πολιτική ζωή η πολιτική τοποθέτηση και όχι κάποια θέση σχετική με εθνικά ζητήματα. Την εποχή εκείνη κυρίαρχη θέση ως εθνικό ζήτημα κατείχε το Κυπριακό που ήταν οξυμένο και η Κυβέρνηση εμφανίζεται σε μέρος του αντιπολιτευόμενου Τύπου υποχωρητική, γεγονός που καταγγέλλεται πολιτικά και από τον σημαντικό πολιτικό της εποχής Σπύρο Μαρκεζίνη.

Την ίδια περίοδο συγκροτήθηκε και η Ένωση Κέντρου (Ε.Κ) με πρόεδρο τον Γεώργιο Παπανδρέου και τον Σοφοκλή Βενιζέλο που λειτούργησε ανταγωνιστικά ως προς την εξέλιξη της ΕΔΑ μετά τις εκλογές του 1958. Η Ε.Κ είχε σημαντική απήχηση σε ένα μέρος του εκλογικού σώματος και στις εκλογές του 1961 λειτούργησε ως αντιθετικός εναλλακτικός πόλος προς την ΕΡΕ. Μετά τις εκλογές υπήρξαν καταγγελίες για περιστατικά εκλογικής νοθείας που για αρκετό καιρό επέφεραν ένταση στο πολιτικό σκηνικό. Σύμφωνα με τις καταγγελίες που δημοσιεύονταν στον αντιπολιτευόμενο Τύπο στις εκλογές αυτές εκτός από την ΕΔΑ η νόθευση της λαϊκής ετυμηγορίας αφορά και τους ψηφοφόρους του Κέντρου, ενώ τα στοιχεία που αποκαλύπτονται, δείχνουν ανάμειξη ορισμένων κρατικών παραγόντων αλλά και άσκηση σε ορισμένες περιπτώσεις παρακρατικής βίας²¹. Ο Γεώργιος Παπανδρέου αντέδρασε μετά και την αποκάλυψη του «σχεδίου Περικλής», που αναδείχθηκε από μια τοπική εφημερίδα της Λάρισας και που σκοπό είχε την αλλοίωση του εκλογικού αποτελέσματος με τη συμβολή του στρατού, της ΚΥΠ και της αστυνομίας²². Η αντίδραση τόσο της Ε.Κ. όσο και της ΕΔΑ υπήρξε έντονη και το 1962 σημειώθηκαν μαζικές διαδηλώσεις εναντίον της Κυβέρνησης και συμπλοκές με την αστυνομία. Στην προσπάθεια εκτόνωσης της κρίσης ο Κωνσταντίνος Καραμανλής πήρε κάποια σημαντικά μέτρα κοινωνικού χαρακτήρα, όπως η υλοποίηση του θεσμού των αγροτικών συντάξεων αλλά και εκδημοκρατισμού με την κατάργηση του

²¹ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Δ, σ. 22

²² Αποστόλη Διαμαντή, *Η πορεία προς τα Ιουλιανά*, Ιστορικά Ελευθεροτυπίας, τ. 142, Αθήνα 2002, σ. 14

στρατοπέδου πολιτικών κρατουμένων του Αη Στράτη²³. Το 1963 η δολοφονία του βουλευτή της ΕΔΑ Γρηγόρη Λαμπράκη από ομάδες που δρούσαν στο περιθώριο της λειτουργίας των Κρατικών μηχανισμών ασφάλειας επέφερε νέα όξυνση του πολιτικού κλίματος. Η δολοφονία αυτή ήταν και ο καταλύτης που, αφενός έδειξε την κρίση νομιμοποίησης της εξουσίας και αφ' ετέρου αποκάλυψε τον αυξημένο πλέον ρόλο του παρακράτους στην Ελλάδα την περίοδο εκείνη. Σημαντική ήταν η δήλωση του Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή με την οποία ο οξυδερκής πολιτικός εξέφρασε την απορία του για το «ποιος κυβερνά τη Χώρα».

Στις εκλογές του Νοεμβρίου 1963 η Ε.Κ. αναδείχθηκε πρώτο κόμμα χωρίς, όμως, αυτοδυναμία, με αποτέλεσμα να λάβει ψήφο ανοχής από την ΕΔΑ. Η τελευταία, προκειμένου να επιτευχθεί πολιτική μεταβολή στη διακυβέρνηση της Χώρας, συνέβαλε στην ενίσχυση του Κέντρου.²⁴ Ο Γεώργιος Παπανδρέου, όμως, δεν δέχθηκε τη συγκυβέρνηση με την ΕΔΑ και προτίμησε να προσφύγει σε εκλογές στις 16 Φεβρουαρίου του 1964 στις οποίες το κόμμα του απέκτησε κοινοβουλευτική αυτοδυναμία. Είναι φανερό πως η Ένωση Κέντρου απέσπασε ψήφους και από την ΕΔΑ αλλά και από την ΕΡΕ.²⁵

Το πολιτικό πρόγραμμα του κόμματος της Ε.Κ. περιελάμβανε μια σειρά από μέτρα μεταβολών στους τομείς της εσωτερικής πολιτικής, της οικονομίας, της παιδείας και του ρόλου του στρατού και επεδίωκε τη δόμηση περισσότερων στοιχείων που διαθέτει ένα σύγχρονο δυτικού τύπου «κράτος δικαίου». Προχώρησε σε ορισμένα μέτρα, όπως την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964, την αποκατάσταση του κλίματος πολιτικής ουδετερότητας των μηχανισμών του Κράτους ως προς την αντιμετώπιση των πολιτικών επιλογών των πολιτών, περιορίζοντας τον αστυνομικό έλεγχο με τις παρακολουθήσεις ορισμένων πολιτών που ως τότε είχαν συμβεί σε κάποιες περιπτώσεις, καθώς και των μέτρων καταστολής των «επιτροπών ασφαλείας». Στο Υπουργείο Προεδρίας αδρανοποίησε την Υπηρεσία Πληροφοριών, ενώ απομάκρυνε από το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας όλους όσους έκαναν εκπομπές πολιτικού περιεχομένου υπό μορφή διαφώτισης ή και προπαγάνδας σε ορισμένες περιπτώσεις εμφανίζοντας με βάση τη θεωρία των «συνοδοιπόρων» ως συμπορευόμενους με το παράνομο ακόμη ΚΚΕ την ΕΔΑ και τους ψηφοφόρους του

²³ Χριστίνα Γκουζιώτη και Ελένη Καλογιάννη, *Η Εκπαίδευση κατά την περίοδο της δικτατορίας 1967-1974*, Διπλωματική εργασία, Αλεξανδρούπολη 2019, σ. 15

²⁴ Θεόδωρος Σαμπατακάκης, *ΕΔΑ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΕΣ*, Ιστορικά Ελευθεροτυπία, τ. 298, Αθήνα 2005, σ. 17-20

²⁵ Richard Clogg, *Σύντομη Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας*, Αθήνα 1999, σ. 263

Κέντρου. Στο Στρατό συγκεκριμένα είχε απαγορεύσει να διακινούνται έντυπα που όξυναν τις πολιτικές αντιθέσεις, ενώ στην υπόθεση Λαμπράκη απομάκρυνε τον εισαγγελέα Κωνσταντίνο Κόλλια για την προσπάθεια να συγκαλύψει τους θεωρούμενους ηθικούς αυτουργούς της δολοφονίας του Γρηγόρη Λαμπράκη²⁶. Η Κυβέρνηση της Ένωσης Κέντρου έδωσε σύμφωνα με τις τοποθετήσεις του Γεωργίου Παπανδρέου μεγάλη σημασία στην Παιδεία αναλαμβάνοντας ο ίδιος ο Πρωθυπουργός το Υπουργείο Παιδείας και προχώρησε σε αυξήσεις μισθών των εκπαιδευτικών αλλά και όλων των δημόσιων λειτουργών. Υπήρξε, όμως, αδυναμία στον πλήρη έλεγχο των ενόπλων δυνάμεων, αφού αυτές ελέγχονταν σε σημαντικό βαθμό από το παλάτι και τους εγκαθιδρυμένους μηχανισμούς του μεταπολεμικού Κράτους. Μετά την πολιτική κρίση των Ιουλιανών του 1965 παρατηρείται ανοικτή αμφισβήτηση του λαού στην παρεμβατική συμπεριφορά του στέμματος. Την Κυβέρνηση Παπανδρέου κατάφερε να ανατρέψει ένας κύκλος βουλευτών της μαζί με παράγοντες των ανακτόρων με ένα είδος πολιτικού πραξικοπήματος, στο οποίο πρωτοστάτησαν σημαντικές προσωπικότητες του κόμματος της Ένωσης Κέντρου όπως ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, που ήταν υπουργός οικονομικών στην κυβέρνηση Παπανδρέου, ο Πέτρος Γαρουφαλιάς, ο ποιητής και πολιτικός Αθανασιάδης - Νόβας, ο Στεφανόπουλος καθώς και βουλευτές που θεωρούνταν ως τότε σφοδροί πολιτικοί αντίπαλοι της ΕΡΕ (Τσιριμώκος, Αλαμανής). Σε όλο το διάστημα σημαντικό ρόλο έπαιξε και η παρέμβαση των ΗΠΑ, η οποία ασκούσε πιέσεις για την εφαρμογή μέτρων εναντίον της διείσδυσης της ΕΔΑ σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα. Ήταν δε μεγάλη η αντίδραση, όταν επιλέχθηκε ως υπουργός της Κυβέρνησης ο Ηλίας Τσιριμώκος, που εκπροσωπούσε τον αριστερό πόλο της κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου, παρόλο που ο τελευταίος διαβεβαίωνε πως την πολιτική απέναντι στους Αμερικανούς θα τη χάραζε ο ίδιος και θα ήταν φιλικά προσκείμενη προς τους Αμερικανούς.²⁷

Η πολιτική κρίση που δημιουργήθηκε μεταξύ του κέντρου και της δεξιάς, για τους Αμερικανούς θεωρήθηκε η μεγαλύτερη μετά τον εμφύλιο και έφερε την ανάγκη μιας καινούργιας εκλογικής αναμέτρησης. Όλοι πλέον ήθελαν να γίνουν εκλογές.

²⁶ Αναστάσιος Πεπονής, *Η Αποσασία*, Ιστορικά Ελευθεροτυπίας, 11 Ιουλίου 2002, σ. 24-25

²⁷ Αλέξανδρος Παπαγελάς, *Ο βιασμός της Ελληνικής Δημοκρατίας, ο Αμερικανικός παράγων*, Αθήνα 2001, σ. 153-155

1.2. Η δικτατορία 1967-1974

Τον Απρίλιο του 1967 μια μικρή ομάδα στρατιωτικών προσπάθησαν να ανατρέψουν ριζικά το καχεκτικό δημοκρατικό σκηνικό και να συμπαρασύρουν την ως τότε λειτουργία του πολιτεύματος οδηγώντας στην κατάλυση όλων των φιλελευθέρων θεσμών και να λάβουν τελικά την εξουσία αποτρέποντας τις επερχόμενες εκλογές. Στόχος τους να μην κερδίσει τις εκλογές η Ε.Κ. Το κίνημα της 21^{ης} Απριλίου του 1967 οδήγησε στην εγκατάσταση της δικτατορίας που θα παρέμενε ως το 1974²⁸ και αποτέλεσε μια ιδιαίτερη στενή σύνδεση μεταξύ εξουσίας και αυταρχισμού στην πολιτική ζωή και στη διοίκηση της χώρας, με το στρατό να κάνει αισθητή την παρουσία του σε κάθε τομέα της δημόσιας αλλά και της ιδιωτικής ζωής της χώρας. Την δικτατορία την συνόδευσε μια καινούργια έξαρση της ανησυχίας έναντι της επιρροής του κομμουνισμού καθώς και επαναφορά του «ελληνοχριστιανικού» ιδεώδους. Η χώρα βρέθηκε σε «κατάσταση πολιορκίας» με το βασιλικό διάταγμα 280, το οποίο ο βασιλιάς θεώρησε πλαστό, αλλά η χούντα επεδίωκε μέσω αυτού την επίφαση της νομιμότητας. Τα ατομικά δικαιώματα του Συντάγματος περιορίστηκαν. Καταργήθηκε η ελευθερία του τύπου, το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι, ενώ ταυτόχρονα ξεκίνησαν μια σειρά από βασανιστήρια πολιτών, φυλακίσεις, απαγορεύσεις, διωγμοί και εκτοπίσεις. Η χώρα σε όλη την περίοδο της επταετίας βρισκόταν κάτω από καθεστώς φόβου και φίμωσης κάθε διαφορετικής άποψης. Ένας μεγάλος αριθμός πολιτών διώχτηκε για τα κοινωνικά του φρονήματα, καταδικάστηκε σε θάνατο, υπέφερε από την στέρηση δουλειάς, από εξορίες κ.λπ. Σημαντικές πολιτικές προσωπικότητες όπως ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος και ο Κωνσταντίνος Καραμανλής άσκησαν την επιρροή τους για την απονομιμοποίηση της Δικτατορίας στη συνείδηση των πολιτών. Ο στρατός ωστόσο μπήκε δυναμικά στην ζωή της χώρας και ο λόγος της παρέμβασης, όπως ισχυριζόταν ο Γεώργιος Παπαδόπουλος, ήταν να διασωθεί η χώρα από τον «κομμουνιστικό κίνδυνο» και για τον σκοπό αυτό η Δικτατορία προέβη σε εκκαθαρίσεις στο διοικητικό και δικαστικό μηχανισμό, στο σώμα των εκπαιδευτικών αλλά και στο μηχανισμό των ενόπλων δυνάμεων τοποθετώντας σε θέσεις κλειδιά μόνο δικούς της ανθρώπους²⁹.

²⁸ Θανάσης Διαμαντόπουλος, *Το Απριλιανό Καθεστώς*, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΣΤ', Αθήνα 2000, σ. 266-267

²⁹ Νίκος Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974*, Αθήνα 1983, σ. 602-617

Το Φεβρουάριο του 1973 με την εξέγερση των φοιτητών της Νομικής και τον Νοέμβριο του ίδιου έτους με την εξέγερση του Πολυτεχνείου, η Χούντα θα γνωρίσει, παρά την προσπάθεια «φιλελευθεροποίησης» που είχε προηγηθεί, τη μεγαλύτερη κρίση της και αυτό θα αποτελέσει την αρχή του τέλους της. Τον Ιούλιο του 1974 και αφού είχε προηγηθεί η στρατιωτική επίθεση των Τούρκων στην Κύπρο, η δικτατορία φθάνει στο τέλος της με την επιστροφή του σπουδαίου πολιτικού Κωνσταντίνου Καραμανλή και τον σχηματισμό της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας από τον ίδιο.

1.3. Η επάνοδος στη νομιμότητα

Με το πέρας της δικτατορίας σημειώνονται μεγάλες αλλαγές που αποτελούν τομή στη σύγχρονη Ελληνική ιστορία. Αυτός είναι και ο λόγος που η περίοδος καλείται «Μεταπολιτευτική περίοδος» ή «Μεταπολίτευση». Αν και οι αλλαγές ήταν μεγάλες, τα τραύματα του πολέμου και του εμφυλίου ήταν τόσο βαθειά που παρέμειναν σε κάποιο βαθμό για καιρό. Παρόλα αυτά η Μεταπολίτευση ήταν και η πιο ήρεμη περίοδος της ελληνικής ιστορίας. Τα γεγονότα που έδωσαν μορφή και νόημα στις εξελίξεις είναι αρκετά.

Στις 24 Ιουλίου 1974 έρχεται από το Παρίσι και αναλαμβάνει την προσωρινή διακυβέρνηση ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Συγκροτείται κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας με πρωθυπουργό τον μεγάλο πολιτικό Κωνσταντίνο Καραμανλή και αντιπρόεδρο της κυβέρνησης τον Γεώργιο Μαύρο που ήταν πρόεδρος της Ένωσης Κέντρου. Η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας κατάργησε αμέσως ορισμένα από τα αντιδημοκρατικά μέτρα της προηγούμενης περιόδου, όπως το στρατόπεδο της Γυάρου και απέλυσε όλους τους πολιτικούς κρατούμενους. Έδωσε στους κατόχους τους τα διαβατήρια που η δικτατορία είχε στερήσει από πολίτες, που είχαν εναντιωθεί στο καθεστώς της και οδήγησε τη χώρα ομαλά σε ελεύθερες εκλογές. Με το Νομοθετικό Διάταγμα 59/1974 προχώρησε και στην αναγνώριση ως νόμιμου κόμματος του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας. Οι δυσκολίες της περιόδου αυτής πολλές, αν σκεφτεί κανείς πως ο κρατικός μηχανισμός καθώς και ο στρατός ξηράς ελέγχονταν ακόμη από το δικτατορικό καθεστώς. Η ομαλή μετάβαση στη Δημοκρατία ήταν ένα δύσκολο έργο που με επιτυχία επεδίωξε και κατάφερε ο πολιτικός κόσμος της χώρας με πρωτεργάτη τον Κωνσταντίνο Καραμανλή. Δεν ήταν εύκολο να ξηλωθεί όλη η προηγούμενη κρατική διάρθρωση και μάλιστα σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα. Παρόλα αυτά ο στρατός μεταστράφηκε. Σημαντικό ρόλο έπαιξε

και η εισβολή στην Κύπρο, και η απονομιμοποίηση της δικτατορίας μετά τα σφάλματα στη διαχείριση του Κυπριακού και το πραξικόπημα κατά του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου που είχε προηγηθεί, καθώς και οι απειλές της Τουρκίας.³⁰ Παρόλο, όμως, που ο στρατός μεταστράφηκε και η «αποχουντοποίηση» συντελέστηκε ομαλά, ορισμένες δομές όπως τα ΤΕΑ εξακολούθησαν να υπάρχουν κυρίως στην Ελληνική επαρχία, ενώ εξακολουθούσαν να τηρούνται στα Αστυνομικά τμήματα και στους Σταθμούς Χωροφυλακής «φάκελοι κοινωνικών φρονημάτων» απότοκο του ως τότε εμπεδωμένου ρόλου των Αστυνομικών Αρχών. Με την κυβέρνηση της Εθνικής Ενότητας αποκαταστάθηκε η νομιμότητα στα πανεπιστήμια, επανήλθαν στις θέσεις τους οι διδάσκοντες που είχαν εκδιωχθεί από τη δικτατορία, ενώ τέθηκαν σε διαθεσιμότητα αξιωματούχοι του στρατού και της αστυνομίας που επέδειξαν ιδιαίτερο ζήλο εναντίον πολιτών. Επανήλθαν, επίσης, οι δικαστικοί λειτουργοί και οι δημόσιοι υπάλληλοι καθώς και οι δάσκαλοι που είχαν εκδιωχθεί. Καταργήθηκαν οι διορισμένες από την Δικτατορία διοικήσεις συλλόγων και δημοσίων οργανισμών. Αποκαταστάθηκαν επίσης στις θέσεις τους και οι αιρετοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που είχαν εκλεγεί στις Δημοτικές εκλογές της 5^{ης} Ιουλίου 1964.

Στις 4 Οκτωβρίου του 1974 ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ίδρυσε το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας (Ν.Δ) που πολιτικά ήταν πολύ πιο σύγχρονο σε σχέση με την προδικτατορική ΕΡΕ. Στις 17 Νοεμβρίου του '74 η Ν.Δ. κερδίζει τις εκλογές με αυτοδυναμία (52,72%) και της δίνεται έτσι η ευκαιρία να πραγματοποιήσει το πρόγραμμά της. Ιστορική ήταν η λαϊκή ετυμηγορία για τη μορφή του Πολιτεύματος στο δημοψήφισμα της 8^{ης} Δεκεμβρίου 1974, όπου σε συνθήκες απόλυτης ελευθερίας και ουδετερότητας του Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή και της Κυβέρνησής του με πλειοψηφία 69,18% επιλύθηκε οριστικά το Πολιτειακό με την υπερψήφηση του Πολιτεύματος της Αβασίλευτης Δημοκρατίας.

Πρώτο μέλημα της νέας Κυβέρνησης η Αναθεώρηση του Συντάγματος. Με το νέο Σύνταγμα που προκύπτει από την ψήφιση στις 7 Ιουνίου του 1975 καθορίζεται η μορφή του Πολιτεύματος, που ήταν Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Το νέο Σύνταγμα, αν και δίνει υπερεξουσίες στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας (πολλές από τις οποίες καταργήθηκαν με τη Συνταγματική αναθεώρηση του 1986), έδωσε εξουσία και στην Κυβέρνηση που εκλέγονταν απευθείας από το λαό. Η εξουσία

³⁰ Ευάνθης Χατζηβασιλείου, *Η σύσταση και εδραίωση του Δημοκρατικού Πολιτεύματος 1974-1981*, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΣΤ', σ. 299

στηρίζεται στη λαϊκή κυριαρχία. Στο νέο Σύνταγμα κατοχυρώνονται όχι μόνο τα ατομικά δικαιώματα αλλά και τα κοινωνικά δικαιώματα. Το σύνταγμα αυτό θεωρείται ακόμη και σήμερα από τα πιο φιλελεύθερα συντάγματα της Ευρώπης. Σε όλα τα κόμματα σημειώνονται αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας και δράσης τους. Η Νέα Δημοκρατία προσπαθεί να αποβάλλει στοιχεία παλαιοκομματισμού που χαρακτήριζαν την ευρύτερη παράταξή της παλιότερα, ενώ με την πίεση της Αντιπολίτευσης και του λαού ανοίγει ο δρόμος για την καταδίκη των υπαιτίων του πραξικοπήματος. Η χώρα είχε υποστεί πολλά από τις έριδες και την πολιτική αστάθεια των τελευταίων χρόνων. Μεσολάβησε και η πετρελαϊκή κρίση του 1975 που έπληξε την οικονομία σε παγκόσμιο επίπεδο. Το 1975 η χώρα κάνει αίτηση να ενταχθεί στους κόλπους της ΕΟΚ με πρωτοβουλία της Κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας του Κωνσταντίνου Καραμανλή και την 1^η Γενάρη του 1981 τίθεται σε ισχύ η προσχώρηση της χώρας σε αυτήν.

Η επιθυμία του κόσμου για μια πιο ριζοσπαστική πολιτική, τόσο μέσω της διεύρυνσης των κοινωνικών δικαιωμάτων, όσο και στην εξωτερική πολιτική που εκφράστηκε με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία το 1981, θα φέρει μια ακόμη μεγαλύτερη αλλαγή σε πολλά επίπεδα και σε πολλούς θεσμούς.

1.4. Η χρήση του όρου «εθνικά υγιής» στον κρατικό μηχανισμό

Για πολλά χρόνια στο πλαίσιο της καχεκτικής λειτουργίας των θεσμών και της πολιτικής ζωής, που προέκυψε τις πρώτες δεκαετίες μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο Πόλεμο στη χώρα, ο «υγιής» σκεπτόμενος πολίτης είναι ο πολίτης που ταυτίζεται με την έννοια που περιγράφηκε με τον όρο «εθνικόφρων». Σε κάθε Εμφύλια διαμάχη σε πολλές άλλες χώρες έχουν παρατηρηθεί αντίστοιχοι προσδιορισμοί μεταξύ των αντιπάλων με κάποιου είδους αντιθετικό περιεχόμενο. Οι ρίζες του συγκεκριμένου όρου στην Ελλάδα βρίσκονται στην ίδρυση του κόμματος των «Εθνικοφρώνων» του Δημητρίου Γούναρη το Γενάρη του 1913 (που αργότερα μετονομάστηκε «Λαϊκό Κόμμα»), για να δηλώσει την αντίθεσή του και την αμφισβήτησή του πατριωτισμού του πολιτικού του αντιπάλου που ήταν το Κόμμα του Βενιζέλου και των οπαδών του.

Η κυριαρχία του όρου «εθνικοφροσύνη» και κατ' επέκταση του όρου «εθνικά υγιής» συμπίπτει χρονικά με τις τεράστιες αλλαγές που σημειώθηκαν στην ελληνική κοινωνία μετά τη διεθνή οικονομική κρίση του 1929. Η περίοδος αυτή, που εξαθλίωσε οικονομικά τους έλληνες πολίτες αλλά και τους πολίτες πολλών άλλων

χωρών, έφερε την κοινωνική αστάθεια και την κρίση του κοινοβουλευτισμού, που εκδηλώνονταν σε παγκόσμιο επίπεδο με δικτατορίες, καθώς και την ανάπτυξη ενός ισχυρού σε ορισμένες χώρες εργατικού κινήματος. Στην Ελλάδα σταδιακά οι ηγετικοί κύκλοι «βενιζελικών» και «αντιβενιζελικών» αρχίζουν να βρίσκουν κοινά σημεία επαφής, που ήταν η διαμόρφωση των θέσεών τους έναντι του κινδύνου της κομμουνιστικής διείσδυσης σε σημαντικά κοινωνικά στρώματα. Έτσι υιοθετήθηκε η «εθνικοφροσύνη» ως «υγιής» στάση ενάντια στον κίνδυνο από την κομμουνιστική προπαγάνδα. Από την περίοδο του εμφυλίου μέχρι και το τέλος της δικτατορίας, ο όρος δηλώνει μια ολοκληρωμένη και συγκροτημένη ιδεολογία και γίνεται σε κάποιο βαθμό επίσημη κρατική ιδεολογία. Ακόμη και σήμερα ο όρος με υφέσεις και εξάρσεις εξακολουθεί να προβάλλεται, όχι, όμως, ως κρατική ιδεολογία³¹.

Ο κίνδυνος της κομμουνιστικής διείσδυσης όπως τον αντιλαμβάνονταν οι έως τότε κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις ξεκίνησε με την ίδρυση του ΚΚΕ αλλά πήρε θεσμικό χαρακτήρα με τον ειδικό νόμο 4229 του 1929 που είναι γνωστός ως «Ιδιώνυμο», έναν νόμο που η ισχύς του κράτησε ως το 1974 και που θεσπίστηκε από τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Ο νόμος αυτός βρήκε ορισμένες αντιδράσεις από πολιτικούς όπως ο Αλ. Παπαναστασίου, ο οποίος πρότεινε να αντιμετωπιστεί και ο κίνδυνος διάδοσης φασιστικών ιδεών, αλλά η πρόταση δεν έγινε δεκτή από τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Με το νόμο αυτό ξεκίνησαν οι εκτοπίσεις, εξορίες και φυλακίσεις ορισμένων ατόμων που είχαν ενεργό κομμουνιστική δράση.

Την εποχή του Μεταξά ο νόμος αντικαταστάθηκε με έναν ακόμη πιο σκληρό νόμο κατά της κομμουνιστικής διείσδυσης που ίσχυσε μέχρι το 1974 και που έγινε επίσημη ιδεολογία του καθεστώτος. Στην κοινωνική ζωή την περίοδο της Δικτατορίας του Μεταξά κυριάρχησε το τρίπτυχο «Πατρίς- Θρησκεία-Οικογένεια».

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και ο Εμφύλιος Πόλεμος που στη συνέχεια ακολούθησε λειτούργησε ως διαιρετική τομή που αναμόρφωσε εκ νέου το πολιτικό σκηνικό με νέες διαχωριστικές γραμμές³². Η παράταξη των νικητών από την επόμενη μέρα της λήξης του Εμφυλίου Πολέμου ξεκίνησε συστηματικά μια προσπάθεια για την πολιτική απομείωση, τον αποκλεισμό και την «επιμόρφωση» όσων είχαν κάποια συμμετοχή στο ΕΑΜ και στον Εμφύλιο Πόλεμο μέσω του «Δημοκρατικού Στρατού»,

³¹ Δέσποινα Παπαδημητρίου, *Από το λαό των νομιμοφρόνων στο έθνος των εθνικοφρόνων: η συντηρητική σκέψη στην Ελλάδα 1922-1967*, Αθήνα 2009, σ. 15

³² Βλ. Lipset, S.M. & Rokkan, S., *Party Systems and Voter Alignment: Cross National Perspectives*, New York 1967, σ. 34-36

που ως πολιτική δημιούργησε τον νέο διαχωρισμό μεταξύ «εθνικοφρόνων» και «μη εθνικοφρόνων».

Έτσι, ενώ, μέχρι και την κρίση του κοινοβουλευτισμού κατά τη δεκαετία του '30, που κορυφώθηκε με την Δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου του 1936, το πολιτικό πλαίσιο στηριζόταν στον εθνικό διχασμό, μετά τον πόλεμο, την Κατοχή, την Αντίσταση και τον Εμφύλιο αναδιαμορφώθηκαν οι διαχωριστικές γραμμές και οι μεν πλειοψηφία του Βενιζελικού κόσμου στράφηκε στο ΕΑΜ και την αριστερά μέσω της Εθνικής Αντίστασης, οι δε οπαδοί της παραδοσιακής δεξιάς, μέσω του Λαϊκού κόμματος και της πίστης στο θεσμό της βασιλείας στράφηκαν, μέσω του ετεροκαθορισμού στον αντικομμουνισμό.

Κατά την Γερμανοϊταλική κατοχή η μεγάλη πλειοψηφία της εκλογικής βάσης της παλαιάς αντιβενιζελικής και φιλοβασιλικής παράταξης απέκτησε έντονο αντικομμουνιστικό προσανατολισμό. Μέρος αυτής της κοινωνικής συμμαχίας της δεξιάς παράταξης, συνεργαζόμενο σε πολλές περιπτώσεις με τους Γερμανούς, είχε άμεση σχέση με τους κρατικούς και παρακρατικούς μηχανισμούς της περιόδου της Κατοχής και ιδίως μετά την αποχώρηση των Γερμανών και μέχρι την έναρξη του Εμφυλίου πολέμου απέκτησε προνομιακή θέση στη συγκρότηση του μεταπολεμικού Κράτους. Έτσι ο αυτοπροσδιορισμός της δεξιάς παράταξης ως «εθνικόφρονες» που ξεκίνησε από την εποχή του Δ. Γούναρη³³ με σκοπό το χαρακτηρισμό της φιλοβασιλικής παράταξης έναντι των Βενιζελικών³⁴ μεταφέρεται μέσω της νέας διαιρετικής τομής της κατοχικής περιόδου και του Εμφυλίου και αναπλαισιώνεται με αντικομμουνιστικό και αντιθετικό προς την αριστερά περιεχόμενο αποκτώντας μάλιστα και τη δυνατότητα χαρακτηρισμού ολοκλήρου του κρατικού μηχανισμού ως Κράτος «εθνικοφρόνων».

Μέσα στον Εμφύλιο το Κράτος Εκτάκτου Ανάγκης που συγκροτήθηκε, μετατοπίστηκε σε ακραίες αυταρχικές μεθόδους για την αντιμετώπιση της επιρροής του ΕΑΜ μέσω μιας βίαιης αποΕΑΜοποίησης³⁵, στην οποία κυρίαρχο ρόλο διαδραμάτιζε ο Στρατός, ως θεσμός που ανέλαβε ακόμη και την ιδεολογική αντιπαράθεση με την αντίπαλη παράταξη με σεμινάρια «επιμόρφωσης» και καλλιέργειας της χρήσης του όρου «εθνικά υγιής» ως προσδιορισμού ιδεολογικής τοποθέτησης.

³³ Ηλίας Νικολακόπουλος, *Η καχεκτική Δημοκρατία*, Αθήνα 2016, σ. 35

³⁴ Γιώργος Μαυροκορδάτος, *1915. Ο Εθνικός Διχασμός*, Αθήνα 2018, σ. 53

³⁵ Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, *Κράτος- Κοινωνία- Εργασία στη μετεμφυλιακή Ελλάδα*, Αθήνα 2005, σ. 30

Μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο όλες οι επιμέρους πολιτικές δυνάμεις της παράταξης που επικράτησε δηλαδή της δεξιάς και του κέντρου υιοθέτησαν την εθνικοφροσύνη ως αντίδοτο στην κομμουνιστική διείσδυση και αποτέλεσαν τους θεματοφύλακες των οριζόμενων από τους ίδιους ηθικών παραδοσιακών αξιών. Πάνω σε αυτήν την αντιπαράθεση προσπάθησε και η δικτατορία των συνταγματαρχών να αποκτήσει έρεισμα νομιμότητας για το καθεστώς της. Το χαρακτηριστικό σύνθημα του καθεστώτος «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών» υποδήλωνε τη χώρα, που ο λαός της ήταν χριστιανικός. Η αιτία κατάργησης του κοινοβουλίου ήταν κατά τους ηγέτες της Δικτατορίας ο κίνδυνος του κομμουνισμού. Οι Έλληνες χωρίστηκαν σε εθνικόφρονες και μη. Όλοι οι θεσμοί εργάστηκαν στο να γίνει συνείδηση στην κοινωνία το τρίπτυχο «Πατρίς θρησκεία οικογένεια». Ο στρατός, το παλάτι, αλλά και θεσμοί όπως η εκκλησία, η παιδεία, η αστυνομία, ο τύπος, χρησιμοποιήθηκαν για το σκοπό αυτό³⁶. Η συγκρότηση του μεταπολεμικού και μετεμφυλιακού συστήματος εξουσίας που οικοδομήθηκε ως ένα αυταρχικό μοντέλο αυτού του ιδιότυπου Κράτους Εκτάκτου Ανάγκης από τη λήξη του Εμφυλίου Πολέμου και κορυφώθηκε την περίοδο της Δικτατορίας των Συνταγματαρχών περιβλήθη την «εθνικοφροσύνη» ως ιδεολογική του βάση υιοθετώντας συγκεκριμένες πρακτικές αλλά και όρους όπως αυτός του «εθνικά υγιώς» σκεπτόμενου πολίτη ή εκπαιδευτικού.

Κατά τα χρόνια αυτά, όπως περιγράψαμε και προηγουμένως, η ιδεολογική αυτή κατεύθυνση καλλιεργήθηκε συστηματικά από την πολιτική παράταξη που επικράτησε κατά την Εμφυλιοπολεμική περίοδο μέσω κυρίως του κρατικού μηχανισμού και του κυρίαρχου λόγου στη δημόσια σφαίρα, προκειμένου να γίνει κυρίαρχη ιδεολογία.

Στο μικρο-επίπεδο της καθημερινής ζωής ο όρος «εθνικά υγιής» αποτελούσε στοιχείο που υπερτερούσε σε ορισμένες περιπτώσεις κάθε άλλης ιδιότητας. Στο δημόσιο τομέα χρησιμοποιήθηκε κυρίως, είτε θετικά για την πρόσληψη και τον καθορισμό της υπηρεσιακής εξέλιξης των υπαλλήλων, είτε αρνητικά ως φίλτρο για τη μη πρόσληψη ή την απομάκρυνσή τους με ισχύ υπεράνω συχνά οποιασδήποτε υπηρεσιακής επάρκειας.

Την εποχή του Κράτους Εκτάκτου Ανάγκης του Εμφυλίου Πολέμου αλλά και στα χρόνια μετά το τέλος του τα όργανα ασφαλείας του Κράτους ήταν για μεγάλο χρονικό διάστημα κεντρικής σημασίας παράγοντας για τη διαπίστωση των «εθνικά

³⁶ Κωνσταντίνια Καρακώργιου, *Μηχανισμοί ελέγχου στο δευτεροβάθμιο σχολείο κατά την περίοδο της δικτατορίας 1967-1974*, Μεταπτυχιακή εργασία, Αλεξανδρούπολη 2020, σ. 20

υγιών», για τη διαμόρφωση ιδεολογικών ταυτοτήτων και για την άσκηση της στρατηγικής της συνέτισης και της ιδεολογικής επιμόρφωσης, όσων είχαν συνδεθεί με κάποιο τρόπο με την παράταξη μέρος της οποίας υπήρξε κατά τον προηγούμενο Εμφύλιο το Κ.Κ.Ε. Η εκφορά του δημόσιου πολιτικού λόγου κυριαρχούνταν από τη λογική αυτής της συνέτισης και μόνο αν κάποιος χαρακτηριζόταν με τους λεκτικούς όρους «εθνικόφρων» και «νομιμόφρων» μπορούσε να βρει κάποια θέση στο δημόσιο, μέσω των αναγκαίων πιστοποιητικών, που χορηγούνταν μετά από αίτηση στις αστυνομικές αρχές κάθε ενδιαφερομένου για πρόσληψη στο Δημόσιο τομέα, αλλά και στοιχείο απαραίτητο για να διατηρήσει τη θέση του σε αυτόν.

Η κατάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για να διαμορφωθούν τα χαρακτηριστικά της ιδεολογικής ταυτότητας της παράταξης που κατά τον Εμφύλιο επικράτησε, διότι, αφενός μεν η Ελληνική κοινωνία βρισκόταν μετά τον Εμφύλιο σε κατάσταση ακραίας φτώχειας και εκτεταμένης ανεργίας, ενώ η εξεύρεση μιας θέσης στο δημόσιο φάνταζε ως λύση ζωής για σημαντικά στρώματα του πληθυσμού, αφετέρου δε, η δόμηση του Κράτους με πελατειακούς και συχνά ρουσφετολογικούς μηχανισμούς αποστέρησε από την Ελληνική Συντηρητική παράταξη για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα τα χαρακτηριστικά της φιλελεύθερης ιδεολογίας και της προσέδωσε ως ενοποιητική πολιτική πλατφόρμα την ταυτότητα των εθνικοφρόνων³⁷ ως αντιθετική πολιτική ταυτότητα εκείνης των «μη εθνικά υγιών».

Το μεταπολεμικό Κράτος οικοδομήθηκε από την νικήτρια παράταξη του Εμφυλίου, χωρίς να εκκαθαριστούν οι δημόσιες υπηρεσίες από όσους συνεργάστηκαν κατά την Κατοχή με τους κατακτητές. Δημιούργησε ένα πελατειακού τύπου σύστημα εξουσίας όχι με όρους φιλελευθερισμού, δημοκρατικής λειτουργίας και θεσμικής οργάνωσης, αλλά με όρους συνάθροισης τοπικών παραγόντων, που εξασφάλιζαν ευρισκόμενοι κοντά στους κρατικούς μηχανισμούς εκλογική πελατεία για το κόμμα με κυρίαρχο ιδεολογικό περίβλημα την «εθνικά υγιή» πολιτική ταυτότητα, που λειτουργούσε και ως διαπιστευτήριο αξιοσύνης και ορθής συμπεριφοράς στους χώρους εργασίας.

Η ταύτιση πολιτικής παράταξης - κόμματος και Κράτους δημιούργησε δυσλειτουργίες στη λειτουργία του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος κατά τις δεκαετίες του '50 και του '60 που εκδηλώθηκαν στους ανταγωνισμούς μεταξύ του εκλεγμένου με μεγάλη πλειοψηφία πρωθυπουργού Αλέξανδρου Παπάγου και

³⁷ Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, *ό. π.*, σ. 84

αργότερα του πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή από τη μια μεριά και του Στρατού και του Παλατιού από την άλλη για την άσκηση της εξουσίας, καθώς και με την ιδιοκτησιακή αντίληψη της κυβερνώσας παράταξης για την άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας έναντι της Ένωσης Κέντρου, που αργότερα οδήγησε στην αποστασία και στην κρίση του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος με την πτώση της κυβέρνησης Παπανδρέου το 1965 και τελικά στην κατάλυση της «ασθενικής» δημοκρατίας με τη Δικτατορία των Συνταγματαρχών.

Η «εθνικά υγιής» πολιτική τοποθέτηση ήταν, επομένως, συγκεκριμένη και καλλιεργήθηκε στο δημόσιο λόγο μέσω ενός ακραίου και απόλυτου δίπολου μεταξύ «υγιούς» και «μη υγιούς» εθνικά αντίληψης, που σε ορισμένες περιπτώσεις έφθασε επισήμως να αποκαλείται «μίασμα». Με τον τρόπο αυτό η εθνοφοροσύνη που αρχικά αποτέλεσε ταυτοτικό χαρακτηριστικό, που χρησιμοποιήθηκε για τη διαφοροποίηση των φιλοβασιλικών δυνάμεων από τους Βενιζελικούς και για τον αυτοχαρακτηρισμό των οπαδών του Λαϊκού κόμματος, κατά το Μεσοπόλεμο ταυτίστηκε με την πίστη στο θεσμό της βασιλείας, που λειτούργησε ως συνεκτικό στοιχείο και νέος ιδεολογικός μύθος μετά την κρίση ταυτοτήτων που είχε επέλθει από την κατάρρευση της «Μεγάλης Ιδέας» και μετασχηματίστηκε μετά την κατοχή και τον εμφύλιο σε αντιθετικό στον κομμουνισμό νέο Εθνικό αφήγημα.

Είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι η «εθνικά υγιής» σκέψη και στάση δεν είναι συγκροτημένη ιδεολογία, που αναφέρεται σε τρόπους οικονομικής ανάπτυξης ή οργάνωσης του Κράτους, που αφορά τρόπους παραγωγής και καλύτερης ανάπτυξης, ούτε αφορά κάποιου είδους στρατηγική για την οικονομική οργάνωση του Κράτους, όπως η φιλελεύθερη ιδεολογία που διαπνέει τα κόμματα της δεξιάς σε άλλες Χώρες.

Σημαντική επίσης είναι η διάκριση μεταξύ της «εθνοφοροσύνης» και του εθνικισμού. Στην Ελληνική περίπτωση την περίοδο εκείνη η «εθνοφοροσύνη» ουδεμία σχέση έχει με τη στάση σε κάτι εξωτερικό ή σε μια φανταστική απειλητική εικόνα ενός εξωτερικού εχθρού ή σε καλλιέργεια επιθετικής εξωτερικής πολιτικής και αντιμετώπισης ενδεχόμενου ενδοτισμού έναντι αξιώσεων εξωτερικών απειλών. Η «εθνοφοροσύνη» αφορά καθαρά πολιτικό προσδιορισμό έναντι οπαδών της αριστεράς με αναφορές, δηλαδή, στο εσωτερικό της εθνικής κοινότητας και με θέαση του πολιτικά τοποθετημένου εκτός της κυβερνώσας παράταξης, ως εθνικά μη υγιούς και επομένως αφορά διάκριση με αμιγώς πολιτικά χαρακτηριστικά εντός του ίδιου ενιαίου εθνικού συνόλου. Χρησιμοποιούνται βέβαια όροι «εθνικής απειλής» κυρίως

σε ότι αφορά τις θέσεις του ΚΚΕ σχετικά με το «Μακεδονικό» και αποδίδονται κατηγορίες περί κατασκοπίας υπέρ των Χωρών του Ανατολικού μπλοκ στα μέλη του.

Ο «Εθνικά υγιής» δεν είναι ο εθνικόφρων απέναντι στον Τούρκο ή στο Βούλγαρο αλλά αυτός που έχει «εθνικά υγιή» πολιτική τοποθέτηση: έχει πίστη στο θεσμό της βασιλείας, είναι ψηφοφόρος συγκεκριμένου πολιτικού χώρου και δεν έχει καμία σχέση με τον κομμουνισμό. Λειτουργεί ως προσδιορισμός πολιτικής θέσης και μπορεί να χρησιμοποιείται ως όρος για το χαρακτηρισμό ατόμων ακόμη και σε επίσημα κρατικά έγγραφα, όπως απαραίτητα έγγραφα για την πρόσληψη στο Δημόσιο Τομέα για την πληροφόρηση των αρμοδίων εντός του δημόσιου τομέα και του Κρατικού μηχανισμού του μονοκομματικού Κράτους, που έχει δημιουργηθεί για το ποιος είναι «δικό μας παιδί» και ποιος όχι. Ακόμη και σε κρίσεις υπηρεσιακής ικανότητας εκπαιδευτικών κατά την αξιολόγησή τους λειτουργεί ως χαρακτηρισμός που υπερισχύει οιοδήποτε άλλου σχετικού με την παιδαγωγική ή την επιστημονική τους επάρκεια.

Μετά την διαιρετική τομή που επέφερε ο Εμφύλιος, η λογική του προσδιορισμού της «εθνικά υγιούς» πολιτικής τοποθέτησης δηλώνει ταυτόχρονα τον κομμουνισμό ως βασικό κίνδυνο για το έθνος. Ο δημόσιος λόγος που εκφέρεται κατά τα μετεμφυλιακά χρόνια δικαιολογεί και ενισχύει τη χρήση του όρου «εθνικά υγιής» για τον προσδιορισμό πολιτικής ταυτότητας. Χαρακτηριστική είναι τόσο η ομιλία στη Βουλή του Παναγιώτη Κανελλόπουλου (που είναι σοβαρός διανοούμενος της Συντηρητικής παράταξης και όχι από τους περισσότερο ακραίους) στη Βουλή το 1955 σε συζήτηση για την τήρηση φακέλων και τη χρήση πιστοποιητικών κοινωνικών φρονημάτων που αναφέρει: *«Η δημοκρατία δεν μπορεί να παραμείνει απαθής έναντι έστω και των τύποις μη δρώντων κομμουνιστών. Διότι και τύποις μη δρών κομμουνιστής, δηλαδή, μη δολοφονών, μη προβαίνων εις ενεργείας βιαίας, και αυτός ακόμα προβαίνει εις βιαίαν σκέψιν, διότι η σκέψις του δεν είναι δημοκρατική και ομαλή, αλλ' είναι βιαία. Και εφόσον είναι βιαία η σκέψις είναι κατ' ουσίαν πράξις και όχι απλή σκέψις»*, όσο και το διάγγελμα του τέως Βασιλιά Κωνσταντίνου την 1^η Ιανουαρίου του 1966 στο οποίο αναφέρει³⁸: *«Επιθυμώ να γνωρίζεται πάντες ότι, βλέπω εις όλους τους Έλληνας, τα εθνικά κόμματα με την αυτήν αγάπην και εις τας σκέψεις και ενεργείας μου έχω ανά πάσα στιγμήν οδηγόν το Σύνταγμα. Αλλά ας μην λησμονώμεν ότι ο κίνδυνος εξακολουθεί και η ευθύνη όλων μας θα είναι μεγίστη, εάν*

³⁸ Σπύρος Λιναρδάτος, *ό. π.*, τ. Ε', σ. 206-228

χαλαρώσωμεν και επ' ελάχιστον την προσοχήν και την δραστηρίαν επαγρύπνησιν δια την προστασίαν του δημοκρατικού ημών πολιτεύματος από των εσωτερικών εχθρών του Έθνους. Ο κομμουνισμός αποτελεί μίasma γεννηθέν έξω της Ελλάδος, εμπνεόμενος και κινούμενος έξωθεν. Ηθική του είναι το ψεύδος και η προδοσία. Μολύνει και καθιστά ανύποπτον εχθρόν της Πατρίδος πάντα ερχόμενον εις επαφή με αυτόν, άτομον ή ομάδα πάντα καλόν Έλληνα, μη διαβλέποντας τον κίνδυνον».

Επομένως ο «εθνικά υγιής» είναι πολιτική ταυτότητα αποδιδόμενη τη μεταπολεμική περίοδο στο μετεμφυλιακό Ελληνικό Κράτος σε όσους υποστηρίζουν συγκεκριμένη πολιτική παράταξη, δρουν ως υποστηρικτές της και αυτό μπορεί να διαπιστωθεί σε μια υπηρεσιακή έκθεση αξιολόγησης για κάποιον δημόσιο υπάλληλο ή να καταγραφεί από έναν αστυνομικό ή έναν Διοικητή ενός Σταθμού Χωροφυλακής σε ένα πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων.

Β' Κεφάλαιο

Η εκπαιδευτική πολιτική

2.1. Η εκπαιδευτική πολιτική από το '60 ως πριν τη δικτατορία

Ένα από τα πιο δύσκολα κομμάτια της εργασίας αποτέλεσε ο χρονικός διαχωρισμός σε περιόδους της εκπαίδευσης. Αναφερόμαστε σε μια δεκαετία, αλλά δεν υπάρχουν γεγονότα – ορόσημα, που να διαφοροποιούν την μια δεκαετία από την άλλη. Θα μπορούσαμε σε γενικές γραμμές να εντάξουμε όλη την μεταπολεμική περίοδο μέχρι και το τέλος της δικτατορίας σε μια εκπαιδευτική πολιτική με πολλά κοινά χαρακτηριστικά, με σημαντικές διαφοροποιήσεις την εκπαιδευτική πολιτική την περίοδο της Ένωσης Κέντρου με τη μεταρρύθμιση του 1964 και την εκπαιδευτική πολιτική την περίοδο της μεταπολίτευσης, κατά την οποία έγινε προσπάθεια επαναφοράς της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1964 στα εκπαιδευτικά πράγματα και την πλήρη αλλαγή, με έναν καινούργιο Νόμο Πλαίσιο, που ψηφίστηκε από το ΠΑΣΟΚ όταν μετά το 1981 ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας.

Στην αρχή της δεκαετίας του '60 η εκπαιδευτική πολιτική αποτέλεσε μια συνέχεια της εκπαιδευτικής πολιτικής που εφάρμοσαν οι δυνάμεις που επικράτησαν στον εμφύλιο πόλεμο. Άλλωστε έντονη υπήρξε η αλληλεξάρτηση μεταξύ εκπαιδευτικού και κοινωνικού συστήματος σε όλες τις ιστορικές περιόδους. Ακόμη και σήμερα αυτό είναι, ίσως, ένας σημαντικός λόγος που καμιά μεταρρύθμιση δεν επιφέρει τα θεαματικά αποτελέσματα που προσδοκά και η ίδια η μεταρρύθμιση αλλά και η κοινωνία. Η γοητεία της έρευνας βρίσκεται και στην σύγκριση της εποχής εκείνης με την σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα, διότι συχνά γίνεται η διαπίστωση πως πολλά προβλήματα δεν έχουν επιλυθεί και εξακολουθούν να ταλανίζουν την εκπαίδευση μέχρι σήμερα, αν και έχει μεσολαβήσει τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα. Την μετεμφυλιακή περίοδο δύο κυρίαρχα ιδεολογικά ρεύματα εκπαίδευσης υπάρχουν: το συντηρητικό, που εκπροσωπεί ο Κωνσταντίνος Γεωργούλης³⁹ και το εκσυγχρονιστικό με κύριο εκφραστή τον Ευάγγελο Παπανούτσο. Η κυβέρνηση Παπάγου κυριαρχεί πολιτικά μετά το 1952 και αντιπροσωπεύει την συντηρητική παράταξη. Ο ιδεολογικός προσανατολισμός της εκπαίδευσης έχει τις ρίζες του στο Σύνταγμα του 1952, όπου στο άρθρο 16 αποτυπώθηκε καθαρά ο στόχος της καλλιέργειας της Εθνικής Συνείδησης των

³⁹ Αλέξη Δημαρά, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 1895-1967, Νεοελληνική Εκπαίδευση, τ. Β', Αθήνα 2007, σ. νε' (55)

Ελληνοπαίδων, ο οποίος θα επιτυγχάνονταν μέσω του Ελληνοχριστιανικού Πολιτισμού⁴⁰. Δικαίωμα φορέα εκπαίδευσης αποτελούσαν οι πολίτες που κρίνονταν ως «νομιμόφρονες» για το διορισμό τους ως εκπαιδευτικοί, με βάση πάντα την πολιτική τους ιδεολογία. Οι μη «νομιμόφρονες» δεν είχαν δικαίωμα όχι μόνο να εργάζονται σε δημόσιο σχολείο, αλλά ούτε στη δημιουργία ιδιωτικού σχολείου. Ο τρόπος επιλογής των Επιθεωρητών αλλά και των καθηγητών της μέσης εκπαίδευσης στηρίζονταν στους αναγκαστικούς νόμους 1112/1946, 516/1948 καθώς και 1857/1951. Το 1953 ένας αριθμός 1.300 εκπαιδευτικών βρέθηκε εκτός της δημόσιας εκπαίδευσης. Άρχισε έτσι να διαμορφώνεται μια ομοιομορφία εκπαιδευτικών που δεν θα αμφισβητούσαν το καθεστώς που επέβαλαν οι πολιτικές δυνάμεις της εποχής. Η συγκρότηση της διοίκησης της εκπαίδευσης αποτελούνταν από τα κεντρικά και περιφερειακά συμβούλια, με τη συμμετοχή επιθεωρητών, γενικών επιθεωρητών, διευθυντών Παιδαγωγικών Ακαδημιών και δικαστικών, χωρίς να υπάρχει αιρετό μέλος εκπροσώπησης των εκπαιδευτικών⁴¹.

Η βασική επιδίωξη της μετεμφυλιακής περιόδου ήταν για την Ελλάδα η προσπάθεια επίτευξης του στόχου της οικονομικής της ανάκαμψης και για να πραγματοποιηθεί απαιτήθηκαν κεφάλαια που η Ελλάδα δεν τα διέθετε. Προσπάθησε για το σκοπό αυτό να προσελκύσει ξένες επενδύσεις δίνοντας στους επενδυτές πολλές διευκολύνσεις που καθιστούσαν τη χώρα βαθεία εξαρτημένη από το ξένο κεφάλαιο. Η αύξηση κατά 100% της παραγωγής της, μεταξύ 1952-1963 όπως αναφέρει ο Σβορώνος, έπρεπε να δέσει στο άρμα της οικονομίας και το σχολείο⁴² (και αυτό είναι μια τακτική που ακολουθείται μέχρι και σήμερα). Έτσι μπήκαν οι βάσεις ανάπτυξης της Τεχνικής εκπαίδευσης. Ο πιο σημαντικός νόμος βέβαια για την Τεχνική εκπαίδευση υπήρξε πολύ μετέπειτα ο Ν. 576 του 1977 «περί οργάνωσης της Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης» από την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας του Κωνσταντίνου Καραμανλή.

Τη δεκαετία του '60 έχουμε και την έξαρση κοινωνικών κινητοποιήσεων με διεκδικήσεις σε όλα τα επίπεδα επομένως και στο χώρο της παιδείας. Μεγάλη είναι η συνεισφορά στη συζήτηση για τα εκπαιδευτικά ζητήματα των διεκδικήσεων της επονομαζόμενης «γενιάς του 1-1-4» (αφορά την πρόβλεψη για την περιφρούρηση του

⁴⁰ Χρήστος Τζήκας, *Ιστορία της Οργάνωσης και Διοίκησης της Γενικής Εκπαίδευσης*, Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης, τ. Β', Αθήνα 2011, σ. 724

⁴¹ Χρήστος Τζήκας, *ό. π.*, σ. 725

⁴² Σταύρου Χρόνη, *Διδακτική πράξη και κοινωνικός έλεγχος: Η κρατική παρέμβαση στο έργο του εκπαιδευτικού*, Αθήνα 2003, σ. 146

συντάγματος με το 114 άρθρο του), η οποία ενεργοποιήθηκε το 1959 εξαιτίας του πολιτικού κλίματος της εποχής. Αφορμή δόθηκε η διεκδίκηση του φοιτητικού εισιτηρίου (πάσο). Οι κινητοποιήσεις συνεχίστηκαν και το 1960 και μέχρι το 1963. Κινητοποιήθηκαν εκπαιδευτικοί, μαθητές, φοιτητές. Κυριάρχησαν συνθήματα, όπως αυτά που αφορούσαν την αύξηση των δαπανών για την παιδεία στο 15% του κρατικού προϋπολογισμού, αλλά και την εξασφάλιση ελευθεριών και ατομικών δικαιωμάτων. Στις 19 Φεβρουαρίου του 1962 όταν η κυβέρνηση της ΕΡΕ, μετά την πίεση που ασκήθηκε από τα Ανάκτορα στον Πρωθυπουργό Κων/νο Καραμανλή για το γάμο της Πριγκίπισσας Σοφίας, έδωσε το σημαντικό για την εποχή ποσό των 9.000.000 δραχμών ως προίκα από τον κρατικό προϋπολογισμό που θα μετατρέπονταν σε συνάλλαγμα χωρίς να φορολογηθεί, οι αντιδράσεις υπήρξαν έντονες όχι μόνο από τα κόμματα της αντιπολίτευσης, αλλά και από μέρος του λαού, τους φοιτητές και κάποιους εκπαιδευτικούς, που κινητοποιήθηκαν διεκδικώντας αυξήσεις για την παιδεία με το σύνθημα «Προίκα στην παιδεία και όχι στη Σοφία». Η κυβέρνηση αντέδρασε με προσπάθεια ελέγχου των κινητοποιήσεων και οι Αστυνομικές Αρχές σε ορισμένες περιπτώσεις προσπάθησαν να εφαρμόσουν τις Κυβερνητικές επιλογές χρησιμοποιώντας και τους παρακρατικούς μηχανισμούς προκειμένου να εξοβελίσουν την κομμουνιστική διείσδυση όπως πίστευαν.

Με την άνοδο στην εξουσία της Ένωσης Κέντρου είχαν ωριμάσει οι συνθήκες για μια νέα μεταρρύθμιση στα εκπαιδευτικά πράγματα. Έτσι ο νέος πρωθυπουργός της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη και την υποψηφιότητα της Ελλάδας για την ένταξή της στην ΕΟΚ, ανέλαβε ο ίδιος προσωπικά τον τομέα της παιδείας ορίζοντας τον εαυτό του υπουργό, τον Λουκή Ακρίτα ως υφυπουργό παιδείας και ως γενικό γραμματέα του υπουργείου τον Ευάγγελο Παπανούτσο. Ήταν και οι δύο γνωστοί διανοητές, ενώ ακόμη και σήμερα συγκαταλέγονται στα σημαντικά και πάντα επίκαιρα πνεύματα. Αίτημα της εποχής ήταν η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και η ηγεσία του Υπουργείου φρόντισε να γίνει πράξη κάνοντας μεγάλες αλλαγές σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, δίνοντας ταυτόχρονα και τα οικονομικά κονδύλια που απαιτούνταν για τις αλλαγές αυτές⁴³.

Ο νόμος 4379/64 «περί οργάνωσης και διοικήσεως της γενικής (στοιχειώδους και μέσης) εκπαίδευσης» που ψηφίστηκε από τη βουλή το 1964 συμπληρώθηκε το Μάιο του 1965 με το νομοσχέδιο «περί τεχνικής εκπαιδεύσεως»

⁴³ Αλέξης Δημαράς, *ό. π.*, σ. 259

και με το νομοσχέδιο «περί ιδρύσεων πανεπιστημίων». Ο νέος νόμος θεωρήθηκε κατάκτηση των Ελλήνων και έβαζε τα θεμέλια μιας νέας θεώρησης στο χώρο της παιδείας. Το πιο σημαντικό στοιχείο του νόμου ήταν η καθιέρωση της δωρεάν παιδείας σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, η οποία καθιερώθηκε από τότε και διατηρείται μέχρι σήμερα. Πριν την καθιέρωσή της, πολύ αξιόλογοι μαθητές που δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να εγγραφούν ή να καλύψουν το κόστος διαβίωσης ή το κόστος των βιβλίων τους, δεν σπούδαζαν. Καθιερώθηκαν επίσης τα μαθητικά συσσίτια. Η υποχρεωτική φοίτηση από έξι χρόνια επεκτάθηκε σε εννέα χρόνια, δηλαδή περιελάμβανε το δημοτικό και τις τρεις τάξεις του γυμνασίου και με ηλικιακό όριο τα 15 έτη⁴⁴. Φυσικό επακόλουθο ήταν να καταργηθούν οι εξετάσεις από το δημοτικό στο γυμνάσιο. Η δημοτική γλώσσα αποτέλεσε την κύρια γλώσσα διδασκαλίας αντικαθιστώντας την καθαρεύουσα, που ίσχυε μέχρι εκείνη την χρονική περίοδο, παρότι αίτημα αρκετά διαδεδομένο ήταν να καταργηθεί. Τα μαθήματα του γυμνασίου αποτελούνταν από τα «στοιχεία του δημοκρατικού πολιτεύματος», την ξένη γλώσσα, τη γνωριμία με τα επαγγέλματα και τη διδασκαλία των αρχαίων κειμένων από μετάφραση. Η μία βαθμίδα της μέσης εκπαίδευσης ήταν το γυμνάσιο των τριών τάξεων, ενώ η άλλη βαθμίδα της ήταν το Λύκειο. Το Λύκειο αποτελούνταν από δύο τύπους το γενικό και τον τεχνολογικό τύπο και εισάγονταν σε αυτό οι κατέχοντες απολυτήριο γυμνασίου, μετά από εξετάσεις. Καθιερώθηκε το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο, θεσμός που ίσχυε μεταπολεμικά ήδη σε όλες τις σύγχρονες χώρες της Ευρώπης. Το απολυτήριο αυτό αποτελούσε προϋπόθεση για τη συμμετοχή στις εισαγωγικές εξετάσεις στα Πανεπιστήμια, τις παιδαγωγικές σχολές, τις τεχνολογικές σχολές υπομηχανικών ή αντίστοιχες με την ειδικότητα που έπαιρνε κάποιος στο τεχνικό λύκειο. Ιδρύθηκαν νέες Πανεπιστημιακές σχολές. Η μεταρρύθμιση δημιούργησε επίσης έναν καινούργιο θεσμό, αυτόν του «Παιδαγωγικού Ινστιτούτου», που είχε σημαντικό ρόλο που αφορούσε την έρευνα των προβλημάτων της εκπαίδευσης, την καθοδήγηση και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού και εποπτικού προσωπικού της εκπαίδευσης⁴⁵. Διάφορα Υπηρεσιακά Συμβούλια, που ισχύουν μέχρι σήμερα, έχουν την αρχή της σύστασής τους την περίοδο εκείνη, όπως Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας

⁴⁴ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, *Περί Οργανώσεως και Διοικήσεως της Εκπαιδευσεως*, Εγκύκλιος 122, Αθήνα 1964, σ. 3-4

⁴⁵ Σήφης Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-1985*, Αθήνα 1996, σ. 122

εκπαίδευσης (Κ.Υ.Σ.Δ.Ε.), Περιφερειακά Υπηρεσιακά Συμβούλια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Υ.Σ.Δ.Ε.) κ.λπ.

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που άρχισε να αποδομείται σε ορισμένα σημεία της από το 1965 έφτασε στην πλήρη κατάργησή της με την άνοδο της δικτατορίας το 1967.

2.2. Η εκπαίδευση στα χρόνια της δικτατορίας 1967-1974 και στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης

Με την άνοδο των στρατιωτικών στην εξουσία φάνηκαν από την αρχή οι διαθέσεις του καθεστώτος και το πνεύμα που θα ακολουθούσε και στο χώρο της εκπαίδευσης. Έτσι συστηματοποιήθηκε η αποδόμηση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1964-65, που είχε προωθήσει η Ένωση Κέντρου. Μια σειρά από εγκύκλιοι έδειξαν το ύφος της νέας εξουσίας καθιερώνοντας γιορτές, όπως του έφεδρου πολεμιστή, καθώς και γιορτή για τη συντριβή των «κομμουνιστοσυμμοριτών» στο Γράμμο και Βίτσι⁴⁶. Στις 5 Μάη του 1967 έφτασε στα γυμνάσια της χώρας ένα διάταγμα με τη μορφή τηλεγραφήματος μέσω του οποίου καταργείται το μάθημα «Στοιχεία Δημοκρατικού Πολιτεύματος»⁴⁷, ενώ τη θέση του παίρνει ένα μάθημα που θα προπαγάνδιζε τους σκοπούς της «Επανάστασης», όπως αποκαλούσε ο Παπαδόπουλος την επιβολή της δικτατορίας.

Καταργήθηκε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ως «διαβρωτικός θεσμός» με το νόμο 59/67 γιατί εξυπηρετούσε κατά τη γνώμη του Καλαμποκιά συγκεκριμένη πολιτική παράταξη, ενώ μια σειρά από εγκυκλίους ρύθμιζαν την ιδιωτική και δημόσια ζωή των μαθητών και των φορέων της εκπαίδευσης. Έτσι το σχολείο θα έπρεπε να επιβλέπει την ενδυμασία και την κόμμωση των μαθητών η οποία θα έπρεπε να είναι κόσμια.

Σημαντικό θέμα αποτέλεσε η ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων που θα έπρεπε και αυτή να διεκπεραιώνονταν από το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς. Ιδίως αναγνώσματα με αντεθνικό κατά την γνώμη του καθεστώτος ή αντιθησκευτικό χαρακτήρα απαγορεύθηκαν. Με την εγκύκλιο 1535/28/7-6-1969 ο διευθυντής του σχολείου υποχρεώθηκε να στείλει τον κατάλογο των εξωσχολικών βιβλίων που προμηθεύτηκε, αλλά και με εγκύκλιο του υφυπουργού παιδείας την 1-2-1971

⁴⁶ Τριαντάφυλλος Δούκας, *Το σχολείο κατά την εποχή της δικτατορίας 1967-74*, Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης, τ. Β', Αθήνα 2011, σ. 242-243

⁴⁷ Αλέξης Δημαράς, *ό. π.*, σ. 292

ορίστηκε αυστηρό πλαίσιο αγοράς εξωσχολικών βιβλίων από την Σχολική Εφορία⁴⁸. Απαγορεύθηκε η συμμετοχή των μαθητών σε διάφορες οργανώσεις πλην της συμμετοχής τους στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό, το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων καθώς και στα κατηχητικά σχολεία⁴⁹. Καταργούνται οι εξετάσεις εισαγωγής στα ΑΕΙ και καθιερώνεται η ελεύθερη πρόσβαση των μαθητών με βάση το ηθικό και εθνικό τους φρόνημα, αφού είχε προηγηθεί η κατάργηση του Ακαδημαϊκού Απολυτηρίου⁵⁰. Επαναφέρεται το εξατάξιο δημοτικό με επαναφορά των εξετάσεων για το γυμνάσιο που γίνεται και αυτό εξατάξιο χωρίς το Λύκειο πλέον.

Ο νόμος 129/67 άνοιξε το δρόμο για τις διώξεις εκπαιδευτικών με την βοήθεια στελεχών της εκπαίδευσης, που θα τους διόριζε το καθεστώς και ήταν βαθειά υποταγμένοι σε αυτό. Με τη σειρά τους την απόλυτη υποταγή θα την περνούσαν στους εκπαιδευτικούς μετατρέποντάς τους σε άβουλα όντα και με το φόβο της απόλυσης ο σκοπός τους είχε μεγάλες πιθανότητες να επιτύχει. Έτσι κάποιοι εκπαιδευτικοί αυτήν την περίοδο ανέλαβαν το ρόλο να προπαγανδίζουν απροκάλυπτα το καθεστώς και ως αντίτιμο θα λάμβαναν τη μη δίωξή τους⁵¹. Άλλωστε ο ρόλος του εκπαιδευτικού ήταν, είναι και θα είναι καθοριστικός στην υλοποίηση των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων. Μάλιστα την επιλογή των στελεχών της εκπαίδευσης είχε αναλάβει όχι άνθρωπος της εκπαίδευσης αλλά του στρατού. Με το τρίπτυχο που κυριαρχούσε στη δικτατορία «Πατρίς Θρησκεία Οικογένεια» τα εκπαιδευτικά υποκείμενα ελέγχονταν για τα πολιτικά αλλά και κοινωνικά τους φρονήματα.

Η καθαρεύουσα επανήλθε σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, εκτός από τις τρεις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου⁵², βάζοντας στην άκρη τη δημοτική γλώσσα. Οι ηγέτες της Δικτατορίας προχώρησαν στην κατάργηση των βιβλίων της προηγούμενης μεταρρύθμισης πολτοποιώντας τα και επανέφεραν τα βιβλία που υπήρχαν πριν το 1963. Ο γνωστικός στόχος των μαθημάτων συνδέεται άμεσα με τη θρησκευτική αγωγή, έτσι σε επίπεδο φυσικών επιστημών πάντα αναφέρεται «η φύσις

⁴⁸ Ζωή Κουτσουρά, *Δικτατορία (1967-74) και Σχολείο: Οι αποκαλύψεις ενός σχολικού αρχείου*, Θεσσαλονίκη 2008, σ. 302

⁴⁹ Αποστόλης Ανδρέου, *Η εκπαιδευτική πολιτική 1967-74*. Θέσεις, τριμηνιαία επιθεώρηση τ. 66, Ιανουάριος-Μάρτιος 1999, στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=653&Itemid=29

⁵⁰ Εθνικός Οργανισμός Εξετάσεων Ανεξάρτητη Αρχή, *Συστήματα Εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα 1964-2016*, Αθήνα 2016, σ. 6

⁵¹ Σταύρος Χρόνης, *Διδακτική πράξη και κοινωνικός έλεγχος*, Αθήνα 2003, σ. 172

⁵² Στέφανος Φύλος, *Το χρονικό ενός θεσμού, η διοίκηση και η εποπτεία της εκπαίδευσης κατά την τελευταία 150ετία*, Αθήνα 1984, σ. 132-136

ως τελειότητα της δημιουργίας του Θεού». Αυξήθηκαν οι ώρες διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών σε βάρος των νεοελληνικών μαθημάτων καθώς και σε βάρος των μαθηματικών. Οι υποδείξεις για τον τρόπο διδασκαλίας των μαθημάτων δεν άφηνε χώρο για αυτενέργεια και δημιουργικότητα στους εκπαιδευτικούς αλλά είχαν ως βασικό στόχο να περιορίσουν την ιδεολογική τους αυτονομία και την αμφισβήτηση του καθεστώτος.

Το 1971 συγκροτήθηκε Επιτροπή Παιδείας προκειμένου να χαραχθούν εκ νέου οι νέες κατευθύνσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής. Οι αρμοδιότητες της επιτροπής ήταν σημαντικές και δεν περιορίζονται σε γνωμοδοτικό χαρακτήρα αλλά έχουν ρόλο αποφασιστικό.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.) όπως είδαμε καταργήθηκε με τον Νόμο 59/67. Τα μέλη που το αποτελούσαν επέστρεψαν στις προηγούμενες θέσεις που κατείχαν πριν τη μεταρρύθμιση του 1964. Ο λόγος που καταργήθηκε το Π.Ι. ήταν σύμφωνα με τον υπουργό Καλαμποκιά ότι «το φρόνημα και το ήθος αυτών που το αποτελούσαν ήταν διαβρωτικό για τη νεολαία και για τους εκπαιδευτικούς λειτουργούς». Επίσης ο τρόπος επιλογής τους θεωρήθηκε κομματικός. Θεωρήθηκε ένας «πολυδάπανος μηχανισμός που δεν προσέφερε στην καλλιέργεια της εθνικής συνειδήσεως. Ακόμη και η χρήση του ονόματος δεν προέρχεται από την ελληνική γλώσσα.».

Ο νόμος 40/67 κατάργησε για τα έτη 1967-68 και 1968-69 το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο επαναφέροντας το σύστημα των εισιτηρίων εξετάσεων για τις Ανώτατες και Ανώτερες Σχολές.

Η πτώση της δικτατορίας έφερε μια καινούργια πολιτική και κοινωνική κατάσταση και μια καινούργια αντίληψη για όλους τους θεσμούς. Από αυτή τη νέα κατάσταση η Παιδεία δεν θα έμενε ανεπηρέαστη. Άλλωστε οι έντονες αντιδράσεις ξεκίνησαν από το χώρο της παιδείας και κυρίως από τα πανεπιστήμια. Δεν έμειναν, όμως, σε συνθήματα και αιτήματα που αφορούσαν το χώρο της παιδείας. Την εξέγερση των φοιτητών της νομικής και του πολυτεχνείου αγκάλιασε σημαντικό μέρος του πληθυσμού μπολιάζοντας και εμπλουτίζοντας τα εκπαιδευτικά ζητήματα με γενικότερα πολιτικά και συνδικαλιστικά αιτήματα.

Όλα τα πολιτικά κόμματα που έκαναν την εμφάνισή τους στην πρώτη μεταπολιτευτική περίοδο αναφέρονταν και θεωρούσαν ως υψίστης σπουδαιότητας το ρόλο της Παιδείας και την ανάγκη μιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης με έναν χαρακτήρα μόνιμο και παγιωμένο, που δεν θα είχε λόγο να αμφισβητήσει και να

αλλάξει κάποιος άλλος που θα ανέβαινε στην εξουσία. Πρώτος υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων της προσωρινής Κυβέρνησης εθνικής ενότητας της μεταπολίτευσης ορίστηκε ο Νικόλαος Λούρος που ήταν ανεξάρτητος βουλευτής, ενώ υφυπουργός ορίστηκε ο Δημήτριος Τσάτσος από την Ένωση Κέντρου⁵³. Στον πρώτο λόγο που εκφώνησε ο Πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής υποσχέθηκε την γενναία χρηματοδότηση της Παιδείας που θα προέρχονταν όχι μόνο από το περίσσειμα αλλά και από το υστέρημα του κρατικού προϋπολογισμού με στόχο την επιμόρφωση και την επιστημονική έρευνα. Το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα (ΠΑΣΟΚ), το νέο κόμμα που δημιουργήθηκε στην ιδρυτική του διακήρυξη της 3^{ης} Σεπτεμβρίου, έθεσε ως στόχο την αναμόρφωση της εκπαίδευσης μιλώντας για το άνοιγμα της προς τα λαϊκά στρώματα, καταργώντας την ιδιωτική παιδεία και εξασφαλίζοντας τη συμμετοχή και των φοιτητών στη διαμόρφωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων⁵⁴. Στόχος η δημιουργία ελεύθερων πολιτών με πρόσβαση μεγαλύτερων τμημάτων του λαού στη γνώση. Η Ένωση Κέντρου – Νέες Δυνάμεις ήταν και αυτή υπέρμαχος μιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, ως συνέχεια της πολιτικής της μεταρρύθμισης που αυτή εισηγήθηκε το 1964.

Η Κυβέρνηση που κυριάρχησε μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1970 ήταν του Πρωθυπουργού και μετέπειτα Προέδρου της Δημοκρατίας Κωνσταντίνου Καραμανλή. Ο ίδιος έδωσε το στίγμα της πολιτικής του, πως η παιδεία αποτελούσε προτεραιότητα για την κυβέρνηση του και ταυτόχρονα φάνηκε η αλλαγή πλεύσης προς τον εκσυγχρονισμό της πολιτικής συζήτησης καλώντας για το ζήτημα της παιδείας και τον αρχηγό της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, ώστε να μπορέσουν από κοινού να δουλέψουν για τη χάραξη μιας μόνιμης εκπαιδευτικής πολιτικής, που θα στηρίζεται στην πολιτική συναίνεση. Ορίστηκε ως Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων ένας σημαντικός πολιτικός και κατοπινός πρωθυπουργός, ο Γεώργιος Ράλλης, ενώ κλήθηκαν και όλοι οι συντελεστές της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1964, μεταξύ δε αυτών κλήθηκε και ο Παπανούτσος⁵⁵. Οι κυριότεροι Νόμοι που αφορούσαν την εκπαίδευση ήταν:

⁵³ Συλλογικό, *η δημοκρατία δικαίω ουδέποτε καταλύθη. Η αποκατάσταση της Δημοκρατίας 40 χρόνια μετά*, Τόρμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία, Αθήνα 2014, σ. 39

⁵⁴ Ανδρέας Παπανδρέου, *Ιδρυτική Διακήρυξη του ΠΑΣΟΚ 3 Σεπτεμβρίου 1974*, <http://pasok.gr/diakhyxh/>

⁵⁵ Γιόλντα Τερέντσο, «Ενάγγελος Παπανούτσος: Η καθιέρωση της Δημοτικής τιμής την Κυβέρνηση» εφημερίδα Καθημερινή, 1-2-1976

α) Ο Νόμος 186/1975 που με την ψήφιση του ιδρύθηκε το ΚΕΜΕ (Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεων), ένας θεσμός με αρμοδιότητες όπως του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, που παρέμεινε ως θεσμός μέχρι το 1985, για να αντικατασταθεί πάλι από το Π.Ι.

β) Ο Νόμος 309/1976 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαίδευσης» ο οποίος καθιέρωσε τη χρήση της δημοτικής γλώσσας στο χώρο της εκπαίδευσης αρχικά για να επεκταθεί και στο χώρο της Διοίκησης⁵⁶. Έτσι τα σχολικά βιβλία γράφτηκαν στη δημοτική όπως ήταν και η διδασκαλία, ενώ στη δημοτική γράφονταν πλέον και τα κρατικά έγγραφα. Έτσι οριστικό τέλος μπήκε στο γλωσσικό ζήτημα που ταλάνιζε την εκπαίδευση και τη χώρα πάρα πολλά χρόνια. Αυξήθηκε πάλι η υποχρεωτική εκπαίδευση από τα 6 στα 9 χρόνια. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση περιελάμβανε πάλι δύο κύκλους, το τριετές Γυμνάσιο και το επίσης τριετές Λύκειο. Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών διδασκόταν πλέον από μεταφράσεις. Αναμορφώθηκαν τα σχολικά προγράμματα και τα βιβλία, ενώ για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ιδρύθηκε ο θεσμός της Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. που αφορούσε τη Δημοτική εκπαίδευση καθώς και ο θεσμός της Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. που αφορούσε τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

γ) Ο Νόμος 576/1977 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης»⁵⁷ όριζε για τις τεχνικές σχολές τους μαθητές που εγγράφονταν και που ήταν, όσοι αποφοιτούσαν από τα γυμνάσια. Η φοίτησή τους ήταν δύο ή τεσσάρων εξαμήνων. Για τα τεχνικά και επαγγελματικά λύκεια ορίζονται τρία χρόνια, ενώ δίνεται θεωρητικά τουλάχιστον η δυνατότητα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Παρόλα αυτά, λόγω του εμπεδωμένου κλίματος από προηγούμενες περιόδους, σημειώθηκαν κάποιες μεμονωμένες διώξεις εκπαιδευτικών και μετά τη δικτατορία. Με στοιχεία που δημοσίευσε το περιοδικό της ΟΛΜΕ το 1975 μια καθηγήτρια που ανάρτησε αποσπάσματα του Δημόκριτου βρέθηκε σε διαδικασία ανάκρισης με την κατηγορία ότι αναρτούσε κείμενα με υλιστικό περιεχόμενο. Σε απολογία, επίσης, βρέθηκε άλλη καθηγήτρια λόγω της αναφοράς της στον ποιητή Γιάννη Ρίτσο. Αλλά και το 1979 ένας καθηγητής που έκανε κριτική στο σύστημα εξετάσεων εισαγωγής από το Λύκειο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μετατέθηκε

⁵⁶ Δημήτρης Χαράλαμπος, *Μεταπολιτευτική Εκπαιδευτική Πολιτική*, Πανόραμα ιστορίας της Εκπαίδευσης Επιμέλεια Σήφη Μπουζάκη, Αθήνα 2011, σ. 258

⁵⁷ Δημήτρης Χαράλαμπος, *ό. π.*, σ. 258-259

δυσμενώς, ενώ ένας άλλος καθηγητής το ίδιο έτος έκανε αναφορά στο Πολυτεχνείο με αποτέλεσμα να δεχθεί κριτική από τον Επιθεωρητή⁵⁸.

Σε ότι αφορά την Ανώτατη Εκπαίδευση από τον υφυπουργό Τσάτσο έγινε μια πρώτη προσπάθεια νομικής κατοχύρωσης του Πανεπιστημιακού Ασύλου. Ο Τσάτσος μαζί με μια επιτροπή που συγκροτήθηκε για το σκοπό της αποχουντοποίησης και του εκδημοκρατισμού, των πανεπιστημίων και την αποκατάσταση του καθεστώτος της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών συνέταξαν έναν Νόμο-Πλαίσιο τον οποίο συνέχισε ο αντικαταστάτης του ο Ευρυγένης. Έγινε έτσι γνωστός ως ο νόμος Τσάτσου-Ευρυγένους. Στην αρχή ο νόμος ξεκινάει περιγράφοντας τις ιστορικές και πολιτικές συνθήκες που αναπτύσσονται τα ΑΕΙ. Εκτός του ασύλου ο νόμος ασχολήθηκε με τη συμμετοχή των φοιτητών και του κατώτερου διδακτικού προσωπικού (ΕΔΠ) στη λήψη αποφάσεων, κατήργησε την ακαδημαϊκή έδρα και δημιούργησε τομείς στα πλαίσια της προσπάθειας μέσω της αυτοδιοίκησης τους τα Πανεπιστήμια να απαλλαγούν από την κεντρική κρατική χειραγώγηση⁵⁹.

Το 1978 ένα νέο νομοσχέδιο για τα πανεπιστήμια ήρθε να ταραξεί τις νέες συνθήκες που είχαν δημιουργηθεί μετά τη δικτατορία. Το φοιτητικό κίνημα βρισκόταν σε σύγχυση και υπήρχε πρόβλημα συσπείρωσης του φοιτητικού κόσμου. Έτσι η Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Καραμανλή με υπουργό παιδείας τον Ιωάννη Βαρβιτσιώτη φέρνει στο θερινό τμήμα της Βουλής έναν νέο Νόμο για να επιβάλλει τάξη στα Πανεπιστήμια, που ήταν γνωστός ως Ν. 815/78. Με το νόμο αυτό καθιερώνεται η παρέμβαση της εκάστοτε κυβέρνησης, ισχυροποιείται η καθηγητική έδρα που ήδη είχε πολύ μεγάλη δύναμη αποδυναμώνοντας το ρόλο των ΕΔΠ και καταργώντας το θεσμό των βοηθών. Τροποποιούσε το θεσμό του ασύλου και άνοιγε δρόμο για περιορισμό της δραστηριότητας των φοιτητικών συλλόγων με τη μείωση της συμμετοχής τους στα όργανα διοίκησης. Καταργούσε την Γ' εξεταστική των φοιτητών και έβαζε περιορισμό χρόνου αποφοίτησης. Οι φοιτητές αντέδρασαν με κινητοποιήσεις που έλαβαν μεγάλη έκταση. Οι κινητοποιήσεις έληξαν με τη νίκη του φοιτητικού κινήματος και την αναδίπλωση κυβέρνησης, που στις 3 Γενάρη του 1980 μέσω της τηλεόρασεως ανακοίνωσε την κατάργηση του νόμου. Ήταν η πρώτη μεγάλη νίκη του φοιτητικού κινήματος.

⁵⁸ Σταύρος Χρόνης, *ό. π.*, σ. 172-173

⁵⁹ Ι. Πυργιωτάκη-Ν. Παπαδάκη, *Η πρόμη μεταρρύθμιση. Το Νομοσχέδιο Τσάτσου-Ευρυγένη για τη μεταρρύθμιση της Ανώτατης Εκπαίδευσης 1974-75*, Επιστήμη και Κοινωνία, Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, τ. 11, Αθήνα 2003, σ. 2

Με την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ το 1981 διαμορφώθηκε ένα νέο θεσμικό πλαίσιο, ενώ αντιμετωπίστηκαν και αιτήματα πολλών ετών. Δόθηκε η ευκαιρία και λόγω των συνθηκών της εποχής πλέον σε μεγαλύτερο αριθμό από τα κοινωνικά στρώματα να έχουν πρόσβαση στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση. Τα πρώτα μέτρα στην εκπαίδευση ήταν η κατάργηση του πολυτονικού συστήματος με το Π.Δ. 297/1982, αλλά και του θεσμού του επιθεωρητή που αφορούσε την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών.

Γ' Κεφάλαιο

Ο «επιθεωρητισμός»

3.1. Ίδρυση του θεσμού του επιθεωρητή

Μετά την απελευθέρωση των Ελλήνων από τον τουρκικό ζυγό οικονομικά προβλήματα κυρίως, αλλά και άλλα προβλήματα ταλαιπώρησαν τους Έλληνες. Ένα από τα προβλήματα αυτά υπήρξε και η εκπαίδευση των νεοελλήνων. Ο πρώτος Κυβερνήτης της χώρας που κλήθηκε να αντιμετωπίσει και αυτό το πρόβλημα ήταν ο Καποδίστριας. Ο Καποδίστριας έζησε μια εποχή, όπου σε όλη την Ευρώπη επικρατούσαν πολύ αυταρχικά εκπαιδευτικά συστήματα και οι παιδαγωγικές αρχές εξαντλούνταν στις σωματικές τιμωρίες και στη σκληραγωγία. Ο ίδιος δε θα μπορούσε να ξεφύγει από αυτό το Ευρωπαϊκό πλαίσιο. Κατηγορήθηκε για αυταρχισμό, αλλά δεν αμφισβήτησε κανείς το ενδιαφέρον του για την δημιουργία ενός εκπαιδευτικού συστήματος που θα καταπολεμούσε τον αναλφαβητισμό και την ανάπτυξη του μορφωτικού επιπέδου του λαού, ώστε να βελτιώσει τους όρους της ζωής του. Η ποιότητα της εκπαίδευσης αποτελούσε συνισταμένη της ποιότητας των εκπαιδευτικών και των μέσων επαγγελματικής ανάπτυξης που είχαν στη διάθεσή τους. Δημιουργήθηκε μεταξύ άλλων και η ανάγκη αξιολόγησης των εκπαιδευτικών προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα του παρεχόμενου έργου τους. Συστάθηκε έτσι ο θεσμός του επιθεωρητή με σκοπό να αντιμετωπιστούν όλα τα προβλήματα που αφορούσαν την εκπαίδευση. Ένας θεσμός που έβαλε τη σφραγίδα του στην ιστορία της εκπαίδευσης για 150 χρόνια. Ο επιθεωρητής είχε την αρμοδιότητα να συντάσσει ονομαστικούς καταλόγους των εκπαιδευτικών και να τους προωθεί στην Κυβέρνηση⁶⁰.

Η εκπαίδευση στηρίχτηκε στην αλληλοδιδασκτική μέθοδο, μια μέθοδο που εφαρμόζονταν και στην Ευρώπη και η οποία εγκαταλείφθηκε το 1850, ενώ στην Ελλάδα καταργήθηκε το 1880, δηλαδή τριάντα χρόνια αργότερα λόγω των οικονομικών προβλημάτων που είχε η χώρα. Ο λόγος ύπαρξης αυτής της μεθόδου που πρώτα η Αγγλία υιοθέτησε, στηρίχθηκε στην εκπαίδευση ολοένα και περισσότερων ατόμων με το μικρότερο δυνατό κόστος (αφού την εκπαίδευση είχαν αναλάβει τελειόφοιτοι των σχολαρχείων παράλληλα, βέβαια, με την δημιουργία των Παιδαγωγικών Ακαδημιών που θα παρείχε τη δυνατότητα να αναλάβουν την

⁶⁰ Σουλτάνα Κολλυμπάρη, *Ο Επιθεωρητισμός*, Διδακτορική διατριβή, Ιωάννινα 2020, σ. 97

εκπαίδευση άτομα εξειδικευμένα για το έργο αυτό). Έτσι με το διάταγμα 1372/1830 εισάγεται ο θεσμός του επιθεωρητή ως φορέας εποπτικού έργου των εκπαιδευτικών⁶¹. Πρώτος επιθεωρητής ορίστηκε ο Ι. Κοκκώνης, ο οποίος την περίοδο αυτή εκδίδει στην Αίγινα το «Εγχειρίδιον δια τ' αλληλοδιδασκτικά σχολεία, ή Οδηγός της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου υπό Σαραζίνου...». Πρόκειται για μετάφραση από τα γαλλικά, αφού ήταν γνώστης της γαλλικής και μέσα από αυτό το έργο έδινε συγκεκριμένες οδηγίες εφαρμογής της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου⁶².

Οι Βαυαροί (1833-1862) διαμόρφωσαν με τη σειρά τους ένα σύστημα εποπτείας με το ΦΕΚ 11/3-3-1834, σύμφωνα με το οποίο ελέγχονταν ο εκπαιδευτικός από την τοπική αυτοδιοίκηση και την κοινωνία, ενώ δημιουργήθηκαν και θεσμοί για το σκοπό αυτό με τη μορφή επιτροπών, που τις αποτελούσαν εκπρόσωποι της πολιτικής, δικαστικής και εκκλησιαστικής εξουσίας. Η εφαρμογή της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου συνεχίστηκε, αφού υπήρχε έλλειψη δασκάλων. Το 1842 εκδίδεται αναθεωρημένο το έργο του Κοκκώνη που αποτέλεσε και το πρώτο ουσιαστικά αναλυτικό πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου⁶³. Οι οδηγίες μεταξύ άλλων περιελάμβαναν και την συμπεριφορά αλλά και την ηθική που πρέπει να διέπει τον δάσκαλο. Η ίδια συμπεριφορά αφορούσε και τη σύζυγο του διδάσκαλου. Είναι χαρακτηριστική η οδηγία «εις συμπόσια και γάμους ...να μην φαίνεται ποτέ αρχηγός ή ο προκαλεστής της ευθυμίας, ουδέ να λαμβάνει μέρος εις πράξεις απρεπείς ή εις λόγους ασέμνους...»⁶⁴. Φανερώνει πως ο θεσμός ξεκίνησε με σκοπό να ελέγξει και να χειραγωγήσει απόλυτα τον εκπαιδευτικό και από την αρχή φάνηκε πως ο τρόπος διδασκαλίας είχε σχετικά μικρή σημασία για την πολιτεία και τους θεσμούς της. Το 1834 ιδρύθηκε το Διδασκαλείο για την Εκπαίδευση των δασκάλων καθώς και το Πρότυπο σχολείο προκειμένου οι δάσκαλοι να κάνουν πρακτική εξάσκηση. Το 1864 το Διδασκαλείο καταργήθηκε, για να ξαναδημιουργηθεί το 1878.

Η περίοδος 1862-1881 υπήρξε μια περίοδος χωρίς κάποια ιδιαίτερη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και πρόοδο. Μετά από μια περίοδο εκπαιδευτικής αδράνειας ψηφίζεται το 1895 από την κυβέρνηση Δηλιγιάννη ο Νόμος ΒΤΜΘ' με τον οποίο αλλάζει ο τρόπος οργάνωσης του δημοτικού σχολείου, χωρίς όμως, να αλλάζει την οργάνωση της δευτεροβάθμιας. Ο νόμος αυτός αναβάθμισε το ρόλο των

⁶¹ Χρήστος Κάτσικας και Κώστας Θεριανός, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης*, Αθήνα 2007, σ. 30-32

⁶² Αλέξη Δημαρά, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, τ. Α', Αθήνα 2007, σ. λα'

⁶³ Χρήστος Κάτσικας και Κώστας Θεριανός, *ό. π.*, σ. 47

⁶⁴ Αλέξη Δημαρά, *ό. π.*, σ. 102

Επιθεωρητών που θα ασκούσαν έλεγχο ως πιο κατάλληλα επιστημονικά καταρτισμένα πρόσωπα για το σκοπό αυτό.

Η χώρα διαιρέθηκε σε εκπαιδευτικές περιφέρειες. Θεσπίζονται τα Εποπτικά Συμβούλια τα οποία και συμμετείχαν στη ρύθμιση των μεταθέσεων και απολύσεων των εκπαιδευτικών, με το σκεπτικό να περιορίσουν με τον τρόπο αυτό την αυθαίρετη κρίση των βουλευτών καθώς και τους τοπικούς παράγοντες που μέχρι τότε ρύθμιζαν αποκλειστικά τα θέματα αυτά. Τα Εποπτικά Συμβούλια αποτελούνταν από τον Νομαρχιακό Επιθεωρητή Α΄ και Β΄ βαθμού, τον Γυμνασιάρχη, τον Μητροπολίτη, έναν επιστήμονα και έναν έμπορο ή γαιοκτήμονα. Στον Α΄ επιθεωρητή αποδίδονται διοικητικές και πειθαρχικές αρμοδιότητες, ενώ στο Β΄ επιθεωρητή καθοδηγητικές και ελεγκτικές⁶⁵. Τα ελεγκτικά τους καθήκοντα αφορούσαν τη διοίκηση του σχολείου, τη διδακτική εργασία καθώς και την παιδαγωγική στάση των εκπαιδευτικών αλλά και τη στάση και συμπεριφορά στη ζωή του εντός και εκτός σχολείου.

Η εκτός σχολείου στάση επεκτάθηκε ουσιαστικά στον έλεγχο της ιδιωτικής ζωής αλλά και στις πολιτικές πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών που έδειχνε η εξωσχολική συμπεριφορά τους. Στόχος των δημοτικών σχολείων, εκτός της διδασκαλίας επωφελών για τη ζωή μαθημάτων, ήταν και η ηθική και θρησκευτική μόρφωση των παιδιών⁶⁶. Στο νόμο καθίστατο ξεκάθαρο από τον υπουργό παιδείας Ανδρέα Αυγερινό ότι ο επιθεωρητής είχε χρέος να χειραγωγήσει τον εκπαιδευτικό χρησιμοποιώντας την έννοια της ποδηγέτησης και πως αποτελούσε την μόνη εγγύηση ότι ο εκπαιδευτικός θα εφαρμόσει, χωρίς να παρεκκλίνει τους νόμους που αφορούν το σχολείο⁶⁷. Ο επιθεωρητής αποτελούσε τον εκπρόσωπο της Πολιτείας και όφειλε να ελέγχει τον εκπαιδευτικό για το έργο του αλλά και για τη συμπεριφορά του μέσα και έξω από το σχολείο. Είχε δε το δικαίωμα αν η διαγωγή του δεν ήταν η πρέπουσα να ορίσει να μην εξελίσσεται βαθμολογικά ή ακόμη και να απολύεται από την εργασία του. Η εξουσία του επιθεωρητή ήταν απόλυτη αφού και τα άλλα μέλη που αποτελούσαν το Συμβούλιο στηρίζονταν στη γνώμη του επιθεωρητή⁶⁸. Τα αποτελέσματα τελικά δεν ήταν τα αναμενόμενα, αφού και ρουσφέτια και κομματικές συναλλαγές και αδικίες γίνονταν από την πολιτική εξουσία. Οι τοπικοί άρχοντες συνέχιζαν να προσλαμβάνουν δασκάλους, όταν υπήρχε ανάγκη ή να προτείνουν

⁶⁵ Σουλτάνα Κολλυμπάρη, *Ο Επιθεωρητισμός*, Διδακτορική διατριβή, Ιωάννινα 2020, σ. 98,

Χρήστου Κάτσικα και Κώστα Θεριανού, *Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση*, ό. π., σ. 115

⁶⁶ Χρ. Λέφα, *Η ιστορία της Εκπαίδευσως ΟΕΣΒ* (Οργανισμός Εκδόσεων Σχολικών Βιβλίων), Αθήνα 1942, σ. 15 (σε ψηφιακή μορφή)

⁶⁷ Χρήστου Κάτσικα και Κώστα Θεριανού, ό. π., σ. 101-103

⁶⁸ Σπύρος Ευαγγελόπουλος, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης*, τ. Α΄, Αθήνα 1987, σ. 81

απόλυση δασκάλου, αλλά και οι ίδιοι οι επιθεωρητές αυθαιρετούσαν σε βάρος των εκπαιδευτικών.

Χαρακτηριστικό του κλίματος περιγράφονταν από τον παιδαγωγό Παναγιώτη Οικονόμου, όταν διορίστηκε διευθυντής της δημοτικής εκπαίδευσης στο Υπουργείο το 1885⁶⁹ και δεν άντεξε γιατί ο κομματισμός καθιστούσε τον γενικό επιθεωρητή τυφλό όργανο κομματικών απαιτήσεων και «δήμιο των διδασκάλων» και η παύση των τελευταίων από τα καθήκοντά τους ήταν καθημερινό φαινόμενο. Κάποιος βουλευτής αναρωπιόταν τι βουλευτής θα ήταν αν δεν μπορούσε ούτε έναν δημοδιδάσκαλο να απολύσει. Ο υπουργός Δ. Πετρίδης, που είχε εισηγηθεί το νόμο, αναγκάστηκε να στείλει εγκύκλιο, αφού διαπιστώθηκε ότι απολυθήκαν διδάσκαλοι με μία μόνο επίσκεψη του επιθεωρητή, χωρίς να υπάρξει δυνατότητα απολογίας τους. Αλλά και ο υπουργός Μομφεράτος τρία χρόνια αργότερα έστειλε και εκείνος την εγκύκλιο με αριθμό 4059/27-3-1899 όπου τους κατηγορούσε ότι δεν είχαν αντιληφθεί το ρόλο τους που ήταν να εμψυχώνουν τους δασκάλους και όχι να αντικαταστήσουν τους προηγούμενους τυράννους με το να γίνουν οι ίδιοι τύραννοι⁷⁰.

Η περίοδος 1900-1921 χαρακτηρίστηκε από προσπάθεια μιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης προσαρμοσμένης στο πολιτικό κλίμα της εποχής, αλλά και από την προσπάθεια κατάργησής της. Το 1905 η αξιολόγηση επεκτείνεται και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση⁷¹. Εδώ οι θέσεις του Εποπτικού Συμβουλίου και του Γενικού Επιθεωρητή απαρτιζόνταν από Πανεπιστημιακούς καθηγητές και όχι από εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών επικεντρώνεται στο πολιτικό φρόνημα των εκπαιδευτικών και συνδέεται άμεσα με το πολιτικό κλίμα της εποχής που το χαρακτήριζε η αντιπαράθεση μεταξύ βενιζελικών και αντιβενιζελικών⁷². Το 1911 με το Νόμο ΓΩΚΗ' οι επιθεωρητές γίνονται μόνιμοι. Γίνεται προσπάθεια διατήρησης της καθαρεύουσας, ενώ οι οπαδοί της δημοτικής διώκονται.

Το 1929 με το νόμο 4229/1929 που ήταν γνωστός ως «ιδιώνυμο» ή αλλιώς «νόμος περί μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των ελευθεριών» και με την παράγραφο 6 που αναφέρεται στη στάση των εκπαιδευτικών λειτουργών, γίνεται φανερό «..... Εκπαιδευτικοί λειτουργοί καίτοι μη υποπεσόντες

⁶⁹ Έφη Παυλίδου, *Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα. Ιστορική αναδρομή*, academia, 2017

⁷⁰ Χρήστος Κάτσικας και Κώστας Θεριανός, *Η ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης, ό. π., σ. 104*

⁷¹ Αποστόλης Ανδρέου και Γεώργιος Παπακωνσταντίνου, *Εξουσία και οργάνωση- διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος*, Αθήνα 1994, σ. 219-220

⁷² Διδασκαλικό Βήμα, φύλλο, 337/2-8-1931

εις αξιόποινον πράξιν του παρόντος νόμου, προπαγανδίζοντες εν τούτοις κομμουνιστικάς αρχάς, ή προσβάλλοντες την ιδέαν της πατρίδος, ή τα εθνικά σύμβολα, απολύονται οριστικώς της υπηρεσίας μετ' απόφασιν του οικείου Συμβουλίου»⁷³. Ο υπουργός Παιδείας Γ. Παπανδρέου σε λόγο του προς τους επιθεωρητές της εποχής του, έκανε ξεκάθαρο ότι στόχος είναι η αφοσίωση στα «εθνικά ιδεώδη» και όποιος εκπαιδευτικός δε συμμορφώνεται απολύεται⁷⁴.

Κατά την περίοδο της κατοχής δεν έγιναν προσλήψεις επιθεωρητών, ενώ πολλοί παραιτήθηκαν από τις θέσεις τους, ή πήραν αποσπάσεις σε Γενικές Επιθεωρήσεις των Αθηνών, του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης ενώ άλλοι βρέθηκαν σε περιοχές που το ΕΑΜ κυριαρχούσε⁷⁵.

Την περίοδο του Εμφυλίου Πολέμου απολύθηκαν όσοι από τους εκπαιδευτικούς πήραν μέρος σε οργανώσεις στις οποίες συμμετείχε και το Κ.Κ.Ε. ή σε επιχειρήσεις της Εθνικής Αντίστασης με το ΕΑΜ και τις αντίστοιχες Αντιστασιακές Οργανώσεις κατά την Κατοχή. Απολύθηκαν επίσης και Επιθεωρητές που είχαν ταχθεί με την ίδια παράταξη⁷⁶. Ο αριθμός τους ανέρχεται σε 3.500 άτομα. Μια σειρά νόμοι αφορούσαν την εξυγίανση του δημοσίου από «αντεθνικά στοιχεία» και εχθρούς του καθεστώτος και διατήρησης της «νομιμοφροσύνης» (Α.Ν. 516, ή ΦΕΚ 6/8-1-1948, ή Ν.Δ. 4-5-1946). Πολλοί δάσκαλοι όταν τέθηκαν σε διαθεσιμότητα και απολύθηκαν πέρασαν σε περιοχές που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο του «Δημοκρατικού Στρατού» κατά τον Εμφύλιο, αφού λειτούργησαν σχολεία στις περιοχές αυτές, χάνοντας ακόμη και τη ζωή τους διωκόμενοι καθ' όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου από το 1946 έως και το 1949.

Η περίοδος που ακολούθησε μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο βρίσκει την εκπαίδευση σε πολύ κακή κατάσταση. Εκτός της καταστροφής σχολείων υπήρξαν τεράστιες ελλείψεις σε εκπαιδευτικό προσωπικό αλλά και μεγάλη διαρροή μαθητικού πληθυσμού. Το Κράτος με νόμους όπως τον 1911/1951 όρισε ότι κάθε δημόσιος υπάλληλος για να διοριστεί πρέπει να έχει το ανάλογο ήθος⁷⁷. Εκτός των 3.500

⁷³ Νόμος 4229/1929 παρ. 6

⁷⁴ Χαράλαμπος Νούτσος, *Γεώργιος Παπανδρέου. Ιστορία της εκπαίδευσης και αγωγολογία*

⁷⁵ Στέφανος Φύλος, *ό. π.*, σ. 102

⁷⁶ Παναγιώτης Σάμιος, *Οι επιθεωρητές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, Αθήνα 2013, σ. 17-19

⁷⁷ Χρήστος Κάτσικας και Κώστας Θεριανός, *ό. π.*, σ. 192

εκπαιδευτικών που απολύθηκαν την περίοδο 1946-47 σύμφωνα με στοιχεία, άλλοι 1.300 απολύθηκαν την περίοδο 1953-56⁷⁸.

3.2. Ο «επιθεωρητισμός» τη δεκαετία του 1960 ως και το τέλος της χούντας

Σύμφωνα με το Νόμο 1811/1951 που αποτελούσε το νέο για εκείνη την εποχή δημοσιούπαλληλικό κώδικα ο δημόσιος υπάλληλος έπρεπε να έχει πίστη και αφοσίωση στα «εθνικά ιδεώδη και την πατρίδα», ενώ όφειλε να εκτελεί τις εντολές του κράτους. Την ίδια περίοδο στη μέση εκπαίδευση το ρόλο του θεματοφύλακα των αξιών αυτών αποτελούσαν ο γυμνασιάρχης και ο επιθεωρητής που είχαν αναλάβει το ρόλο της εποπτείας και αξιολόγησης των εκπαιδευτικών⁷⁹. Δόθηκε μάλιστα μεγάλη δύναμη στους Γυμνασιάρχες που ήταν καθοριστική για την εξέλιξη των εκπαιδευτικών. Η κρατική εξουσία επέλεγε γυμνασιάρχες της απόλυτης εμπιστοσύνης της. Σε περιόδους πολιτικής έντασης ή πολιτικής αλλαγής οι πίνακες Γυμνασιαρχών – Λυκειαρχών συνεχώς ελέγχονταν και τροποποιούνταν με βάση τις προτιμήσεις της πολιτικής εξουσίας. Αλλά και ο επιθεωρητής αξιολογεί τους καθηγητές της εκπαιδευτικής του περιφέρειας για την οποία έχει οριστεί ως υπεύθυνος.

Ένα σύγγραμμα του Επιθεωρητή Αρχιμανδρίτη με τίτλο *«Τι παρατηρεί, τι ελέγχει, τι αξιολογεί ο Επιθεωρητής κατά την επιθεώρηση»* μας έδωσε πολλά στοιχεία εκείνης της περιόδου. Έτσι ο δάσκαλος έπρεπε να αποτελεί θερμό θιασώτη του «ελληνικού πνεύματος», να διακατέχονταν από εθνική υπερηφάνεια, ενώ ως ελεύθερος πολίτης ο δάσκαλος έπρεπε να συντάσσεται με ένα κόμμα πολιτικό το οποίο, όμως, κινείται μέσα σε αυστηρά «εθνικά πλαίσια» και κυρίως αυτό που πλησιάζει πιο πολύ από όλα στις «εθνικές επιδιώξεις»⁸⁰.

Η δεκαετία του 1960 χαρακτηρίζονταν όπως είδαμε παραπάνω από έντονα πολιτικά γεγονότα και δυναμικές κινητοποιήσεις ενός κινήματος που διεκδικούσε αύξηση των δαπανών για την παιδεία και παράλληλα από το πολιτικά εκρηκτικό κλίμα και την απώλεια της εξουσίας από την ΕΡΕ. Η Ένωση Κέντρου με επικεφαλής τον Γ. Παπανδρέου ανέλαβε την διακυβέρνηση και ξεκίνησε, όπως είδαμε, την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Για τον έλεγχο των εκπαιδευτικών προχώρησε στο διπλασιασμό των θέσεων των Επιθεωρητών με σκοπό να ελέγχονται καλύτερα οι

⁷⁸ Ρόζα Ιμβριώτη, *Η αναγέννηση της παιδείας μας επιτακτική εθνική ανάγκη*, Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, Προοδευτική Παιδεία, Αθήνα 1966, σ. 84

⁷⁹ Χρήστος Κάτσικας και Κώστας Θεριανός, *ό. π.*, σ. 195

⁸⁰ Παναγιώτης Σάμιος, *ό. π.*, σ. 22

εκπαιδευτικοί. Ορισμένες ωστόσο κεντρικές κατευθύνσεις παρέμειναν αναλλοίωτες. Το Υπουργείο Παιδείας έστειλε προς τους επιθεωρητές οδηγίες με εγκύκλιό του (στις 11 Μάρτη του 1965), όπου ανέφερε πως οι κομμουνιστές αποτελούν εχθρούς του Έθνους. Στόχος ήταν να ανακοπεί το κλίμα προσηλυτισμού της νεολαίας Λαμπράκη. Η κυβέρνηση έκανε έτσι ξεκάθαρο πως δεν έχουν θέση στην εκπαίδευση δάσκαλοι που τάσσονταν ή ακόμη και ανέχονταν την κομμουνιστική προπαγάνδα.

Η άνοδος των Συνταγματαρχών στην εξουσία την περίοδο 1967 μέχρι το 1974 έφερε νέες διώξεις εκπαιδευτικών με το Ν. 129/67 και την κατάργηση του προηγούμενου διοικητικού καθεστώτος στην εκπαίδευση. Οι απολύσεις δε, γίνονταν με απόφαση του Υπουργού χωρίς να υπάρχει δυνατότητα προσφυγής και ακύρωσης της διαδικασίας⁸¹. Προκειμένου ο χώρος της εκπαίδευσης να ελεγχθεί απόλυτα από το καθεστώς, προκηρύχτηκε νέος κατ' επίφαση διαγωνισμός, αφού τα προσόντα ελάχιστη αξία είχαν. Έτσι ορίζονταν επιθεωρητές με μόνο προσόν τους το πτυχίο και το πιστοποιητικό των «κοινωνικών φρονημάτων». Στόχος ο απόλυτος έλεγχος των στελεχών της εκπαίδευσης. Έτσι πέρασαν από αυστηρότατο έλεγχο τα «κοινωνικά φρονήματα» των νέων επιθεωρητών. Ο στόχος συνοψίζονταν στη φράση του Καλαμποκιά, του τότε υπουργού παιδείας, πως «δεν θέλουμε σοφούς, θέλουμε πιστούς δασκάλους».

Με το Ν.Δ. 657/1970 επιδιώκονταν ακόμη περισσότερο ο απόλυτος έλεγχος της ιδιωτικής ζωής του εκπαιδευτικού αλλά και της εργασίας του, πολιτικά και ιδεολογικά. Κρινόταν από το Διευθυντή του σχολείου, από τον επιθεωρητή, το νομαρχιακό επιθεωρητή, το γενικό επιθεωρητή καθώς και από τον εκπαιδευτικό σύμβουλο κάθε χρόνο και συντασσόταν για το σκοπό αυτό η «Έκθεση Υπηρεσιακής του Ικανότητας» που τον συνόδευε σε όλη την ζωή του στην υπηρεσία. Ο έλεγχος του εκπαιδευτικού έδειχνε πως ελάχιστα ενδιέφεραν τον επιθεωρητή οι διδακτικές δεξιότητες του εκπαιδευτικού. Το μεγαλύτερο μέρος του ελέγχου έδειχνε να καταλαμβάνει το πολιτικό του φρόνημα καθώς και η υπακοή προς τους ανωτέρους του αλλά και το ήθος του. Έτσι συναντάμε μια σειρά από χαρακτηρισμούς, όπως νομιμόφρων, εθνικόφρων, εχέμυθος, νομοταγής, τίμιος, πρόθυμος, προσεκτικός, δυνάμενος να αποτελεί παράδειγμα κ.λπ. Τις πληροφορίες για τον εκπαιδευτικό αντλούσε ο επιθεωρητής από το γυμνασιάρχη του ή και από άλλους συναδέλφους που ήταν πρόθυμοι να δώσουν πληροφορίες για το συνάδελφό τους προκειμένου να

⁸¹ Θανάσης Τσιφγιώτης, *Η αναδιάρθρωση στην Εκπαίδευση, Από Η αξιολόγηση στην Εκπ/ση, ποιός, ποιόν και γιατί*, Αθήνα 2007, σ. 23

επωφεληθούν οι ίδιοι. Αν ήθελε να έχει καλή έκθεση ο καθηγητής έπρεπε να έχει «υγιή κοινωνικά φρονήματα», να κάνει ακόμη και ομιλίες εξυμνώντας το καθεστώς ή να κάνει κατηχητικό, ή να είναι και μέλος των προσκόπων.

3.3. Η επιθεώρηση την περίοδο της μεταπολίτευσης ως το 1981

Η πρώτη περίοδος της μεταπολίτευσης χαρακτηρίζεται από μεγάλες αλλαγές στο πολιτικό κλίμα της χώρας. Παρά τις αλλαγές και ενώ θα περίμενε κανείς να υπάρξουν ενδεχομένως συνέπειες για πρόσωπα της διοίκησης της εκπαίδευσης, που υπήρξαν πέραν του δέοντος «υπηρεσιακοί» κατά την περίοδο της Δικτατορίας, εντούτοις κανείς δεν τιμωρήθηκε, παρόλο που αυτό ήταν από τα πιο βασικά αιτήματα των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών.

Επίσης, ο νέος νόμος 309/30-4-76 συνέχισε να διατηρεί ως μηχανισμό αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου τον επιθεωρητή. Έτσι ο νόμος εξακολουθούσε να αναφέρεται και να επικεντρώνεται στην «προσωπικότητα του εκπαιδευτικού», ως στοιχείο που θα πρέπει να παρατηρήσει ο επιθεωρητής στην κρίση του. Οι εκθέσεις των επιθεωρητών εξακολουθούν να υποβάλλονται ετήσια για κάθε εκπαιδευτικό, ενώ προέβλεπε την ύπαρξη πειθαρχικού παραπτώματος για τον επιθεωρητή, σε περίπτωση που για κάποιον λόγο δεν είχε υποβάλει την έκθεση.

Ο Διευθυντής του σχολείου εξακολουθούσε να έχει ρόλο στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού και ο επιθεωρητής όφειλε να λαμβάνει υπόψη του τη γνώμη του διευθυντή και αν δεν το έκανε, ήταν υποχρεωμένος να αιτιολογήσει την άρνησή του. Η εξέλιξη και η προαγωγή των εκπαιδευτικών εξακολουθούσε να εξαρτάται από τις υπηρεσιακές τους εκθέσεις.

Δυστυχώς και εδώ παρουσιάστηκαν στοιχεία «πελατειακού συστήματος» στις σχέσεις που έπρεπε να τηρεί ο εκπαιδευτικός με την πολιτική εξουσία και με τους προϊσταμένους του. Πουθενά επίσης στις υπηρεσιακές εκθέσεις δε γίνονταν λόγος για τις συνθήκες τις εκπαιδευτικές κάτω από τις οποίες διεξάγονταν το διδακτικό έργο και για τις αντικειμενικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε ο εκπαιδευτικός.

Την περίοδο του 1976-81 οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών κινήθηκαν δυναμικά για τη μεταβολή αυτού του θεσμικού πλαισίου. Ένα ευρύτερο πολιτικό κίνημα στην κοινωνία ζητούσε μεγαλύτερες αλλαγές και περισσότερο εκσυγχρονισμό και μέσα στο κλίμα αυτό εντάχθηκαν και οι εκπαιδευτικοί. Μεγάλες απεργίες, την ίδια περίοδο εξέφραζαν τη δυσαρέσκεια της κοινωνίας. Τα αιτήματα

των εκπαιδευτικών αφορούσαν την επαναφορά στην υπηρεσία των απολυμένων εκπαιδευτικών και επιθεωρητών καθώς και τον εκσυγχρονισμό, τον εκδημοκρατισμό και τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη λήψη των αποφάσεων της εκπαίδευσης. Ζητούσαν την κατάργηση του θεσμού των επιθεωρητών και την αντικατάστασή τους από την εκπαιδευτικούς - συμβούλους που θα αποτελούσαν συμμάχους τους δίνοντας πολύτιμη βοήθεια στο εκπαιδευτικό τους έργο.

Πολλά από τα αιτήματα αυτά υιοθέτησε το 1981 η νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ η οποία κατάργησε το θεσμό του επιθεωρητή, έναν θεσμό που μετρούσε στην Ελλάδα 150 χρόνια.

Δ' Κεφάλαιο

Βασικά στοιχεία της έρευνας

4.1. Στόχος και Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός: Η αποτύπωση του θεσμικού πλαισίου της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών στην περιοχή του Ν. Λάρισας κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1960 και 1970, όπως αυτό αναδεικνύεται από συγκεκριμένο αρχειακό υλικό των ΓΑΚ – Ν. Λάρισας με παράλληλη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας.

Στόχοι: Ως επιμέρους στόχοι τίθενται:

A) Η τεκμηρίωση του τρόπου αξιολόγησης των εκπαιδευτικών μέσω των νομοθετικών διαταγμάτων και της υλοποίησης της θεσμοθετημένης διαδικασίας σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή με τη βοήθεια του αρχειακού υλικού (συγκλίσεις και αποκλίσεις μεταξύ εκθέσεων). Τα ανωτέρω εστιάζονται:

1. στον ρόλο του Επιθεωρητή ως αξιολογητή (πώς τον αντιλαμβάνεται και πώς τον εκτελεί;)
2. στη στάση των αξιολογούμενων εκπαιδευτικών (πώς συμπεριφέρονται απέναντι στην αξιολόγησή τους;)
3. στην ένταξη των ατομικών περιπτώσεων, των αναδεικνυόμενων από το αρχειακό υλικό, στο γενικότερο πλαίσιο της λειτουργίας των εποπτικών μηχανισμών της Εκπαίδευσης μέσω της ανάλυσης του περιεχομένου και του ύφους των εκθέσεων αξιολόγησης

B) η καταγραφή μίας πτυχής της ιστορίας της ελληνικής εκπαίδευσης, της διαδικασίας της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, όπως αυτή αντικατοπτρίζει και συγχρόνως επηρεάζει τη γενικότερη εκπαιδευτική πολιτική, η οποία εκφράζεται με συγκεκριμένες πολιτικές.

Γ) η ανάδειξη της καθημερινότητας του «μέσου» εκπαιδευτικού μίας δεδομένης περιοχής σε μία συγκεκριμένη χρονική συγκυρία, όπως αυτή εγγράφεται στη «μεγάλη» ιστορική συγκυρία των πολιτικών γεγονότων και των ιδεολογικών μηχανισμών τους.

Ερευνητικά Ερωτήματα: Με βάση τους προαναφερόμενους στόχους τα ερευνητικά ερωτήματα, διατυπώνονται ως εξής:

1. Ποιος ήταν, με βάση τον επίσημο λόγο της κρατικής εξουσίας (Νομοθεσία) ο τρόπος αξιολόγησης των εκπαιδευτικών,

- Ποιο είναι το περιεχόμενο της αξιολόγησης; (άξονες, κριτήρια, κλίμακα). Ποιες είναι οι συγκεκριμένες πρακτικές αξιολόγησης;
 - Διαφαίνεται μέσα από τις εκθέσεις αξιολόγησης, ποιος είναι ο αρεστός στην κρατική εξουσία ρόλος του εκπαιδευτικού, καθώς και οι στρατηγικές επιλογές για το ποιο είναι το ιδεατό υπόδειγμα εκπαιδευτικού;
2. Υπάρχει απόκλιση μεταξύ επίσημου θεωρητικού λόγου (νομοθετικών ρυθμίσεων) και υλοποίησης του; Αν παρατηρείται απόκλιση πως μπορεί να εξηγηθεί; Δηλαδή, με βάση τις πληροφορίες του αρχειακού υλικού:
- Ποιοι είναι πραγματικά οι αξιολογητές; (πεποιθήσεις, αυτό-αντίληψη και εκτέλεση του αξιολογικού ρόλου τους)
 - Ποιοι είναι πραγματικά οι αξιολογούμενοι; (ιδεατές πεποιθήσεις, αυτό- αντίληψη του παιδαγωγικού τους ρόλου, συμπεριφορές)
 - Πως υλοποιείται στη πράξη η αξιολόγηση; (υπάρχουν άξονες, κριτήρια και κλίμακα; Υπάρχουν στις εκθέσεις αξιολόγησης τυποποιημένες εκφράσεις που υποδηλώνουν έκφραση πολιτικής ταυτότητας ή χαρακτηριστικών μη παιδαγωγικών;)
3. Πως το συγκεκριμένο εντάσσεται στο γενικό; Με άλλα λόγια:
- Πως η διαδικασία της αξιολόγησης επηρεάζεται από την εκάστοτε εκπαιδευτική πολιτική της Κυβέρνησης και των εκπαιδευτικών πολιτικών που η ίδια επιχειρεί να ασκήσει;
 - Πως η εκπαιδευτική πολιτική (και οι απόψεις περί αξιολόγησης του εκπαιδευτικού προσωπικού) επηρεάζονται από τις πολιτικές μεταβολές που συντελούνται κατά το ίδιο χρονικό διάστημα;

4.2. Μεθοδολογία – Δείγμα – Πηγές

Με επίγνωση των ορίων μίας διπλωματικής εργασίας οι ανωτέρω στόχοι και τα ερωτήματα που προκύπτουν από αυτούς, θα επιχειρηθεί να υπηρετηθούν από μια συγκεκριμένη μεθοδολογία. Η μεθοδολογία αυτή δίνει προτεραιότητα στην έρευνα και μελέτη του αρχειακού υλικού των ατομικών φακέλων που ευρίσκονται στα ΓΑΚ-Ν. Λάρισας που ως πρωτογενείς πηγές αξίζουν να είναι η βάση κάθε ιστορικής έρευνας.

Γίνεται προσπάθεια η μελέτη του κειμένου των εκθέσεων ως αρχείων κειμένου και λόγου να μας αποκαλύψει τη σχέση της «μικροϊστορίας» της περιοχής όπως είναι αποτυπωμένη στα έγγραφα των αρχειακών φακέλων με το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο της εποχής.

Δόθηκε επίσης η δέουσα προσοχή στη μελέτη του κειμένου των Νόμων της Αξιολόγησης που ίσχυαν εκείνη την εποχή ως μέρος της σχετικής βιβλιογραφίας ώστε να συγκροτηθεί το ανάλογο υπόβαθρο γνώσεων σε ότι αφορά τον ορισμό της έννοιας της εκπαιδευτικής αξιολόγησης τηρώντας, φυσικά, τις απαιτούμενες αποστάσεις από τις συναφείς έννοιες της σύγχρονης μας παιδαγωγικής επιστήμης.

Καθώς η μεθοδολογία βασίζεται, σε μεγάλο βαθμό, στην κριτική αξιοποίηση αρχειακού υλικού, θα ήταν χρήσιμο να δοθούν περαιτέρω διευκρινήσεις ως προς την μεθοδολογική προσέγγισή του.

Θα υιοθετηθεί η **ποιοτική διερεύνηση** των πηγών με ανάλυση των δεδομένων κειμένου των εκθέσεων αξιολόγησης που θα εντοπιστούν στους ατομικούς φακέλους των εκπαιδευτικών του Ν. Λάρισας εκείνης της εποχής⁸². Πιο συγκεκριμένα:

- Η **ανάλυση δεδομένων κειμένου** των εκθέσεων αξιολόγησης θα γίνει μέσω κωδικοποίησης των εκφράσεων και λέξεων-κλειδιών που χρησιμοποιούνται από τους επιθεωρητές στις εκθέσεις. Θα γίνει (δια)χωρισμός των κειμένων σε τμήματα πληροφοριών, ομαδοποίησης παρόμοιων κωδικών που χρησιμοποιούνται σε διαφορετικές ατομικές εκθέσεις⁸³.
- Η ολοκλήρωση της **ανάλυσης δεδομένων κειμένου** θα γίνει με συγκέντρωση των κωδικών σε κατηγορίες και με τη διατύπωση της περιγραφής των αντίστοιχων θεμάτων στα οποία εστιάζεται το περιεχόμενο των ατομικών εκθέσεων αξιολόγησης.

Δείγμα –Πηγές

α) Νομοθετικά διατάγματα εκείνης της εποχής (Θα τα συμπεριλάβουμε στο Παράρτημα).

⁸² C. Robson, *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*, (2η εκδ.),(μτφ. Β. Νταλάκου & Κ. Βασιλικού). Αθήνα 2010, σ. 416-424

⁸³ J. Creswell, *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση. Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*, (μτφ.: Ν. Κουβαράκου), Αθήνα 2016, σ. 237-240

β) Ατομικοί φάκελοι εκπαιδευτικών που υπάρχουν στα Γ.Α.Κ. της περιοχής της Λάρισας.

Η επιλογή του δείγματος έγινε διότι θεωρούμε ότι είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού των εκπαιδευτικών και επειδή για πρακτικούς και λειτουργικούς λόγους η πρόσβαση στα Γ.Α.Κ. του Ν. Λάρισας ήταν βολική για την ερευνήτρια (βολική δειγματοληψία).

Μεγάλη σημασία δόθηκε στο να εξασφαλιστεί η προστασία των προσωπικών δεδομένων των αξιολογούμενων και των εμπλεκόμενων προσώπων στην αξιολογική διαδικασία και η αποφυγή οποιασδήποτε αναφοράς σε στοιχεία προσωπικά ή τοπικά που με κάποιο τρόπο θα μπορούσαν να υποδηλώσουν την ταυτότητα των προσώπων που αναφέρονται στις εκθέσεις αξιολόγησης.

Προκειμένου να εξασφαλίσουμε την πλήρη ανωνυμία και την πλήρη προστασία της ιστορικής μνήμης ατόμων που έχουν αποβιώσει έχουμε αφαιρέσει από τα κείμενα των εκθέσεων αξιολόγησης κάθε στοιχείο ταυτότητας όπως όνομα, τόπο εργασίας ή κατοικίας και ζωής των κατόχων των φακέλων αξιολόγησης, αλλά και από όλες τις ημερομηνίες κρατάμε μόνον το έτος προκειμένου να ταυτοποιούνται με το ιστορικό πλαίσιο της εποχής οι αντίστοιχες εκθέσεις αξιολόγησης και τα λοιπά κείμενα που τις συνοδεύουν και αφαιρούμε την ακριβή ημερομηνία ως προς την ημέρα και το μήνα καθώς και για τους άνδρες εκπαιδευτικούς τα στρατολογικά ή άλλα στοιχεία τους που πιθανόν να μπορούσαν να υποδηλώσουν την παραμικρή εικασία για την ταυτότητά τους.

4.3. Σπουδαιότητα της έρευνας και της συγγραφής των πορισμάτων

Η συγκεκριμένη ιστορική έρευνα και συγγραφή είναι σημαντική για τους εξής λόγους:

1. Αυξάνει τις γνώσεις μας σχετικά με τις πηγές
 - 1.1. Παρουσιάζει ένα άγνωστο και αναξιοποίητο μέχρι τώρα αρχειακό υλικό.
 - 1.2. Προσφέρει βαθύτερη κατανόηση και διερεύνηση του περιεχομένου των εκθέσεων αξιολόγησης εκείνης της εποχής
2. Παρέχει πληροφορίες για το νομικό πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής εκείνης της εποχής εμβαθύνοντας την έρευνα σε μία πτυχή της εκπαιδευτικής ιστορίας της χώρας μας.
3. Εμπλουτίζει τη σχετική βιβλιογραφία καθώς εστιάζεται στις πρακτικές που ακολουθούσαν σε μια συγκεκριμένη περιοχή της χώρας μας.

4. Αποτελεί εργαλείο τοπικής ιστορίας γιατί παρέχει πληροφορίες για ανθρώπους και χώρο που δεν έχει μελετηθεί από πριν.
5. θα επιβεβαιώσει ή θα διαψεύσει πεποιθήσεις που καλλιεργούνται γύρω από την αξιολόγηση εκείνης της εποχής.
6. Βελτιώνει την πρακτική μας επειδή μας παρέχει υλικό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ιστορικά συμπεράσματα και συγκρίσεις της σημερινής εποχής με τις προηγούμενες.

Ε' Κεφάλαιο

Ερευνητικά Δεδομένα

5.1. Φάκελοι Αξιολογούμενων

Οι φάκελοι αξιολόγησης που μελετήθηκαν αρχικά ήταν 60. Από αυτούς επιλέχθηκαν αντιπροσωπευτικά οι 20 που αριθμήθηκαν με τους κωδικούς 1 έως 20 και φωτογραφήθηκαν τα στοιχεία που περιείχαν, στη συνέχεια μεταφέρθηκαν από τις φωτογραφίες τα δεδομένα σε χειρόγραφα και στην φάση της ανάλυσης στο κεφάλαιο αυτό τα μεταφέρουμε από τα χειρόγραφα στο Κύριο Μέρος της Εργασίας.

Ακολουθούν τα δεδομένα από τον πρώτο φάκελο με κωδικό 1:

«Διορίστηκε καθηγητής .../.../1961 κριτής νομιμόφρων δια της υπ' αριθμ. Πράξης του οικείου Συμβουλίου Νομοπροσόνης σύμφωνα με τις διατάξεις του Α.Ν. 516/1948»

Στην έκθεση ουσιαστικών προσόντων έτους 1981–1982 αναγράφονται τα οικογενειακά στοιχεία του αξιολογούμενου, η κατάσταση της υγείας του, ο κλάδος, ο βαθμός, το Μ.Κ., η προϋπηρεσία, οι τίτλοι σπουδών (πτυχίο, τυχόν πιστοποιητικό γλωσσομάθειας, συγγραφικές εργασίες, τυχόν μεταπτυχιακές σπουδές. Στη 2η σελίδα περιγράφεται χειρόγραφα η διδασκαλία (*«προπαρασκευή διδάσκοντα, στάση και έκφραση διδάσκοντος, μέθοδος και πορεία διδασκαλίας, χρήση οργάνων και εποπτικών μέσων, αξιολόγηση διδακτικής εργασίας»*).

«1η διδασκαλία: .../.../1981, Σχολείο ..., τάξη Τρίτη, τμήμα ..., διδακτική ώρα 3η, Μάθημα: μαθηματικά, διδακτική ενότητα: «Ημιχώρος – Ασύμβατες ευθείες – Θέσεις δύο επιπέδων»

Περιγραφή ενεργειών διδάσκοντα: 1α: έλεγχος τετραδίων των μαθητών, 2α: εξέταση των μαθητών στην προηγούμενη διδακτική ενότητα → καλά καταρτισμένοι οι μαθητές, 3α: Παρουσίαση του νέου μαθήματος ξεκινώντας απ' τις έννοιες "ημιευθείας", και "ημιεπίπεδου", αλλά δεν εξηγήθηκε σαφώς προς τους μαθητές. Πρέπει όμως οι μαθητές να εργάζονται περισσότερο στο πρόχειρό τους και μετά να ανακοινώνουν τα συμπεράσματα. 4α: Έγιναν δύο εφαρμογές των διδαχθέντων, η δεύτερη πολύ αξιόλογη. 5α: Δεν έγινε ανακεφαλαίωση και έδωσε ως εργασία στο σπίτι τις δύο πρώτες ασκήσεις της σελ. 79 του βιβλίου.

Παρατηρήσεις: Ο διδάσκων ήταν τέλεια προετοιμασμένος, ήρεμος, και απόλυτα ακριβής στην έκφρασή του. Χρησιμοποίησε την παραγωγική μέθοδο και πορεία την

τριμερή χωρίς έκφραση. Εποπτικότητα εξαιρετή. Συμμετοχή μαθητών γενικά ικανοποιητική. Ρυθμός διδασκαλίας αργός. Τηρήθηκαν μερικώς οι διδακτικές αρχές (όπως συνολικότητα). Η διδασκαλία επιτυχημένη.

2η διδασκαλία : //1982. Στο ίδιο σχολείο. Τάξη Γ, τμήμα ..., 2η ώρα. Μάθημα: «Μελέτη των συναρτήσεων με τύπους...» 1α: Με ερωτήσεις διδάσκοντα έφερε τους μαθητές σε ετοιμότητα, 2α:έλεγχος τετραδίων, 3α: εξέταση προηγούμενου μαθήματος στη συνάρτηση..., 4α: Παρουσίαση του νέου μαθήματος με τρόπο σαφή και σύντομο. Ξεκίνησε με τη φράση «παιδιά θα μελετήσουμε τη συνάρτηση τί παρατηρείτε; Συσχετίσατε αυτήν με τη συνάρτηση...». Η διδασκαλία προχωρούσε κατά τρόπον λίαν επαγωγικό με διερευνητικό διάλογο και τη δημιουργική συνεργασία διδάσκοντα και μαθητών. Με τα επιτυχημένα παραδείγματα: μελέτη των συναρτήσεων κατάφερε η επεξεργασία να γίνει πλήρως κατανοητή σε όλους. Έκαμε γενικεύσεις. Δεν έγινε ανακεφαλαίωση γιατί χτύπησε κουδούνι. Δόθηκε η 17η άσκηση σελ.137.

Παρατηρήσεις: Πλήρως προπαρασκευασμένος, απόλυτα σαφής στην έκφραση. Στάση παιδαγωγική. Εποπτικότητα άριστη. Μεθοδολογία η πρέπουσα. Συμμετοχή μαθητών λίαν ικανοποιητική. Πορεία τριμερής χωρίς έκφραση. Γενικά διδασκαλία σχεδόν άριστη».

Στην 3η σελίδα αναφέρεται: «Αξιολόγηση ουσιαστικών προσόντων (Στηριζόμενη στις περιγραφές διδασκαλίας).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ: (Επιστημονική κατάρτιση, πνευματικά προσόντα, συγγραφική εργασία, σπουδαί, πτυχία). Κρίνεται: λίαν ικανός από επιστημονικής πλευράς. Προετοιμάζεται εξαιρετα για τις διδασκαλίες μελετώντας και άλλα επιστημονικά συγγράμματα εκτός των διδακτικών βιβλίων. Έχει πτυχίο βασικών σπουδών με βαθμό έξι (6). Δεν έχει μεταπτυχιακές σπουδές. Δεν έχει συγγραφική δραστηριότητα και γλωσσομάθεια. Χαρακτηρισμός – βαθμολογία επιστημονικού: Εξαιρετος (9) Εννέα.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ:(Παιδαγωγική κατάρτιση, παιδαγωγική ικανότητα). Είναι επαγωγός στη διδασκαλία και αποδοτικός. Κατορθώνει να συγκρατεί το ενδιαφέρον των μαθητών και να κινεί αυτούς σε αυτενέργεια. Ακολουθεί την πρέπουσα μεθοδολογία και αναζητεί πάντα καλύτερους τρόπους προσφοράς της επιστημονικής διδακτέας ύλης. Παρακολουθεί την εξέλιξη της Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επιστήμης. Χαρακτηρισμός – βαθμολογία: Άριστα Δέκα (10)

ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ: (Υπηρεσιακή συνείδηση, ηθικά αμοιβαί). Λίαν ευσυνείδητος – με υπευθυνότητα – Τηρεί απόλυτα τις εκπαιδευτικές διατάξεις, τους σχολικούς κανονισμούς και τα ωρολόγια προγράμματα. Είναι ανιδιοτελής στη σχέση με καθηγητές

και γονείς. Μεγάλο ζήλο και αφοσίωση στο έργο του και την αποστολή του – ... → καλή οργάνωση και λειτουργία – Υπόδειγμα για μίμηση.

Χαρακτηρισμός – βαθμολογία: Άριστα 10.»

Στην τέταρτη σελίδα αναγράφεται:

«ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ. (Ήθος, χαρακτήρας, κοινωνική παράσταση, δράσεις – ποινάι).

Σέβεται ηθικές αξίες – πίστη στα εθνικά ιδεώδη και την αποστολή του εκπαιδευτικού. Διακρίνεται για αξιοπρέπεια και ακεραιότητα χαρακτήρα. Συνεργάζεται αρμονικά με προϊσταμένους και υφισταμένους. Η συμπεριφορά είναι άψογη, η κοινωνική παράστασις, διαγωγή και δράση είναι εξαιρετική. Εχέμυθος, ομιλητικός, ευγενής. Υπόδειγμα Ηθικού Ανθρώπου. Χαρακτηρισμός – βαθμολογία : Άριστα 10.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ	Εξάίρετος	9
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ	Εξάίρετος	9
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ	Εξάίρετος	10
ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ	Εξάίρετος	10
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	Εξάίρετος	10
ΣΥΝΟΛΟ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ		48
ΠΡΟΤΑΣΗ → ΠΡΟΑΚΤΕΟΣ		

Την Έκθεση συνέταξε ο Γενικός Επιθεωρητής ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ.»

Στην έκθεση ουσιαστικών προσόντων έτους 1976 – 1977 για τον ίδιο εκπαιδευτικό αναγράφονται τα ακόλουθα:

Στην 1η σελίδα τα ίδια υπηρεσιακά στοιχεία.

Στη 2η σελίδα:

«Β: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ:

...-...-1976, Τάξη Γ, τμήμα..., 4η και 5η διδακτική ώρα, Μάθημα: Άλγεβρα → Υπόλοιπο, διαίρεση πολυωνύμων με πρωτοβάθμιο διώνυμο της ίδιας μεταβλητής.

Περιγραφή του σχεδίου διδασκαλίας.

Προπαρασκευή πολύ καλή – είναι πράος, ήρεμος, με άνεση, ενθαρρυντικός για συνεργασία, εκφράζεται με ακρίβεια και σαφήνεια. Ακολουθεί πορεία τριμερή: α) παρουσιάζει το θέμα διερωτώμενος αν υπάρχει δυνατότητα να βρεθεί το υπόλοιπο χωρίς να εκτελεστεί πράξη. - Χρησιμοποιεί την επαγωγική μέθοδο και μορφή διδασκαλίας την καθοδηγούμενη αυτενέργεια. Με συζήτηση οι διδασκόμενοι καταλήγουν να βρίσκουν, φθάνουν στο εξαγόμενο και στις τρεις περιπτώσεις και

διατυπώνουν το συμπέρασμα – Ακολουθούν εφαρμογές – ο έλεγχος αφομοίωσης γίνεται με την εξαγωγή συμπερασμάτων – Η ανάλυση και ανασύνθεση στην επεξεργασία εξαιρετική. Ασκήσεις για το σπίτι. – Η συμμετοχή διδασκομένων λίαν ικανοποιητική. Ο διδάσκων κατείχε πλήρως την ύλη. – Δεν σημειώθηκαν λάθη, Ο ρυθμός διδασκαλίας κανονικός. Πριν την διδασκαλία έγινε έλεγχος τετραδίων και εξέταση – Επίδοση ικανοποιητική.

... -...- 1977 – τάξη Γ, τμήμα ..., 4 – 5 ώρα μ.μ.

Γεωμετρία – Μάθημα: εφαρμογές ιδιοτήτων παραλληλογράμμου.

Προπαρασκευή "εξαιρετος"- Είναι ήρεμος, ενθαρρυντικός, με συνεργασία, εκφράζεται με ασφάλεια, σαφήνεια – Ακολουθεί πορεία τριμερή. Χρήση παραγωγικής μεθόδου, μορφή διδασκαλίας καθοδηγούμενη αυτενέργεια, κινεί τις σκέψεις των διδασκομένων ώστε αρκετοί να ολοκληρώνουν στα τετράδια την απόδειξη, ακολουθεί λεκτική διατύπωση και έλεγχος αφομοίωση. Ανάλυση και Ανασύνθεση στη διδασκαλία πάρα πολύ καλή. – Ασκήσεις για σπίτι. – Χρήση διαβήτη και γνώμονα. Κατείχε πλήρως την ύλη. – Δεν σημειώθηκαν λάθη, ενεργή συμμετοχή μαθητών, ρυθμός διδασκαλίας κανονικός. Επίδοση ικανοποιητική.

Αξιολόγηση προσόντων:

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ: Κατέχει την ύλη για να διδάξει σε βάθος με επιστημονική ολοκληρότητα, έτοιμος να λύσει κάθε απορία, επινοητικός, διαθέτει οξείαν αντίληψη, ορθήν κρίση, ευρυμάθεια. – Είναι ώριμος επιστήμων – Παρακολουθεί την εξέλιξη της επιστήμης – γνώστης των μεθόδων της.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ – ΒΑΘΜΟΣ → Εξαιρετος εννέα (9).

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ: Καλή προετοιμασία. Έχει πείρα διδακτικής μεθόδου, μεθοδικός, καταφέρνει να συγκρατεί το ενδιαφέρον των μαθητών, κινεί την αυτενέργεια, ευχέρεια στη γλωσσική έκφραση – Αποδοτικός στη διδασκαλία – έχει εξαιρετική ψυχική επαφή με τους διδασκομένους, είναι διδακτικά ώριμος.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ – ΒΑΘΜΟΣ → Εξαιρετος εννέα (9).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ: Προκαλεί την προσοχή, την ευλάβεια, το ενδιαφέρον των μαθητών – Επιβάλλει απόλυτη πειθαρχία και ευταξία όλου του σχολείου, είναι ενήμερος στην υπηρεσία Γραφείου, Ικανότητες Προγραμματισμού και Οργάνωσης σε ανώτερο βαθμό. Έχει εκτίμηση και σεβασμό γονέων, μαθητών, συναδέλφων.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ – ΒΑΘΜΟΣ → Εξαιρετος εννέα (9).

ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ: Αγαπά το έργο, προετοιμάζεται και το εκτελεί με ζήλο, προσέρχεται έγκαιρα στο σχολείο, τηρεί το ωρολόγιο πρόγραμμα και την εκπαιδευτική νομοθεσία.

Διορθώνει με προσοχή τα γραπτά και βαθμολογεί δίκαια και ορθά. Εκτελεί πρόθυμα εργασίες που του αναθέτουν, φροντίζει για την πρόοδο και την άνοδο της στάθμης στον πνευματικό και ηθικό τομέα, ανιδιοτελής σχέση με μαθητές και γονείς, ανθίσταται σε πιέσεις, προβάλλεται ως παράδειγμα.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ – ΒΑΘΜΟΣ → Εξαίρετος Δέκα (10).

ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ.

Σέβεται, τηρεί ηθικές αρχές, αφοσιωμένος στην πατρίδα σε ανώτατο βαθμό, εχέμυθος, πειθαρχικός, ειλικρινής, αμερόληπτος, ευθύς, δίκαιος και τίμιος χωρίς παρέκκλιση, προσεκτικός στην εμφάνιση, ανεπιτήδευτος στους τρόπους, πάρα πολύ αξιοπρεπής στις κοινωνικές του σχέσεις, Ακτινοβολεί ως υπόδειγμα στο κοινωνικό σύνολο. Αναπτύσσει πρωτοβουλίες που ανυψώνουν τη στάθμη του σχολείου.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ – ΒΑΘΜΟΣ → Εξαίρετος Δέκα (10).

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ	Εξαίρετος 9
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ	Εξαίρετος 9
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ	Εξαίρετος 9
ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ	Εξαίρετος 10
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	Εξαίρετος 10
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣ ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ	47 ΠΡΟΑΚΤΕΟΣ

Στην έκθεση ουσιαστικών προσόντων έτους 1973 – 1974 υπάρχουν οδηγίες για τη σύνταξη της έκθεσης (Η έκθεση είναι διαφορετική). «Η Αρίθμηση κατά την κρίση του αξιολογούντος και του γνωματεύοντος προσώπου. Χαρακτηρισμός και αντίστοιχος βαθμός → Εξαίρετος (10), Λίαν Καλώς έως (9 και 8), Καλώς (7, 6 και 5), Μέτριος (4 και 3), Ακατάλληλος (2 και 1). Στα μερικώτερα στοιχεία οι χαρακτηρισμοί να τίθενται χωρίς βαθμολογία

- Με X όταν ο αξιολογούν και ο γνωματεύων δεν είχε την ευκαιρία να σχηματίσει γνώμη
- Αποκλείεται ο χαρακτηρισμός ΕΞΑΙΡΕΤΟΣ αν δεν υπάρχει διδακτορικό δίπλωμα ή μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό μετά τίτλου ή αν δεν έχει αξιόλογα επιστημονικά δημοσιεύματα
- Τα προτερήματα και τα ελαττώματα σύμφωνα με (§5, άρθρο 36, Β.Δ. 651/70).

- Προακτέοι κατ' αρχαιότητα έχουν όσοι έχουν τα παραπάνω προσόντα σε βαθμό τουλάχιστον καλόν, ή τα 3 απ' αυτά σε βαθμόν εξαιρετον και τα δύο σε βαθμόν καλόν.
- Προακτέοι κατ' εκλογήν στον 2ο βαθμόν ή σε θέση και βαθμόν εποπτικού προσωπικού κρίνονται όσοι από τα 5 τα τρία προσόντα και κυρίως του ήθους, της διοικητικής δεξιότητος και ηγετικών προσόντων είναι το ένα σε βαθμόν εξαιρετον και τα άλλα δύο τουλάχιστον λίαν καλώς, αριθμητικώς (46).»

Για τον ίδιο εκπαιδευτικό με κωδικό 1 αναγράφονται τα ακόλουθα:

Στην 1η σελίδα ατομικά στοιχεία του αξιολογούμενου.

Στη 2η σελίδα: «ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ

<i>I</i> Στοιχεία ήθους, χαρακτήρα, κοινωνικής παράστασης, συμπεριφοράς)	<i>Αξιολογών</i> <i>Χαρακτηρι σμοί</i>	<i>Γνωματεύ ων</i> <i>Χαρακτηρι σμοί</i>	<i>II</i> <i>Επιστημονική</i> <i>κατάρτηση</i>	<i>Αξιολογών</i> <i>Γνωματεύων</i> <i>Χαρακτηρισμοί</i>	
α) Στοιχεία ήθους			α) Επιστημονική κατάρτηση (Σπουδαί)		
1. Σεβασμός προς ηθικές αρχές	Εξαιρετος	Εξαιρετος	1. Βασικαί Σπουδαί (Είδος, Βαθμός)	Πτυχίο Μαθημ ατικών	Βαθμός 6
2. Πίστη και αφοσίωση στην πατρίδα και εθνικά ιδεώδη	»	»	2. Μετεκπαίδευση		
3. Πίστη στην Αποστολή του Εκπαιδευτικού	Λίαν καλώς	»	3 Άλλες σπουδές		
β) Στοιχεία χαρακτήρα			4. Μεταπτυχιακό		
1. Ηθικά			5. Διδακτορικό		

προσόντα					
Εχεμύθεια	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς	6.Επιστημονικές Συγγραφές		
Πειθαρχικότης	»	»	7. Γλωσσομάθεια		
Αξιοπρέπεια	»	»	Πνευματική δράση (διαλέξεις κλπ)		
Ειλικρίνεια - Ευθύτης	»	»	β) Χαρακτηριστικά πνευματικά προσόντα		
Αμεροληψία- Δικαιοσύνη	»	»	1. Αντίληψη και κρίση	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
Τιμιότης	»	»	2. Μνήμη και φантаσία	»	»
2. Ψυχικά προσόντα			3. Επινοητικότητα, Δημιουργικότητα, πρωτοτυπία	»	»
Εμμονή - καρτερία	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς	4. Ετομότητα, παρηρησία	»	»
Δύναμις θελήσεως	»	»	5. Υπευθυνότης, σθένος	»	»
Αυτοκυριαρχία - Ψυχραιμία	»	Εξάίρετος	6. Ευρυμάθεια, πολυμάθεια	»	Καλώς
Θάρρος της γνώμης	»	Λίαν καλώς	7. Ιδιαίτερες κλίσεις	»	X
Αυτοπεποίθησις - προθυμία	»	»			
Πνεύμα συνεργασίας	»	»			
Πρωτοβουλία	Καλώς	Καλώς			
γ) Συμπεριφορά					

1. Διαγωγή εν υπηρεσία	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς			
2. » εκτός υπηρεσίας	»	»			
δ) Κοινωνική παράστασις	»	»			
ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς	ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
ΒΑΘΜΟΣ	9	9	ΒΑΘΜΟΣ	8	8

III ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	Αξιολογών Γνωματεύων Χαρακτηρισμοί	
α) Παιδαγωγική κατάρτιση		
1. Παιδαγωγικά σπουδαί (είδος, τίτλος)		
2. Παιδαγωγικά μελέτες (είδος, χρονολογία)		
β) Διδακτικά προσόντα		
Διδακτική ικανότης	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
Προπαρασκευή	»	»
Γλωσσική εκφραστική ικανότητα	»	»
Μεθοδικότης αποδοτικότης	- »	»

Χρήση βοηθητικών μέσων	»	»
Ψυχική και πνευματική επαφή	»	»
Αξιολόγηση διδασκαλίας (Παράρτημα)	»	»
Άλλα χαρακτηριστικά προσόντα	X	X
ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
ΒΑΘΜΟΣ	8	8

IV ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ, ΗΓΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ, Δραστηριότητα	Αξιολογών Γνωματεύων Χαρακτηρισμοί	V ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗ ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ	Αξιολογών Γνωματεύων Χαρακτηρισμοί
α) Διοικητικά προσόντα		1. Προθυμία, ζήλος, ενθουσιασμός για το έργο	Λίαν καλώς Λίαν καλώς
1. Επιβάλλεται στην τάξη και στους μαθητές του σχολείου	Καλώς	Λίαν Καλώς	2. Ορθή και δίκαιη κρίση στις εργασίες των μαθητών Λίαν καλώς Λίαν καλώς
2. Κύρος μεταξύ συναδέλφων	Λίαν Καλώς	Λίαν Καλώς	3. Τήρηση εκπαιδευτικής νομοθεσίας, σχολικών Λίαν καλώς Λίαν καλώς

			κανονισμών, ωρολογίου προγράμματος κλπ		
3.Κύρος στους γονείς και κηδεμόνες, στους μαθητές και την κοινωνία	Λίαν Καλώς	Λίαν Καλώς	4. Ευπρεπισμός και τάξις στο σχολείο	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
4. Ενημερότητα για υπηρεσία γραφείου, εκπαιδευτική νομοθεσία, θέματα διοίκησης	Καλώς	Καλώς	5.Υπερωριακή απασχόληση	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
5. Ικανότης κρίσεως και αποδοτική χρησιμοποίηση υφισταμένων	Λίαν Καλώς	Λίαν Καλώς	6. Αξιοπρέπεια και ανιδιοτέλεια σε σχέσεις με μαθητές και οικογένειές τους	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
6. Ικανότης οργάνωσης, διεύθυνσης, συντονισμού	Καλώς	Λίαν Καλώς	7. Διδασκαλία δια του παραδείγματος	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
7. Ικανότητα για άσκηση εποπτικών καθηκόντων για έλεγχο των διδασκομένων	Λίαν Καλώς	Λίαν Καλώς		Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
β) Δραστηριότητα			4. Μεταπτυχιακό	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
1.Συμμετοχή σε	Λίαν	Λίαν	5. Διδακτορικό	Λίαν	Λίαν

δραστηριότητες οργάνωσης σχολικής ζωής	Καλώς	Καλώς		καλώς	καλώς
2. Ανέγερση σχολικών διδασκαστηρίων, ίδρυση, λειτουργία και οργάνωση σχολικής βιβλιοθήκης	X	X	6.Επιστημονικ ές Συγγραφές	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
3. Προσφορά σε εξωσχολικές δραστηριότητες	X	X	7. Γλωσσομάθεια	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς
γ) Ηγετικά προσόντα			ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΒΑΘΜΟΣ	Λίαν καλώς 8	Λίαν καλώς 9
1. Ηγετικό κύρος	Καλώς	Λίαν καλώς			
2. Δύναμη επιβολής επί των υφισταμένων και κατεύθυνσης αυτών	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς			
3. προβλεπτικότητα	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς			
4. Ευθυκρισία	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς			
5. Ικανότης προγραμματισμού	Λίαν καλώς	Λίαν καλώς			
ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΒΑΘΜΟΣ	Λίαν καλώς 8	Λίαν καλώς 9			

Έτερα προσόντα μη αναφερόμενα πιο πάνω δεν έχει.

Διαπιστωθέντα ελαττώματα δεν έχει.

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

Στην έκθεση ουσιαστικών προσόντων έτους 1972 – 1973 για τον ίδιο εκπαιδευτικό με κωδικό 1 αναγράφονται τα ακόλουθα:

Στον Πίνακα Β «ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ», Στα πρώτα κριτήρια για το «Ήθος» και οι δύο (Αξιολογών και Γνωματεύων) βαθμολογούν με το βαθμό «εξαιρετός».

Στο 2ο κριτήριο «στοιχεία χαρακτήρος» και στα έξι υποκριτήρια βαθμολογήθηκε με «Λίαν Καλώς» από «Αξιολογούντα» και «εξαιρετικός» από τον «γνωματεύοντα».

Στα «ψυχικά προσόντα» ομοίως «Λίαν Καλώς» από «Αξιολογούντα» και «εξαιρετικός» από τον «γνωματεύοντα» και στη «συμπεριφορά» ομοίως «Λίαν Καλώς» από «Αξιολογούντα» και «εξαιρετικός» από τον «γνωματεύοντα».

«ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΒΑΘΜΟΣ» (9) και (10) αντίστοιχα.

Στην «ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ» αναφέρονται μόνο το πτυχίο του και ο βαθμός (6). Στα «χαρακτηριστικά πνευματικά προσόντα» βαθμολογείται με «Λίαν καλώς (9)» από τον «αξιολογούντα» και με «καλώς (7)» από τον «γνωματεύοντα» και ομοίως στη «Γενική εκτίμηση» και στα «παιδαγωγικά προσόντα».

Στον πίνακα για τα «Διοικητικά προσόντα» σημαντικό είναι πως στα «έτερα προσόντα» γράφεται: « Εξάίρετος στα προσόντα I και IV στα οποία διακρίνεται μεταξύ συναδέλφων».

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>καλώς (7)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>καλώς (7)</i>
<i>4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

5η έκθεση για τον ίδιο αξιολογούμενο με κωδικό 1 (1971-1972).

Στους διάφορους δείκτες «εξάίρετος» και «λίαν καλώς», στα «έτερα προσόντα» «Εξάίρετος στο ήθος, και ευσυνειδησία ως διακρινόμενος μεταξύ συναδέλφων για τα προσόντα του αυτά και δυνάμενος να προβληθεί ως υπόδειγμα»

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>

4. Διοικητική δεξιότητα, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (9)
5. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Λίαν καλώς (9)	Εξάίρετος (10)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	Γνωματεύων
Προακτέος κατ' εκλογήν	Προακτέος κατ' εκλογήν

Στην 6η έκθεση για τον ίδιο αξιολογούμενο με κωδικό 1 (1970-1971).

- Τα «ουσιαστικά προσόντα» περίπου τα ίδια «Λίαν Καλώς (8)»
- Στην «πνευματική του δράση» περιλαμβάνεται «Διαφωτιστική Εθνική Ομιλία»
- Στα «πνευματικά προσόντα» «καλώς (7)»
- «Παιδαγωγική ικανότητα» «καλώς (7)»
- «Διοικητική ικανότητα» «καλώς (7)»
- «Διοικητική ικανότητα» «καλώς (7)»
- «Υπηρεσιακή ευσυνειδησία» «Λίαν καλώς (8)»

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	Αξιολογών	Γνωματεύων
1. Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά	Λίαν καλώς (8)	X
2. Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	καλώς (7)	X
3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	καλώς (7)	X
Διοικητική δεξιότητα, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	καλώς (7)	X
Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Λίαν καλώς (8)	X

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	Γνωματεύων
Προακτέος κατ' εκλογήν	Προακτέος κατ' αρχαιότητα

Στην 7η έκθεση για τον ίδιο αξιολογούμενο με κωδικό 1 (1969-1970) το φυλλάδιο αξιολόγησης είναι διαφορετικό.

Αναγράφεται ως εξωσχολική δράση → «*Διαφωτιστικά Εθνικά Ομιλίας*». Υπάρχει «*Έκθεση επιθεωρήσεως*» γραμμένη με γραφομηχανή και «*Περιγραφή διδασκαλιών*», ... , μάθημα που διάλεξε κλπ. Περιγράφεται «*πως εξέτασε το δεδιδαγμένο*», ως εξής: «*Ο καθηγητής ρώτησε μαθήτρια: τί είναι τρίγωνο; Αυτή δεν του έδωσε καλόν ορισμό, ο καθηγητής δεν την διόρθωσε. Ερώτηση: ποία τα στοιχεία τριγώνου; Δεν χρησιμοποίησε γεωμετρικά όργανα*».

Στην 7η έκθεση φαίνεται μια επιείκεια προς το πρόσωπο του καθηγητή, αφού παρόλο που «*στη διδασκαλία υπέπεσε σε σφάλματα και δυσκολεύτηκε, δεν έδινε αυτενέργεια, ..., ..., παρακολουθούσαν παθητικά. Στη βαθμολογία ήταν αντικειμενικός στο γραπτό αλλά η προφορική βαθμολογία με τα γραπτά είχε διαφορές*».

Ο Γυμνασιάρχης αναφέρθηκε σ' αυτόν ως «*ευσυνείδητο, εκτελεί προθύμως εργασίας, υπέστη όμως εσχάτως σοβαρό οικογενειακό πλήγμα, για να καταλήξει ότι διαπνέεται από εθνικά φρονήματα*».

«*Του έγιναν συστάσεις να προετοιμάζεται στη διδασκαλία του καλύτερα και να συνεργάζεται καλύτερα με μαθητές*».

Στις γενικές παρατηρήσεις: «*δεν έχει πρόσθετες σπουδές ή μετεκπαίδευση, δεν έχει ηθικές αμοιβές, δεν βαρύνεται με πειθαρχικές ποινές, έχει, όμως, φιλότιμο (προσπαθεί να κάνει μάθημα. Εργάζεται ευσυνείδητα, λίαν αξιοπρεπής στην εξωτερική του εμφάνιση, ευγενής στους τρόπους συμπεριφοράς, η εξωσχολική του δράση πραγματοποιείται με διαφωτιστικές εθνικές ομιλίες, διαπνέεται υπό εθνικών φρονημάτων*».

Έτσι η βαθμολογία του που τον έκρινε προακτέο κατ' εκλογήν για τον επόμενο βαθμό ήταν: «*επιστημονική συγκρότηση: Ικανός 4, διδακτική ικανότητα: λίαν επαρκής 3,5, διοικητική δεξιότητα: λίαν δεξιός 5, ευσυνειδησία: λίαν ευσυνείδητος 5, συμπεριφορά: λίαν αξιοπρεπής 4,5, ως προς δραστηριότητα: λίαν δραστήριος 4*».

Υπήρχαν δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης στο φάκελο και στο φάκελο αιτήσεως διορισμού του, χαρακτηρίζεται «*νομιμόφρων*» και υπάρχει «*δήλωσις νομιμοφροσύνης*» στην οποία καταδικάζει τον κομμουνισμό ως πολιτική ιδεολογία κλπ με τη φράση «*κατέστρεψαν την πατρίδα*».

Για τον ίδιο αξιολογούμενο με κωδικό 1, υπάρχει στον ατομικό του φάκελο η «*Έκθεσις .../.../ 1967 Υπηρεσιακής Ικανότητας*» από Γυμνασιάρχη που αναγράφει τα ακόλουθα:

«I. Στα θεμελιώδη καθήκοντα: τον διακρίνει πίστις και αφοσίωσις προς την πατρίδα και τα Εθνικά ιδεώδη, δείχνει πρόθυμον υπακοή στις διαταγές προϊσταμένων, εχέμυθος, εργατικός, ευγενής προς συναδέλφους, δεν εξεδηλώθη ποτέ πολιτικώς, διαβιοί λίαν αξιοπρεπώς.

II. Στα ειδικά καθήκοντα: ζήλος για καθήκοντα, ευσυνειδησία

III. Πειθαρχικά αδικήματα και ηθικά αμοιβαί: → μηδέν

IV. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα: είναι υγιής, δεν έλαβε αναρρωτικές άδειες, λίαν επαρκώς καταρτισμένος, λίαν μεθοδικός.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ: ΛΙΑΝ ΚΑΛΩΣ .

Για τον ίδιο αξιολογούμενο με κωδικό 1, υπάρχει στον ατομικό του φάκελο η «Έκθεση Επιθεωρήσεως 1963-64»

Σε αυτή δεν έχουμε φράσεις όπως «εθνικά υγιής» κλπ. Περιορίζεται στο μάθημα. Χαρακτηρίζεται «καλά προετοιμασμένος, Επιστημονικά ικανός, διδακτικά ικανός, διοικητικώς πολύ δεξιός, πολύ ευσυνείδητος, αξιοπρεπής, δραστήριος, έκανε ομιλία για την αποταμίευση».

Στον Ατομικό Φάκελο του 2ου αξιολογούμενου αποδώσαμε τον κωδικό 2 και βρήκαμε τα ακόλουθα στοιχεία: Υπήρχαν 8 εκθέσεις υπηρεσιακής ικανότητας με ημερομηνίες (.../.../1971, .../.../1971, .../.../1973, .../.../1974, 1976-77, 1980-81).

Το 1981 η έκθεση αναφέρεται σε καθαρά τεχνοκρατικά στοιχεία. Έτσι στο «Διοικητικό» → «επιβάλλεται στους μαθητές, ικανότητα οργάνωσης και προγραμματισμού → 9 εξάίρετος, Ευσυνειδησία: ενδιαφέρεται για το έργο, προσπαθεί να τηρεί το σχολικό κανονισμό και το ωρολόγιο πρόγραμμα, ενδιαφέρεται για τη διάπλαση ... των μαθητών → 9 εξάίρετος, Δράση: η συμπεριφορά είναι καλή με τους συναδέλφους, εθελοντής αιμοδότης, ... αλλά δεν συνεργάζεται αρμονικά με τους προϊσταμένους και αντιδικεί με αυτούς → 9 εξάίρετος, Επιστημονικά: Αξιόλογη επιστημονική κατάρτιση, (κάτοχος της ύλης και σε ευρύ φάσμα όχι μόνο στο σχολείο ..., παρακολουθεί την εξέλιξη της ειδικότητας. Διδακτικά έμπειρος, γλωσσική έκφραση σωστή, ..., μεθοδικός, προσεκτικός, αριστοτέχνης στην ειδικότητά του → 9 εξάίρετος,

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ	<i>Εξάίρετος</i>	9
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ	<i>Εξάίρετος</i>	9
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ	<i>Εξάίρετος</i>	10
ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ	<i>Εξάίρετος</i>	10

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Εξάίρετος 10

ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣ ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ

48 »

Για τον ίδιο αξιολογούμενο η 2η έκθεση «Ειδική έκθεση Δ/ντού 1976-77» στο «Διοικητικό» δεν διαφέρει από αυτή του 1981 (βαθμός 10 «εξάίρετος»), στην «Ευσυνειδησία» αναφέρεται «δίκαιος και αμερόληπτος, εκτελεί τυπικά τα καθήκοντά του, βαθμολογία 8 Λίαν καλώς, δράση και συμπεριφορά εντός και εκτός υπηρεσίας Λίαν καλώς 9» Γενική Βαθμολογία σε όλα 9 εκτός Διοικητικού στο οποίο βαθμολογείται με 10. Σύνολο 46.

Ο ίδιος αναφέρεται ότι «ζήτησε να λάβει τις εκθέσεις του στην περίοδο της Δικτατορίας και τη βαθμολογία του αξιολογούντος, όσο και του γνωματεύοντος γιαυτόν».

Για τον ίδιο αξιολογούμενο η 3η έκθεση (1974) αναγράφει στο δείκτη «πειθαρχικότητας» τα ακόλουθα: «πειθαρχικότης: Μέτριος» από τον αξιολογούντα και «καλώς» από τον γνωματεύοντα, επίσης στο «πνεύμα συνεργασίας» Μέτριος και Καλώς αντίστοιχα. Στα «στοιχεία ήθους και χαρακτήρα 7 –καλώς»- ο αξιολογών και «9 – λίαν καλώς» ο γνωματεύων. «Επιστημονική κατάρτιση: εκτός του πτυχίου του έχει λάβει άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος ... καθώς και εκπαίδευση στη σχολή ...» βαθμολογήθηκε με Λίαν καλώς 9 σε όλα αυτά και στην παιδαγωγική κατάρτιση με Λίαν καλώς 9.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	Αξιολογών	Γνωματεύων
1. Ηθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά	καλώς (7)	Λίαν καλώς (9)
2. Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (9)
3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (9)
Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (9)
Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	καλώς (7)	Λίαν καλώς (8)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' αρχαιότητα</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

Για τον ίδιο αξιολογούμενο η 4η έκθεση (1973) αναγράφει ως προς τη «*διδασκτική ικανότητα λίαν καλώς*» από τον Γυμνασιάρχη. Στην έκθεση αυτή όλα βαθμολογούνται με «*λίαν καλώς*» και εξαιρετος εκτός από το δείκτη «*προσφοράς εις εξωσχολικές δραστηριότητες (οδηγισμός, προσκοπισμός, κατηχητικά σχολεία κλπ)*» που βαθμολογήθηκε «*καλώς*».

Ίσως αυτό να του καθόριζε και την «*υπηρεσιακή ευσυνειδησία*» στην οποία είχε «*καλώς*».

Στα «*έτερα προσόντα*» αναφέρονται «*εξαιρετος στο ήθος, χαρακτήρα, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά, διοικητική δεξιότητα και ηγετικά προσόντα, διακρίνεται απ' τους συναδέλφους γι' αυτά και προβάλλεται σαν υπόδειγμα*».

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1. Ηθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>εξαιρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>2. Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>εξαιρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

Για τον ίδιο αξιολογούμενο η 5η έκθεση (1972) σε όλα τα ουσιαστικά προσόντα «*εξαιρετος*» και «*λίαν καλώς*». Η αξιολόγηση από τον Γυμνασιάρχη

«εξάίρετος ως προς τη κατοχή της ύλης και λίαν καλώς στην μεθοδολογία και στην απόδοση μαθητών». Από τον «αξιολογούντα» «εξάίρετος κατά την διοίκηση, την ευσυνειδησία αφού έχει τα στοιχεία που απαρτίζουν τα προσόντα αυτά στον ανώτατο βαθμό»

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>καλώς (7)</i>
<i>Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' αρχαιότητα</i>

Για τον ίδιο αξιολογούμενο η 6η έκθεση (1971) έγινε μόνο από τον αξιολογούντα και όχι από τον γνωματεύοντα και αναφέρει: «εξάίρετος κατά την διοίκηση, ευσυνειδησία, άπαντα τα στοιχεία στον ανώτατο βαθμό, οργανωτικές ικανότητες και περαιώνει τις υποχρεώσεις, δύναται να προβληθεί ως παράδειγμα.

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>X (δεν υπήρξε τη χρονιά αυτή)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>X</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς</i>	<i>X</i>

	(8)	
<i>Διοικητική δεξιότητα, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Εξάίρετος</i> (10)	<i>X</i>
<i>Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετος</i> (10)	<i>X</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	

Άλλα στοιχεία που υπάρχουν στο φάκελό του:

Το 1986 του έγινε αναφορά.

Το 1967 «ζητήθηκε και προσφέρθηκαν υπηρεσίες στην εφορεία προσκόπων, έβγαλε λόγο σε σύσκεψη με τον Διοικητή της Α Στρατιάς. Προσέφερε υπηρεσίες στον Ερυθρό Σταυρό» και έτσι εξηγείται γιατί κρίθηκε αξιόλογος το 1967.

Το 1966 έκανε αναφορά προς τον Νομάρχη ο Επιθεωρητής των Γυμνασίων «γιατί δεν συμμορφώθηκε στις οδηγίες»: «Όταν τον Σεπτέμβριο του 1964 είχε καλέσει τους ... (αναφέρεται η ειδικότητά του) ... του Νομού Λάρισας σε συνεδρίαση με σκοπό την συνδρομή τους στην Νομαρχιακή Επιθεώρηση για να προβληθεί .. (αναφέρεται ο λόγος της συνάντησης), όλοι οι (αναφέρεται η ειδικότητά του) ανταποκρίθηκαν εκτός από τον συγκεκριμένο, ο οποίος παρουσιάζει ασέβεια, απειθαρχία, προκλητικότητα που καταρρακώνει την αποστολή του Έλληνα Εκπαιδευτικού. Τον αγνόησε μπροστά σε όλους, όταν κατέθεταν σεφάνι παραμονή 25ης Μαρτίου, απαγόρευσε τους μαθητές του να ακολουθήσουν και έφυγαν απ' την φάλαγγα με αποτέλεσμα να ταράζουν την τάξη.

Μια άλλη φορά σε ... (αναφέρεται χώρος)... επιτέθηκε κατά των άλλων συναδέλφων (αναφέρεται ειδικότητα) και των (αναφέρεται ειδικότητα) κατηγορώντας τους για κακή ... (αναφέρεται υπηρεσία που υποδηλώνει ειδικότητα)..., απειλήθηκαν μαθητές. Άλλη φορά έκανε φασαρία γιατί δεν ήθελε να ... (αναφέρεται υπηρεσία που υποδηλώνει ειδικότητα)... του σχολείου του. Σε ... (αναφέρεται υπηρεσία που υποδηλώνει ειδικότητα)... ήθελε να αναδειχθεί το Γυμνάσιό του σε βάρος των άλλων. Δεν προσφέρει ... (αναφέρεται υπηρεσία που υποδηλώνει ειδικότητα)..., διακινδυνεύει τη ζωή των μαθητών του, δίνει στους μαθητές κλειδί της αποθήκης να παίρνουν ελεύθερα τα όργανα (σφαίρα κλπ), χωρίς επίβλεψη. Επειδή ήταν ... (αναφέρεται

υπηρεσία που υποδηλώνει ειδικότητα)... φέρνει την σφραγίδα της συμπεριφοράς του ... (αναφέρεται υπηρεσία που υποδηλώνει ειδικότητα)...» σημειώνει στην αναφορά ο *Επιθεωρητής*.

Υπάρχει αναφορά πολίτη προς τον Επιθεωρητή για τη συμπεριφορά του:

«Στις ...-...-60 όταν εκλέγονταν Δ.Σ. ... (αναφέρεται όνομα Αθλητικού Συλλόγου)... ήταν απέξω και συγκέντρωσε και άλλους εναντίον του Δ.Σ. Επιτέθηκε και άλλες φορές και γι' αυτό βρέθηκε και στο Τμήμα Ασφαλείας σε αγώνα κατά του ... (αναφέρεται ποδοσφαιρική ομάδα)... Επίσης επετέθη δια γρόνθων και υβρίζων ως *TENTY ΜΠΟΪΣ τα θεία*»

Στην απολογία ο καθηγητής προβάλλει την προηγούμενη βαθμολογία.

«1. Επιστημονικό: λίαν ικανός, 2. Διδακτικώς ικανός, 3. Διοικητικώς: Λίαν δεξιάς, 4. Ευσυνειδησίαν: Λίαν ευσυνειδήτος, 5. Συμπεριφορά: Λίαν αξιοπρεπής και 6. Δράσις: Επωφελής»

Το συμπέρασμα είναι ότι δεν τον πειράζει κανείς τον πρόσκοπο, τον Ερυθροσταυρίτη κλπ.

«Επίσης απ' τον Αθλητικό Σύλλογο ... (αναφέρεται όνομα Συλλόγου)... δεν αποδείχθηκε κανένα επιβαρυντικό στοιχείο σε βάρος του καθηγητή αλλά ήθελε να κατευνάσει την υπαιτιότητα του παίκτη», δηλαδή φταίει ο παίκτης (...-...-60).

Στο φάκελό του υπάρχει επίσης:

- Αστέρι από τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό για εθελοντική αιμοδοσία
- Είχε κάνει ένσταση το 1972 για τη βαθμολογία 71-72
- Υπάρχει επίσης απόρρητο έγγραφο της Ελληνικής Χωροφυλακής στις .../.../1954 προς το ΥΠΕΠΘ Δ/ση ... με το παρακάτω περιεχόμενο: «Τούτος, όσον και το άμεσον οικογενειακό περιβάλλον τυγχάνουν άτομα καλής διαγωγής και υγιών κοινωνικών φρονημάτων, αφοσιωμένα εις τα Εθνικά Ιδεώδη, και έχοντα ανεπτυγμένον το θρησκευτικόν φρόνημα. Ο ίδιος τυγχάνει να είναι τίμιος, αξιοπρεπής, απηλλαγμένος κακών έξεων, εν τη κοινωνία της ... (αναφέρεται όνομα πόλης)..., και συναναστρέφεται με άτομα καλής διαγωγής και μη απασχολήσαντα την υπηρεσίαν μας. Ήδη υπηρετεί στο στράτευμα με το βαθμό του εφέδρου Ανθ/γού. Κατόπιν τούτων φρονώ ότι ο δύναται να κατέχειν θέσιν του Καθηγητή ... (αναφέρεται η ειδικότητά του)... Ο Διοικητής Διοικήσεως».

- Ακολουθεί δήλωση νομιμοφροσύνης (σύμφωνα με το άρθρο 4 §3, Α.Ν. 516/1948), το 1955.
- Ακολουθεί πιστοποιητικόν απ' τον Διοικητή Ασφαλείας ... (αναφέρεται πόλη)... στις .../.../52 ότι είναι «*ΝΟΜΙΜΟΦΡΩΝ*». Το παρόν θεωρείται Απόρρητο.
- Απορρίφθηκε η αίτηση που έκανε ώστε να διαγραφεί ή να τροποποιηθεί η έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας το σχ. Έτος 1971-1972.
- Έκθεση Επιθεώρησης σχολικού έτους 1960-61: «*Έντιμος, ευγενικός, φιλότιμος, ευφυής, εύστροφος, στοργική συμπεριφορά, ..., άριστος οικογενειάρχης, εξάίρετος στο ήθος, πίστη στην ιερότητα του εκπαιδευτικού λειτουργού, εις επιστήμην: υπέρ την ικανότητα κινούμενος, διδακτική ικανότητα: εγγίζει τα όρια του αρτίου, διοικητική ικανότητα: λίαν δεξιός, ευσυνειδήσια: λίαν ευσυνείδητος, συμπεριφοράν: εξάίρετος, εσω-εξωσχολική δράσις: επωφελής*»
- Το ΥΠΕΠΘ, Δ/ση ... προς το Υπουργείον Εσωτερικών, Γενική Χωροφυλακή ζητούν απ' την επιτροπή Νομιμοφροσύνης, λεπτομερή έκθεση «*περί του ποιού, της εν γένει διαγωγής και των κοινωνικών φρονημάτων*».

Στον τρίτο ατομικό φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν: Μεταπτυχιακός τίτλος από το έτος (αναφέρεται έτος των αρχών της δεκαετίας του 1970).

Υπάρχει απόρρητη έκθεση που υπογράφει ο Δ/ντής Αστυνομίας πως η συγκεκριμένη «*εκ της υφ' υμών ερεύνης διεπιστώθη ότι αυτή εμφορείται υγιών κοινωνικών φρονημάτων, ομοίως υπό των αυτών κοινωνικών φρονημάτων εμφορούνται άπαντα τα μέλη της οικογενείας της*» (.../.../1959).

Μονιμοποιήθηκε την .../.../1962

«*Δήλωσις (άρθρο 4 § 3 Α.Ν. 516/48)...ότι δεν υπήρξε μέλος ΕΑΜ, ΚΚΕ κλπ..., αποκηρύσσει τον κομμουνισμό, την συμμοριακήν σπείρα...*».

1η έκθεση 1980-81.

Περιγραφή διδασκαλιών, «*ικανότητα, αποδοτικότητα, λίαν ικανοποιητικό και ευμέθοδο*»

«*Διοικητικό: εξάίρετος (10) → κύρος και επιβολή στους μαθητές, εκτίμηση συναδέλφων, γονέων και κηδεμόνων, εκτίμηση του έργου απ' την προϊστάμενη αρχή, γνώστης νομοθεσίας και γραφείου.*

Ευσυνειδησία: εξάίρετος (10), δύναμη και σθένος ώστε να αντέχει στις πιέσεις, προθυμία, ζήλος, ενθουσιασμός, ορθή και δίκαιη κρίση στις εργασίες των μαθητών, το καθήκον εκτελεί ενόρκως.

Δράση - Συμπεριφορά: εξάίρετος (10): α) στοιχεία ήθους: σεβασμός στις ηθικές αρχές, πίστις και αφοσίωσις στα ιδεώδη της πατρίδας, θρησκεία, οικογένεια, β) χαρακτήρας: ειλικρινής, εξυπηρετική, ευχάριστη εντύπωση. γ) συμπεριφορά εντός και εκτός υπηρεσίας: διαγωγή αρίστη».

2η έκθεση (1976-77: Προακτέα κατ' εκλογήν με «Επιστημονικών: Εξάιρετη (9), Διδακτικών: Εξάιρετη (9), Διοικητικών: Εξάιρετη (9), Ευσυνειδησία: Εξάιρετη (10), Δράση εντός και εκτός υπηρεσίας: Εξάιρετη (9)».

3η έκθεση (1973-74): «Εις τα υπ' αριθμ. I και V διακρίνεται μεταξύ των συναδέλφων της και δύναται να προβληθεί ως παράδειγμα». Προακτέα κατ' αρχαιότητα. Ευνοϊκή έκθεση με λίαν καλώς και εξάιρετη (9 και 10) από αξιολογητή και Γυμνασιάρχη.

4η έκθεση (1972-73): Ευνοϊκή και εδώ η αξιολόγηση. Στα «έτερα προσόντα» σημειώνεται: «Η συμπεριφορά εντός του σχολείου απορρέει από το υψηλό ήθος και χαρακτήρα αυτής»

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάιρετη (10)</i>	<i>Εξάιρετη (10)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
------------------	-------------------

<i>Προακτέος κατ' αρχαιότητα</i>	<i>Προακτέος κατ' αρχαιότητα</i>
----------------------------------	----------------------------------

5η έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας (1971-72). Το 1976 ζήτησε η καθηγήτρια με αίτηση τη διαγραφή της συγκεκριμένης έκθεσης, που, όμως, δεν έγινε δεκτή λόγω του ότι δεν emπίπτει στις διατάξεις της §9, άρθρο 61 του Ν.309/76. Από το Κεντρικό Συμβούλιο Μέσης Εκπαίδευσης.

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>X</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>X</i>
<i>4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' αρχαιότητα</i>	<i>Προακτέος κατ' αρχαιότητα</i>

6η έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας (1970-71). Δεν υπήρξε κρίση από γνωματεύοντα:

Υπάρχει η φράση « δύναται να προβληθεί ως παράδειγμα».

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετοη (10)</i>	<i>X (δεν υπήρξε τη χρονιά αυτή)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>X</i>

3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Λίαν καλώς (8)	X
Διοικητική δεξιότητα, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Εξαιρετη (10)	X
Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Εξαιρετη (10)	X

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	
Προακτέος κατ' εκλογήν	

Στην 7η έκθεση (1969-1970) από το Γενικό Επιθεωρητή.

«επιστημονική συγκρότηση: λίαν Ικανή 4,5, διδακτική ικανότητα: λίαν ικανή 4,5, διοικητική δεξιότητα: λίαν δεξιά 4,5, ευσυνειδησία: λίαν ευσυνείδητος 5, συμπεριφορά: εξαιρετος 5, ως προς δραστηριότητα: λίαν δραστήρια 4,5». «Πρόταση προαγωγής: Κατ' απόλυτον εκλογήν» Αλλά και ο Γυμνασιάρχης αναφέρει: «κινείται από ήθος, επιβάλλεται όχι δια της βίας αλλά εκ της προσωπικότητάς της, εχέμθος, λίαν πειθαρχική, ενθουσιώδης, σοβαρή, αξιοπρεπής, κινεί την τάξιν, δεν διδάσκει απλά το μάθημα, αλλά φροντίζει να γίνει κτήμα όλης της τάξης».

Στην 8η έκθεση (1963): «επιστημονική συγκρότηση: Ικανή 4, διδακτική ικανότητα: λίαν ικανή 4,5, διοικητική δεξιότητα: πολύ δεξιά 4,5, ευσυνειδησία: λίαν ευσυνείδητος 5, συμπεριφορά: αξιοπρεπής 4, ως προς δραστηριότητα: δραστήρια 4».

Σημειώνεται επίσης: «Παρόλο που (αναφέρεται ο λόγος για τον οποίο δικαιούται άδειας) δεν έκανε χρήση της άδειας που δικαιούται μέχρι να τελειώσουν τα διαγωνίσματα του β εξαμήνου».

Στον τέταρτο φάκελο αξιολόγησης που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία:

1η έκθεση 1973-74: Από τον Γυμνασιάρχη: «1. κατοχή ύλης: εξαιρετος, 2. Μεθοδολογία εργασίας: εξαιρετη, απόδοσις μαθητών: λίαν καλός», Στα «έτερα προσόντα» αναφέρεται: «χαρακτηρίζεται εξαιρετος κατά το ήθος, την παιδαγωγικήν κατάρτισην, την διοικητικήν δεξιότητα και την ευσυνειδησίαν καθ' ότι είναι ανεπίληπτος, λίαν ικανή και άκρως ευσυνείδητος. Διακρίνεται μεταξύ των συναδέλφων

της και δύναται να προβληθεί ως υπόδειγμα». Όταν σ' αυτήν τη στήλη γράφονται αυτά τότε οι αξιολογητές διάκεινται ευνοϊκά.

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

2η έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας (1968-69). Μετά την παρακολούθηση μαθήματος, ο επιθεωρητής προβαίνει σε γενικές παρατηρήσεις από τις οποίες φαίνεται ότι διάκειται ευνοϊκά προς την καθηγήτρια πλέκοντας το εγκώμιό της, σχολιάζοντας ακόμη και την εξωτερική της εμφάνιση και το ήθος. Εκθειάζει το γεγονός ότι ομιλεί στις εθνικές γιορτές αλλά και σε όλες τις γιορτές του σχολείου, επισκέπτεται φιλανθρωπικά ιδρύματα με τους μαθητές και είναι μέλος του Συλλόγου *Ελλήνων Επιστημόνων*, για να καταλήξει η έκθεση πως «ενδιαφέρεται με ζήλο για την πρόοδο των μαθητών, αλλά και την εν γένει εθνικήν, θρησκευτικήν συνείδησιν» και η βαθμολογία του Γενικού Επιθεωρητή: «επιστημονική συγκρότηση: λίαν Ικανή 4,5, διδακτική ικανότητα: λίαν ικανή 4,5, διοικητικήν δεξιότητα: λίαν δεξιά 4,5, ευσυνειδησία: λίαν ευσυνείδητος 5, συμπεριφορά: εξάίρετος 5, ως προς δραστηριότητα: λίαν δραστήρια 4,5». «Πρόταση προαγωγής: Κατ' απόλυτον εκλογήν»

3η έκθεση (1971-72): Από Γυμνασιάρχη λίαν καλώς σε όλα (κατοχή ύλης, μεθοδολογία εργασίας, απόδοσις μαθητών)

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' αρχαιότητα</i>	<i>Προακτέος κατ' αρχαιότητα</i>

4η έκθεση (1972-73): Εδώ η έκθεση ευνοϊκή αφού στα «έτερα προσόντα»: «*χαρακτηρίζεται εξάίρετος κατά το ήθος, την παιδαγωγικήν της κατάρτισην, την διοικητικήν δεξιότητα και την ευσυνειδησίαν καθ' ότι είναι ανεπίληπτος, λίαν ικανή και άκρως ευσυνείδητος, διακρίνεται μεταξύ των συναδέλφων της, δύναται να προβληθεί ως υπόδειγμα*».

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετος</i>	<i>Εξάίρετος</i>

	(10)	(10)
--	------	------

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

5η έκθεση (1965-66): Ο επιθεωρητής διάκειται θετικά προς αυτήν και εκθειάζει το έργο της: «πρόκειται για μια πορεία διδασκαλίας 20 ετών...», «πιστεύει εις τας αρχάς του Ελληνοχριστιανικού Πολιτισμού και μεριμνά για τη βελτίωση του ηθικού και πνευματικού επιπέδου των μαθητριών. Σοβαρή, σώφρων, ηθική και επιδεικνύει δραστηριότητα όχι την συνηθισμένη για την ομαλή λειτουργία του σχολείου και δια την επιτυχίαν πάσης σχολικής εκδηλώσεως». «Πρόταση για κατ' εκλογήν προαγωγή στον ανώτατο βαθμό»

«Ειδικότερα: επιστημονικός: Ικανή, διδακτικός: ικανή, διοικητικός: λίαν δεξιά, ως προς ευσυνειδησίαν: λίαν ευσυνείδητος, ως προς συμπεριφοράν: λίαν αξιοπρεπής, ως προς δράσιν: λίαν δραστήριος».

Είχε κάνει αίτηση να διαγραφεί η Έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας 71-72. Δεν έγινε δεκτή αφού είχε λήξει η προθεσμία στις .../.../1976.

Στον 5ο ατομικό φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα:

1η έκθεση 1978-79: Η Έκθεση του επιθεωρητή πολύ καλή, πλέκει το εγκώμιό της καθηγήτριας, σε όλους τους τομείς και στη δράση της εντός και εκτός υπηρεσίας, εκθειάζει το ήθος, την αξιοπρεπή εμφάνιση, σοβαρότητα και πίστη στις Ελληνοχριστιανικές παραδόσεις. «Πρόταση: Προακτέα με «Επιστημονικόν: Εξαιρετη (9), Διδακτικόν: Εξαιρετη (9), Διοικητικόν: Εξαιρετη (9), Ευσυνειδησία: Εξαιρετη (10), Δράση εντός και εκτός υπηρεσίας: Εξαιρετη (10)». Η αξιολόγηση του Γυμνασιάρχη την ίδια περίοδο: «Διδακτικόν: Εξαιρετη (10)» την εκθειάζει, στην «ευσυνειδησία: Εξαιρετη (10), μεταξύ άλλων είναι ανιδιοτελής, ανθίσταται σε πιέσεις, Γενικά προβάλλεται σαν τέλειο παράδειγμα, Δράση – συμπεριφορά (έσω και εξωσχολική δράση, ποινές): Εξαιρετη (10), αφοσιωμένη στην πατρίδα, σέβεται και τηρεί τις ηθικές αρχές, πειθαρχική, εχέμυθος, τίμια χωρίς παρέκκλιση, ειλικρινής, πολύ προσεκτική στις κοινωνικές της σχέσεις, φροντίζει για θρησκευτική και ηθική καλλιέργεια των μαθητριών και την εξύψωση του φρονήματός τους, μετέχει στη ζωή του σχολείου ενεργά, συνεργάζεται με τη Διεύθυνση και τους συναδέλφους με σύμπνοια. Μετέχει

ζωηρά στην εκπ/κή κίνηση. Αναπτύσσει πρωτοβουλίες που ανυψώνουν το μορφωτικό και φρονηματιστικό επίπεδο των μαθητών».

2η έκθεση 1973-74: Εδώ γράφει πολλά που δείχνουν πόσο ευνοϊκά διάκειται ο Αξιολογών και ο Γνωματεύων: Στα «έτερα προσόντα μη αναφερόμενα ανωτέρω: εξαιρετη σε ήθος, χαρακτήρα, συμπεριφορά κλπ, διότι η εν λόγω εκπαιδευτικός είναι λίαν αξιοπρεπής και εμφορείται υπό υγιών εθνικοκοινωνικών αρχών, συμπεριφέρεται στους γονείς σωστά και στους μαθητές. Είναι χρηστός οικογενειάρχης, ..., νομοταγής, εμφορείται υπό υγιών εθνικοκοινωνικών αρχών (αυτό το γράφει δύο φορές), δυνάμενη να προβληθεί ως υπόδειγμα»

Από τον Γυμνασιάρχη: «1. κατοχή ύλης: εξαιρετος, 2. Μεθοδολογία εργασίας: εξαιρετη, απόδοσις μαθητών: λίαν καλός». Στα «έτερα προσόντα» αναφέρεται: «χαρακτηρίζεται εξαιρετος κατά το ήθος, την παιδαγωγική κατάρτιση, την διοικητική δεξιότητα και την ευσυνειδησίαν καθ' ότι είναι ανεπίλητος, λίαν ικανή και άκρως ευσυνείδητος. Διακρίνεται μεταξύ των συναδέλφων της και δύναται να προβληθεί ως υπόδειγμα». Εδώ και ο γνωματεύων παρεμβαίνει για το ήθος και γράφει ότι: «δυνάμενη να διακριθεί μεταξύ συναδέλφων της»

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1. Ήθος, χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξαιρετος (10)</i>	<i>Εξαιρετος (10)</i>
<i>2. Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>4. Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>5. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξαιρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

3η έκθεση 1972-73: Και σε αυτή την έκθεση αξιολόγησης οι αξιολογητές διάκεινται ευνοϊκά και την εκθειάζουν: Ο Δ/ντής λίαν καλώς σε όλα («κατοχή ύλης, μεθοδικότητας εργασίας, αποδοτικότητας μαθητών»): Συγκεκριμένα στα «έτερα προσόντα μη αναφερόμενα ανωτέρω: διακρίνεται μεταξύ των συναδέλφων της για το ήθος, το χαρακτήρα, την ευγένεια και την πίστη στην αποστολή του εκπαιδευτικού, την αφοσίωσιν εις την Θρησκεία και την Πατρίδα. Αγαπάται και εκτιμάται από μαθήτριες και γονείς» και συμπληρώνει ο Γνωματεύων: «Εξάίρετος τα προσόντα I, IV, V ως διακρινόμενη μεταξύ των συναδέλφων της και δια ταύτα και προβαλλόμενη ως υπόδειγμα»

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1. Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>2. Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>4. Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>5. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

4η έκθεση (1971-72): Ο αξιολογών Γυμνασιάρχης λίαν καλώς σε όλα, Το ίδιο ευνοϊκά διακείμενοι στα έτερα προσόντα (επιπλέον) «διακρίνεται δια το ήθος και την εν γένει συμπεριφορά της είτε εντός είτε εκτός Σχολείου. Εξάίρετος άνθρωπος και συνάδελφος» και συνεχίζει ο Γνωματεύων: « Διακρίνεται μεταξύ των συναδέλφων δια το ήθος της, προβαλλομένης ως υπόδειγμα»

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
--	------------------	-------------------

1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (8)
3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (8)
4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (9)
5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (9)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

4η έκθεση (1972-73): Εδώ η έκθεση ευνοϊκή. Στα «έτερα προσόντα»: «χαρακτηρίζεται εξάίρετος κατά το ήθος, την παιδαγωγικήν της κατάρτισην, την διοικητικήν δεξιότητα και στην ευσυνειδησίαν καθ' ότι είναι ανεπίληπτος, λίαν ικανή και άκρως ευσυνείδητος, διακρίνεται μεταξύ των συναδέλφων της, δύναται να προβληθεί ως υπόδειγμα».

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (8)
3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Εξάίρετος (10)	Λίαν καλώς (9)
4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

5η έκθεση (1970-71): Σημειώνεται στην έκθεσή της ότι έκανε διάλεξη με τίτλο ...*(αναφέρεται ο τίτλος)*... Δεν βάζει βαθμό ο Γνωματεύων και ο Αξιολογών Γυμνασιάρχης πρότεινε: «προακτέα κατ' εκλογήν» με βαθμολογία:

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>X (δεν υπήρξε τη χρονιά αυτή)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>X</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>X</i>
<i>Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>X</i>
<i>Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>X</i>

6η έκθεση (1969-70): Το ουσιαστικό είναι ότι στις γενικές παρατηρήσεις αφού εκθείασε τα προσόντα της διδασκαλίας της, αναφέρει «*μεθοδική στη διδασκαλία, επιστημονική κατάρτιση ... έχει πολύ καλόν ήθος, συμπεριφορά και κοινωνική παράσταση εκτιμώμενη από τους συναδέλφους. Προσφέρει προθύμως και αποδοτικώς υπηρεσίες στο γραφείο του Σχολείου, μετέχει ενεργητικά σε κάθε σχολική εκδήλωση και χρημάτισε γραμματέας του Σώματος Ελλήνων Οδηγών ...*(αναφέρεται σε συγκεκριμένη πόλη)... *Πραγματοποίησε διαλέξεις στην περιοχή της*»

Βαθμολογία και χαρακτηρισμός από τον Γενικό Επιθεωρητή:

«1. Επιστημονική κατάρτιση, πνευματικά προσόντα: Ικανή 4

2.Ως παιδαγωγικήν κατάρτιση και διδακτική ικανότητα :λίαν ικανή 4,5

3. Διοικητική ικανότητα: Δεξιά 4,
4. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία: λίαν ευσυνείδητος 5
5. Κοινωνική παράσταση και συμπεριφορά: Εξαίρετος 5
6. Δραστηριότητα (Σχολική και Εξωσχολική):, Εξαίρετος 5

Κρίνεται προακτέα κατ' εκλογήν στον αμέσως επόμενο βαθμό.»

7η έκθεση (1962): Πρόκειται για έκθεση που έχει ενδιαφέρον:

Ο επιθεωρητής διάκειται ευνοϊκά προς αυτήν, δόκιμη καθηγήτρια, επισημαίνει αδυναμίες όπως: «α) Οι μαθητές αδυνατούσαν στην ανάγνωση, β) οι λέξεις που γράφονται είναι περιττές και γνωστές στους μαθητές από προηγούμενα κεφάλαια, γ) της συνέστησα να διαβάσει πρώτα η ίδια, δ) να μην κάνουν τα παιδιά μεγαλώφωνα ανάγνωση....» καταλήγει «η καθηγήτρια παρά τις παρατηρηθείσες αδυναμίες και την εν μέρει άγνοια της διδακτικής, είναι φιλότιμη, εργατική, χαίρει εκτίμησης, ευσυνείδητη και προσέρχεται έγκαιρα, αξιοπρεπής με συναδέλφους και αγάπη, ομόνοια, ενδιαφέρον για σχολείο και καταβάλλει προσπάθειες να ανταποκριθεί, εις την συμμετοχική ζωή του σχολείου»

Βαθμολογία: «Επιστημονικώς: υπέρ την επάρκειαν, Διδακτικώς: επαρκής, Διοικητικώς: δεξιά, Ευσυνειδησία: ευσυνείδητος, Συμπεριφορά: αξιοπρεπής, Δράσις: δραστήρια».

Από την «Βασιλικήν Χωροφυλακήν περί κοινωνικών φρονημάτων:

«Η ... και το άμεσο οικογενειακό της περιβάλλον, εμφορούνται υπό υγιών κοινωνικών φρονημάτων, τυγχάνουσι άτομα καλής από πάσης πλευράς διαγωγής, έχουσιν ανεπτυγμένον το θρησκευτικόν των φρόνημα και είναι αφοσιωμένα εις τα εθνικά ιδεώδη: Νομιμόφρων».

Ακολουθεί η δήλωση Νομιμοφροσύνης της ίδιας όπου αποκηρύττει τον κομμουνισμό κλπ.

Στον έκτο ατομικό φάκελο που εξετάσαμε υπάρχουν τα ακόλουθα στοιχεία: Δεν βρέθηκαν υποφάκελοι υπηρεσιακής ικανότητας αλλά στην καρτέλα του φαίνονται όλες οι εκθέσεις αξιολόγησης του εκπαιδευτικού:

		Γεν. Επιθεω ρητής	Επιστ ημονι κό	Διδακτικό	Διοικητικό	Ευσυνειδησί α	Δράση και συμπεριφο ρά
--	--	-------------------------	----------------------	-----------	------------	------------------	------------------------------

Έκθεση	1962-63	Γεν. Επιθεωρητής	Λίαν Καλώς (8)	Λίαν Καλώς (8)	Λίαν Καλώς (8)	Λίαν Καλώς (8)	Εξάίρετος (9)
Έκθεση	1963-64	Γεν. Επιθεωρητής	Λίαν Καλώς (8)	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (9)
Έκθεση	1965-66	Γεν. Επιθεωρητής	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
Έκθεση	1969-70	Γυμνασιάρχης	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (9,5)
Έκθεση	1970-71	Γυμν/χη- Διοικητικός Επιθεωρητής- Επιθεωρητής ειδικότητας	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (9)	Λίαν Καλώς (8)	Λίαν Καλώς (8)	Εξάίρετος (10)
Έκθεση	1971-72		Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
Έκθεση	1972-73	Γυμν/χη- Διοικητικός Επιθεωρητής- Επιθεωρητής	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (9)	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)

		ειδικότ ητας					
Έκθεση	1973-74	Γυμν/χη ς- Διοικητ ικός Επιθεω ρητής- Επιθεω ρητής ειδικότ ητας	Εξάιρ ετος (9)	Εξάιρετος (9)	Εξάιρετος (10)	Εξάιρετος (10)	Εξάιρετος (10)

Στον έβδομο ατομικό φάκελο αξιολόγησης που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία:

1η έκθεση 1979 - 80: Η Έκθεση διάκειται ευνοϊκά απ' την Γυμνασιάρχη.

Στο «Διοικητικό» εκθιασμός «Εξάιρετη, 10», στο «ευσυνειδησία»: «*δίκαιη, αφατρίαστη και ανιδιοτελής στις σχέσεις με διδασκομένους και τις οικογένειές τους, βαθμολογία δίκαιη και αντικειμενική, ζήλος, αφοσίωση στο έργο και την αποστολή της, έρχεται έγκαιρα στο σχολείο καλά προετοιμασμένη, διορθώνει με προσοχή, επιμέλεια και ακρίβεια τις εργασίες των μαθητών, έχει τη δύναμη να αντιστέκεται στις πιέσεις, έχει το θάρρος της γνώμης της, τηρεί τους σχολικούς κανονισμούς: Εξάιρετη: (10)*». Στη «δράση έξω και ενδοσχολική»: «*Είναι ευπαρουσίαστη, κοινωνική, ευπροσήγορη, ανεπιτήδευτη στις εκδηλώσεις της, χωρίς υπερβολή, ευγενής, σοβαρή, αξιοπρεπής, εξυπηρετική, έχει πνεύμα συνεργατικότητας: Εξάιρετη (9) Έχει αναλάβει ομιλία ... την 25η Μαρτίου*».

Στο ίδιο μήκος κύματος και ο Επιθεωρητής: Στο «επιστημονικό» αναφέρονται πέραν του πτυχίου οι άλλες σπουδές, ο βαθμός πτυχίου, συγκρότηση κλπ της εκπαιδευτικού: «*Λίαν Καλώς (8). «Διδακτικό» περιγραφή: Εξάιρετος (9), Διοικητικόν: επιβάλλεται αβίαστα και την σέβονται οι μαθητές, αυθόρμητη, εκτιμάται από*

συναδέλφους, ξέρει τη νομοθεσία, έχει οργανωτικότητα, Εξάριετη (10), Ευσυνειδησία: έρχεται έγκαιρα, προετοιμάζεται καλά, βαθμολογεί λογικά, με προσοχή τις εργασίες, αντικειμενική, ανιδιοτελής, αντιστέκεται σε πιέσεις, τηρεί ωρολόγιο πρόγραμμα: Εξάριετη (10): Σύνολο Μονάδων 47: Προακτέα».

2η έκθεση 1976 - 77: «...Δεν σηκώθηκε από την καρέκλα αλλά πολύ καλό μάθημα, καλά προετοιμασμένη». Η έκθεση του Δ/ντή το ίδιο θετική και επιπλέον στο «Δράσις και Συμπεριφορά εκτός και εντός υπηρεσίας»: «Σέβεται και τηρεί τις ηθικές αρχές και είναι αφοσιωμένη στην Πατρίδα, ειλικρινής, την χαρακτηρίζει πειθαρχία, είναι υποδειγματική σύζυγος, απροσποίητη, ανεπιτήδευτη, αξιοπρεπής, άσπογη συνεργασία με Δ/ντές και συναδέλφους, ενδιαφέρεται και εργάζεται για την εφαρμογή του μεταρρυθμιστικού προγράμματος στην Παιδεία, συνοδεύει τα παιδιά στο Γυμναστήριο, καλλιεργημένη προσωπικότητα, ευχάριστη... κλπ». Βαθμολογία: σε όλα (10) εξάριετη.

Ο Επιθεωρητής στο «επιστημονικό» την εκθειάζει αλλά «Λίαν Καλώς (8), «διδασκικό»: Λίαν Καλώς (8)» παρόλο που την εκθειάζει, στο «Διοικητικό» εξάριετη (10). «ευσυνειδησία: εξάριετος (10)» Σύνολο Μονάδων: 46: Προακτέα.

3η έκθεση 1973 - 74:

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

4η έκθεση 1972 - 73: Τα ίδια περίπου με την έκθεση 1973-74. Προακτέα κατ' εκλογήν, και λίαν καλώς από Γυμνασιάρχη.

5η έκθεση 1971- 72: Λίαν Καλώς από Γυμνασιάρχη. Στα «έτερα προσόντα μη αναφερόμενα» αναφέρει ο Αξιολογών Επιθεωρητής: «*Διαγράφονται χαρακτηριστικά*». (είχε κάποια επιπλέον που τα διαγράφει για άγνωστους λόγους).

Βαθμολογία: «προακτέα κατ' αρχαιότητα» και από τους δύο. (έχει 7 στην επιστημονική κατάρτιση και από τους δύο).

6η έκθεση 1970- 71: Έκθεση χωρίς προαγωγή (ούτε ο αξιολογών ούτε ο γνωματεύων). Ο αξιολογών είναι ο Γυμνασιάρχης:

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>καλώς (6)</i>	<i>X (δεν υπήρξε τη χρονιά αυτή)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>καλώς (5)</i>	<i>X</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>X</i>	<i>X</i>
<i>Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>καλώς (5)</i>	<i>X</i>
<i>Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>καλώς (5)</i>	<i>X</i>

Το 1970 (χρονιά της κακής έκθεσης) ο Δ/ντής της ζήτησε να κάνει έγγραφη αναφορά για τρεις παραβάσεις:

«*α) εβράδυνε 5 λεπτά της ώρας κατά την προσέλευση στο σχολείο την προηγούμενη Τετάρτη (αναφέρεται ημερομηνία), β) Δεν ασκήσατε τα καθήκοντα του εφημερεύοντος καθηγητή την Τρίτη (αναφέρεται ημερομηνία), και γ) δεν προσήλθατε την ορισθείσαν ώρα για να οδηγήσετε τα παιδιά προς τον εκκλησιασμό: διαταράζατε την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου γιατί εκθέσατε τα παιδιά να δράττον της ευκαιρίας και να γίνουν πρόξενοι αταξίας*».

7η έκθεση 1968- 69: Επισημαίνεται η έλλειψη πείρας (μόλις 3 χρόνια και 15 ημέρες), κρίνεται «προακτέα για τον επόμενο βαθμό κατ' αρχαιότητα».

Αξιοσημείωτα: Από το Σώμα Ελληνίδων Οδηγών έφτασε επιστολή στον Επιθεωρητή το 1966 για το ότι η συγκεκριμένη καθηγήτρια υπηρετεί εθελοντικά στο σώμα γράφοντας τα εξής: «*Αξιότιμε κ. Επιθεωρητά, η εθνική και κοινωφελής δράσις*

του Σώματος Ελληνίδων Οδηγών σας είναι βεβαίως γνωστή, ως και η παράλληλος προς την Εκκλησίαν και το Σχολείον επιδιωκόμενη αγωγή των Ελληνοπαίδων...»

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η «ΒΕΒΑΙΩΣΙΣ ΝΟΜΙΜΟΦΡΟΣΥΝΗΣ» της: «Από την Ελληνική Βασιλική Χωροφυλακή προς ΥΠΕΠΘ ΕΠΙΣΤΟΛΗ» το 1965.

«ΘΕΜΑ: ποιόν και κοινωνικά φρονήματα της.....»

Λαμβάνω την τιμήν κατόπιν υποβληθείσας αιτήσεως υπό της την έκδοση Πιστοποιητικού «ΝΟΜΙΜΟΦΡΟΣΥΝΗΣ» δια τον διορισμό της ως καθηγήτριας και αναφέρω τα κάτωθι:

I. Η αιτούσα εμφορείται υπό Υγιών Κοινωνικών και Εθνικών Αρχών και ουδέποτε απασχόλησε την υπηρεσίαν μου από αντεθνικής ή άλλης τινός πλευράς

II. Ομοίως υπό υγιών κοινωνικών φρονημάτων εμφορούνται και οι γονείς της ειρημένης, ως και άπαντα τα λοιπά μέλη της οικογένειας.

III. Τυγχάνει τιμία, ηθική, ενάρετος, Ελληνίς και Χριστιανή Ορθόδοξος και απολαμβάνει καλής φήμης και εκτιμήσεως εν τη Κοινωνία.

IV. Άπαντα τα ανωτέρω προκύπτουν κατόπιν εμπειριστατωμένης και ενδελεχούς ερεύνης.

Η παρούσα συντάσσεται βάσει του Αναγκαστικού Νόμου 516/1948.»

Ακολουθεί «Υπεύθυνη Δήλωση Νομιμοφροσύνης»

Η συγκεκριμένη έκανε αίτηση να διαγραφεί ή τροποποιηθεί η έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας 1970-71, η οποία δεν έγινε δεκτή

Στον 8ο ατομικό φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία:

Ως Επιθεωρητής στο Νομό ... έστειλε εμπιστευτικό σημείωμα προς τους Γυμνασιάρχες που ήταν της αρμοδιότητάς του: τους επισημαίνει ότι πρέπει να βρίσκονται τις ώρες εργασίας στο σχολείο τους ως Διευθυντές και να μην περιφέρονται εκτός σχολείου και δυσφημείται αυτό. Σε όλα 50 εξάίρετος, άριστα. (Διετέλεσε σύμβουλος εκτός από το Νομό.... και στο Νομό....).

Στο φάκελό του υπάρχουν:

- Οδηγία προς τους εκπαιδευτικούς για προβληματισμό πάνω στα αποτελέσματα των εξετάσεων «Υπάρχουν κάποια φυσιολογικά όρια ανησυχίας και πέρα από αυτά να προβληματιστούν οι εκπαιδευτικοί και να γίνει διερεύνηση για τις αιτίες της αποτυχίας των μαθητών»
- Έγινε Επιθεωρητής (αναφέρεται η ο Νομός) το έτος (αναφέρεται έτος των αρχών της δεκαετίας του 1970).

- Προσόντα: Άριστα στο πτυχίο Φιλοσοφικής, Λίαν καλώς το Διδασκαλείον Μέσης Εκπαίδευσης (Δ.Μ.Ε.) (2 χρόνια). Άλλα πτυχία και γλώσσες δεν υπήρχαν. Υπηρέτησε ως Λοχίας στο Στρατό.
- Έπαινοι:
 - Έκφρασις συγχαρητηρίων από τη Νομαρχία (Αναφέρεται περιοχή)
 - Έπαινος από το Μητροπολίτη (Αναφέρεται περιοχή) Χρυσόστομο (αναφέρεται ημερομηνία) γιατί έστειλε τα παιδιά σε εξομολόγηση στην εκκλησία για το Πάσχα και τη θεία Κοινωνία.
 - Έκφρασις συγχαρητηρίων από Υποστράτηγο ... Μεραρχίας
 - Ευχαριστήριο έγγραφο από Μητροπολίτη (αναφέρεται έτος)
 - Ευχαριστήριο έγγραφο από Ελληνική Μαθηματική Εταιρία (αναφέρεται έτος)
 - Ευχαριστήριο Έγγραφο από Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό
 - Ευχαριστήριο Έγγραφο από Υπουργό κ. Βαρβιτσιώτη για εξεταστικό Κέντρο
 - Ευχαριστήριο έγγραφο από Μητροπολίτη (Αναφέρεται Μητρόπολη, όνομα Μητροπολίτη και ημερομηνία του τέλους της δεκαετία του 1970).
 - Ευχαριστήριο έγγραφο από Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό (αναφέρεται ημερομηνία)

1η έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας ως επιθεωρητής (1980-81): Δεν είχε διδασκαλία (δεν κρινόταν γι' αυτό). «*Επιστημονικόν: Εξάίρετος (10), Διδακτικόν: Εξάίρετος (10), Διοικητικόν: Εξάίρετος (10), Ευσυνειδησία: Αντικειμενικός, δίκαιος κλπ Εξάίρετος (10), Δράση εντός και εκτός υπηρεσίας: Εξάίρετος (10), άψογη συμπεριφορά, αξιοπρεπής, ήθος: ηθικός και αφοσιωμένος στην Πατρίδα του. Αναπτύσσει πλούσια εκπαιδευτική και κοινωνική δράση.*» «*Προακτέος 50. Η αξιολόγηση γίνεται από τον Επόπτη Μέσης Εκπαίδευσης.*»

2η έκθεση (1979-80): Όλα ίδια εκτός από το «*V, Δράσις*». Μεταξύ άλλων «*σέβεται τις ηθικές αρχές και διακρίνεται για την αγάπη προς την Πατρίδα, πήρε μέρος*

σε σύσκεψη της Ιεράς Μητρόπολης ... (αναφέρεται όνομα Μητρόπολης για την καταπολέμηση των ναρκωτικών» «Προακτέος: 50»

3η έκθεση (1979-80): Όλα περίπου ίδια: Σύνολο μονάδων:50

4η έκθεση (1977-78): περίπου τα ίδια: Σύνολο μονάδων:49 (Έμφαση σε «πατρίδα, ήθος»)

5η έκθεση (1976-77): το ίδιο Σύνολο μονάδων 49 (Έμφαση σε «πατρίδα, ήθος»)

6η έκθεση (1973-74): Καθηγητής με πολλά προσόντα, Εξάίρετος, προακτέος κατ' εκλογήν σχεδόν όλα 10 με μόνον δύο 9.

7η έκθεση (1972-73): Σε όλα εξάίρετος και στα «έτερα προσόντα μη αναφερόμενα ανωτέρω» αναφέρονται: «I. Διακρίνεται για ήθος, κοινωνική παράστασις, και εν γένει συμπεριφορά,...III. Παιδαγωγική κατάρτιση και διδακτική ικανότητα: εξάίρετος, IV. Έχει διοικητική δεξιότητα και ηγετικά προσόντα σε εξάίρετον βαθμό».

Προακτέος κατ' εκλογήν και από Γνωματεύοντα και από Αξιολογούντα.»

8η έκθεση (1971-72): Στα «έτερα προσόντα»: «Διακρίνεται για το ήθος, εθνικόν και χριστιανικόν φρόνημα, συνεργασία, κοινωνική συμπεριφορά, παρακολουθεί την επιστήμη. Συμμετέχει στη σχολική ζωή. Οργανωτική ικανότητα. Ανιδιοτελής, χαίρει εκτίμησης σε γονείς και μαθητές, είναι άριστος ομιλητής». Συμφωνεί με το Γυμνασιάρχη και ο Αξιολογητής: Προακτέος κατ' εκλογήν (σχεδόν σε όλα 10 εκτός δύο)

9η έκθεση (1970-71): Διευκρινίζεται επιπλέον: «Είναι αφοσιωμένος εις την Πατρίδα και τα Ελληνοχριστιανικά ιδεώδη, ψυχικά προτερήματα, παιδαγωγική κατάρτιση, οργανωτική ικανότητα και άριστος ομιλητής.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	Αξιολογών	Γνωματεύων
1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (9)
3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά	Εξάίρετος	Εξάίρετος

προσόντα	(10)	(10)
5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (8)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	Γνωματεύων
Προακτέος κατ' εκλογήν	Προακτέος κατ' εκλογήν

10η έκθεση (1969-70): «Γενικά παρατηρήσεις» μεταξύ άλλων: «Μετέχει ενεργά στις σχολικές εκδηλώσεις ομιλήσας κατ' επανάληψιν,..., σε Εθνικάς, Θρησκευτικάς και άλλας επετείους. Εξωσχολική δράσι δι' ομιλιών επί θεμάτων εθνικού και κοινωνικού περιεχομένου».

Χαρακτηρισμός:

- «1. Επιστημονικήν κατάρτιση, πνευματικά προσόντα: λίαν Ικανός 4,5
2. παιδαγωγικήν κατάρτιση και διδακτική ικανότητα :λίαν ικανός 4,5
3. Διοικητικήν ικανότητα: λίαν Δεξιός 5,
4. Κοινωνική παράσταση και συμπεριφορά: λίαν αξιοπρεπής 4,5
5. Δραστηριότητα (Σχολική και Εξωσχολική): , λίαν δραστήριος 4,5
Κρίνεται προακτέος κατ' εκλογήν.»

11η έκθεση (1965-66): μεταξύ άλλων: «...Δεν βαρύνεται με πειθαρχικάς ποινάς και αναρρωτικές άδειες. Δεν έχει ηθικές αμοιβές...».

- «1. Επιστημονικήν κατάρτιση, πνευματικά προσόντα: Πολύ Ικανός
2.Ως παιδαγωγικήν κατάρτιση και διδακτική ικανότητα :Πολύ Ικανός
3. Διοικητικήν ικανότητα: λίαν Δεξιός,
4. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία: ευσυνείδητος
5. Κοινωνική παράσταση και συμπεριφορά: Αξιοπρεπής
6. Δραστηριότητα (Σχολική και Εξωσχολική): λίαν δραστήριος
Κρίνεται προακτέα κατ' εκλογήν.»

12η έκθεση (1961-62): Δεν είχε καλή έκθεση «...Δεν βαρύνεται με πειθαρχικάς ποινάς και αναρρωτικές άδειες. Δεν έχει ηθικές αμοιβές...».

- «1. Επιστημονικήν συγκρότηση: λίαν Ικανός 4,5
2. διδακτική ικανότητα: Επαρκής 3
3. Διοικητικήν δεξιότητα: υπέρ την δεξιότητα 4,5
4. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία: λίαν μέτριος 3,5

5. Κοινωνική παράσταση και συμπεριφορά: καλώς 3

6. Δραστηριότητα (Σχολική και Εξωσχολική): λίαν δραστήριος 4,5»

Έκανε αίτηση ακύρωσης αλλά δεν έγινε δεκτή.

Ακολουθεί Ευχαριστήριο έγγραφο από Μητροπολίτη (αναφέρεται όνομα Μητροπολίτη)

Στη δήλωση «Νομιμοφροσύνης» και στην ερώτηση «αν καταδικάζει τον κομμουνισμό» απαντά: *«Ναι με όλη τη δύναμη της ψυχής μου».*

Θεώρησε άδικη την επιθεώρηση του 1961-62 η οποία ως φαίνεται είναι και αυθαίρετη αφού στηρίζεται σε χαρακτηριστικά συμπεριφοράς και όχι διδασκαλίας. Ομιλεί περί *«της φιλοπονίας του καθηγητή»* με παραδείγματα, κάνει λόγο για *«ελαττωμένη ευσυνειδησία του, αδυναμία στην πράξη εφαρμογής μεθόδων διδασκαλίας, πρόκειται περί τύπου εγωιστού, αιθεροβάμωνος, κινούντος κατά την διδασκαλίαν το ενδιαφέρον των μαθητών και επιβαλλόμενος εν τη τάξει. Εν τη κοινωνία εξάλλου δεν χαίρει εκτιμήσεως, διότι δημιουργεί επεισόδια με μνηστειάς τας οποίας ως συνάπτει προκαλέσας κάποτε και την επέμβαση των αρχών της Χωροφυλακής, μάλιστα ο Διοικητής της Χωροφυλακής του συνέστησε να απομακρυνθεί απ' το σχολείο γιατί διέτρεχε κίνδυνο από το περιβάλλον της μνηστής του».*

Στον 9ο Ατομικό Φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία: Πτυχίο, στον υποφάκελο «Ηθικά Αμοιβαί» υπάρχει έγγραφη επίπληξη .../.../1964 *«δια παράβαση του άρθρου 132 §1 εδαφίων β και λ του Ν.1811/51 διότι: 1) Παρέβη ηθικούς και εκπαιδευτικούς νόμους που διέπουν τη σχέση καθηγητών και μαθητριών και 2) Αθέτησε υποσχέσεις γάμου προς δύο καθηγήτριες, (ακολουθούν τα ονόματα των καθηγητριών), και 3) απ' την μια εκ των δύο απέσπασε χρήματα με το τέχνασμα του αρραβώνα. Τιμωρήθηκε με επίπληξη»*

1η έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας (1980-81): Άριστα σε όλα. Πολύ καλή έκθεση. Εκθιασμός σε όλα 10 και δύο εννέα. Σύνολο μονάδων 48: Προακτέος

2η έκθεση (1976-77): Διάκεινται ευνοϊκότατα οι αξιολογητές προς το πρόσωπό του: *«σέβεται και τηρεί ηθικές αρχές και είναι αφοσιωμένος στην Πατρίδα σε ανώτατο βαθμό. Εχέμωτος, ειλικρινής, πειθαρχικός, ευθύς, αμερόληπτος, δίκαιος και τίμιος. Αξιοπρεπής στις κοινωνικές του σχέσεις. Εκτίμηση των συναδέλφων, γονέων και παιδιών. Σύμπνοια με συναδέλφους και Διεύθυνση».* Σύνολο μονάδων 47 , όλα 9 και 10, προακτέος.

3η έκθεση (1970-71): Ευνοϊκά διάκεινται οι αξιολογητές. Στα «έτερα προσόντα»: «εξαίρετος στην ευσυνειδησία, τη διαθέτει σε ανώτατο βαθμό..... δύναται να προβληθεί ως παράδειγμα»

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>X (δεν υπήρξε τη χρονιά αυτή)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>X</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>X</i>
<i>Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>X</i>
<i>Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετη (10)</i>	<i>X</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	

4η έκθεση (1971-72): Τα ίδια με την προηγούμενη του 1970-71 και στα «έτερα προσόντα». «Προακτέος κατ' εκλογήν».

5η έκθεση (1972-73): Προσόντα και εκθειασμός αυτών στα «έτερα στοιχεία»: «όλα σε υπερθετικό βαθμό: ήθος, ευσυνειδησία,..., δύναται να προβληθεί ως παράδειγμα,..., διακρίνεται μεταξύ συναδέλφων». Προακτέος κατ' εκλογήν. Βαθμολογία 10 και 9 και από τους δύο (Αξιολογητή και Γνωματεύοντα) με μόνο ένα 8 από τον Γνωματεύοντα.

6η έκθεση ((1973-74): όπως οι προηγούμενες εκθέσεις ακριβώς με «έτερα προσόντα» και «δυνάμενος να προβληθεί ως παράδειγμα» Προακτέος κατ' εκλογήν (όλα 10 και 9).

Στον 10ο Ατομικό φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία: Υπάρχει φάκελος Νομιμοφροσύνης με δήλωση του ως «Νομιμόφρων» (1960).

Ευχαριστίες «υπό Βασιλικής Προνοίας για πολύτιμη αρωγή» (1959). Ήξερε Γαλλικά (μέτρια) και μέτρια Αγγλικά. Διορίστηκε το 1952

1η έκθεση (1977-78): Εξάίρετος σε όλα εκτός από ένα 9 του επιθεωρητή: «πλούσια εξωσχολική και ενδοσχολική δράση, εξαιρετη η κοινωνική του παράσταση, ήθος, ακέραιος, καλλιεργημένος, τίμιος...»

2η έκθεση (1968-69): «Στρατολογική κατάσταση: (Αναφέρεται η ειδικότητα του στο Στρατό), Προστάτης οικογένειας»

«Ηθικαί Αμοιβαί: Ευαρέσκεια από τη Νομαρχία (αναφέρεται σε κάποια Νομαρχία) για εξαιρετικές υπηρεσίες στη διάρκεια πλημμύρας.

Έπαινος από Νομάρχη (αναφέρεται Νομαρχία) για διοργάνωση με επιτυχία Πανελλήνιων αθλητικών δραστηριοτήτων.

Η αναφορά στη διδασκαλία είναι εκθειαστική. Αναφέρεται στην προσωπική του ζωή ως: «είναι έγγαμος», επίσης, «Ορίζεται ως επικεφαλής στους περιπάτους του Σχολείου. Του ανατίθενται από τον Γυμνασιάρχη θέματα Σχολικής Εφορείας, Δημοπρασίαι, τακτοποίηση αποθηκών, έβγαζε τους μέσους όρους όλων των μαθημάτων, τις απουσίες, τους ελέγχους. Πρόθυμα προσφέρθηκε να αναλάβει κατά τη θερινή περίοδο το Γραφείο του Σχολείου, αποτελεί υπόδειγμα προς μαθητές και συναδέλφους. Έκανε ομιλίες στο παρελθόν «περί αποταμιεύσεως», περί 28ης Οκτωβρίου, εκφώνησε τον πανηγυρικό της 25ης Μαρτίου. Αποτελεί απ' τα πιο αξιόλογα στελέχη του σχολείου»

Χαρακτηρισμός και βαθμολογία από τον Γενικό Επιθεωρητή:

- «1. Επιστημονικόν: Πολύ Ικανός 4,5
2. Παιδαγωγική – Μεθοδολογία – κατάρτιση: Πολύ Ικανός 4,5
3. Διοικητική δεξιότητα: Λίαν δεξιός 5
4. Ευσυνειδησία: λίαν ευσυνείδητος 5
5. Συμπεριφορά: εξάίρετος 5
6. Δράσις: Πολύ δραστήριος 4,5»

3η έκθεση (1962-63): Στα μαθήματα όλα καλά «αξιοπρεπής στην εμφάνιση, ευγενής στους τρόπους, επιβάλλεται ανέτως»

- «1. Επιστημονικόν: Ικανός
2. Διδακτικόν: λίαν Ικανός
3. Διοικητικόν: Λίαν δεξιός
4. Ευσυνειδησία: λίαν ευσυνείδητος
- 5 Δράσιν: λίαν δραστήριος

Προακτέος στον ανώτερο βαθμό κατ' απόλυτον εκλογήν (Σύνολον μονάδων 23)

Ο Γενικός Επιθεωρητής των... (αναφέρεται ειδικότητα)»

4η έκθεση (1970-71): Στα «έτερα προσόντα»: «Υπήρξε για τρεις συνεχόμενες ημέρες και αναβαθμολογητής μαζί με τον καθηγητή (αναφέρεται όνομα)»

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	Αξιολογών	Γνωματεύων
1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (9)
3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Εξάίρετος (10)	Λίαν καλώς (9)
4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	Γνωματεύων
Προακτέος κατ' εκλογήν	Προακτέος κατ' εκλογήν

5η έκθεση (1971-72): Στα επιστημονικά προσόντα αναφέρονται:

- πτυχίο με βαθμό λίαν καλώς,
- Σεμινάριο (Αναφέρεται Επιστημονικό Σωματείο) στην Αθήνα,
- Λίγα Γαλλικά και λίγα Αγγλικά (3/ετής φοίτηση σε Ινστιτούτο),
- Διάλεξη σε γονείς και κηδεμόνες την .../.../1972

«έτερα προσόντα μη αναφερόμενα»:

«1. Ορισθείς υποδ/ντής του Γυμνασίου ανταποκρίθηκε πλήρως στα καθήκοντά του
2. Ανέλαβε και έφερε σε αίσιον πέρας υποδειγματική διδασκαλία ..., παρουσία καθηγητών πολλών και του Επιθεωρητή»

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	Αξιολογών	Γνωματεύων
1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)

2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (8)
3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (9)
4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	Γνωματεύων
Προακτέος κατ' εκλογήν	Προακτέος κατ' εκλογήν

(απόλυτη ταύτιση των δύο αξιολογητών)

6η έκθεση (1972-73): Στα «έτερα προσόντα μη αναφερόμενα»: 1. Ορίστηκε Υποδιευθυντής... εγκώμιο για την ανταπόκριση στα καθήκοντά του 2. «Υπήρξε υπόδειγμα ηθικής και πρότυπον ευσυνειδησίας και πειθαρχικότητας, κάτοχος της Εκπαιδευτικής Νομοθεσίας με εξαιρετικά διοικητικά προσόντα». Προακτέος κατ' εκλογήν και από τους δύο Αξιολογητές (Σε όλα εξάίρετος εκτός από δύο Λίαν Καλώς που είχε).

7η έκθεση (1973-74): Από γυμνασιάρχη λίαν καλώς στους τρεις δείκτες: κατοχή ύλης, μεθοδολογία, απόδοση μαθητών. Στα «έτερα προσόντα», «εκ της μέχρι τούδε συνεργασίας του μεθ' ημών διαπιστώσαμεν ότι κέκτηται τα υπ' αριθμ. I,IV και V ουσιαστικά προσόντα εις βαθμόν εξάιρετον». «Προακτέος κατ' εκλογήν και από αξιολογούντα και από γνωματεύοντα με απόλυτη ταύτιση (τρία 10 και 2 εννέα).

«Υπήρξε προστάτης οικογενείας (της χήρας μηρός, της χήρας αδελφής και της ανηψιάς από το 1958).

Ακολουθεί το «φύλλο μητρώου οπλίτη»: «... στο Στρατό είχε παρουσιάσει διαγωγήν αζάιρετον»

«Δήλωσις» το 1961 σύμφωνα με το άρθρο 4 §3 Ν.516/1948 «κοινωνικών φρονημάτων»

«Κρίθηκε Νομιμόφρων από το οικείο Συμβούλιο Νομιμοφροσύνης».

Στον 11ο Ατομικό Φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία:

Ζήτησε υπηρεσιακή βεβαίωση απ' τον Γενικό Επιθεωρητή Μέσης Εκπαίδευσης Β Περιφέρειας (αναφέρεται περιοχή) ότι την περίοδο της απεργίας των

Εκπαιδευτικών το Μάρτιο του 1977 ήταν Δ/ντής του (αναφέρεται όνομα σχολείου).
«τη βεβαίωση θέλει να την υποβάλλει στο Α.Κ.Υ.Σ.Μ.Ε. για απόδειξη ότι κατά το σχολικό έτος 1976-77 ασκούσε διοίκηση και δεν ασκούσε διδακτικά καθήκοντα για να μην κριθεί για τον επόμενο βαθμό ως διδακτικό προσωπικό ... (./... /1979)».

«Απόρρητον εν (όνομα περιοχής) ... Βασιλική Χωροφυλακή. Γεν. Ασφάλεια/.../1957»

«Λαμβάνω την τιμήν να αναφέρω ότι ο εν περιλήψει αιτήσατο την παροχήν πληροφοριών περί των κοινωνικών του φρονημάτων και της εν γένει διαγωγής του, εις το ΥΠΕΠΘ δια τον διορισμό του ως καθηγητού της Μέσης Εκπαίδευσης, συμφώνως προς τω Α.Ν. 516/1948.....,

Αναφέρω τα ακόλουθα:

Προπολεμικώς ουδέν υπήρξεν εις βάρος του.

Κατά την Κατοχήν και μέχρις ενάρξεως των εκτάκτων μέτρων Ασφαλείας:

Επεδείξατο φιλήσυχον μεν διαγωγήν, μακράν πάσης αντεθνικής αναμίξεως.

Κατά τη διάρκεια του συμμοριτοπολέμου:

Επεδείξατο μεν φιλήσυχον διαγωγήν, πλην συναναστρέφето και κομμουνιστάς.

Από του έτους 1950 και μέχρι σήμερα:

Διάγει φιλησύχως και νομοταγώς και τυγχάνει από πάσης πλευράς καλής διαγωγής. Ούτος λόγω του ότι κατά την διάρκεια της εν (αναφέρεται πόλη) παραμονής του δεν εξεδηλώθη δημοσία υπέρ της Εθνικόφρονος Παρατάξεως και επειδή τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς του, διήγον υπόπτως, θεωρείτο ως εμφορούμενος υπό αριστερών φρονημάτων ου ένεκεν κατά την εκ του στρατεύματος απόλυσίν του ενετάχθη εις την Β' κατηγορίαν.

Κατά την εν στρατεύματι παραμονήν του επεδείξατο πολύ καλήν διαγωγήν και μετεφέρθη εκ της Β' κατηγορίας εις την Α' τοιαύτην.

Κληθείς και λαβών γνώσιν της κατηγορίας του υπέβαλλεν ατομικόν δελτίον εν ω ουδόλως παραδέχεται ότι είχε σχέσιν με τον κομμουνισμόν, αντιθέτως ισχυρίζεται ότι συμμετείχεν εις Εθνικάς Οργανώσεις (Προσκοπισμόν εν ...(αναφέρεται πόλη)..., και Νεολαίαν Συναγερμού... (αναφέρεται πόλη)...) και τέλος λαμβάνει θέσιν έναντι του Κ.Κ.Ε. το περιεχόμενον του οποίου κρίνεται ειλικρινές.

Κατόπιν τούτου ενεργήθη νέα εμπεριστατωμένη έρευνα εξ ης ουδέν εις βάρος τούτου απεδείχθη εκ' της κατηγορίας ότι εμφορείται αριστερών αρχών αποδειχθείσης ανακριβούς, τουναντίον εξηκριβώθη ότι διαπνέεται πάντοτε από υγιείς εθνικάς αρχάς

μη επηρεαζόμενος εκ της στάσεως των μελών της οικογένειάς του και είναι αφοσιωμένος εις τα εθνικά ιδεώδη.

Εκ των μελών της οικογενείας του οι αδελφοί του ...(αναφέρεται όνομα)... ετών ...(αναφέρεται ηλικία)... και ο ...(αναφέρεται όνομα)... ετών ...(αναφέρεται ηλικία)... κατά την Κατοχήν ήσαν οργανωμένοι εις την ΕΠΙΟΝ χωρίς να παρουσιάσωσιν σοβαράν δράσιν. Από της απελευθερώσεως και εντεύθεν διάγουσι φιλησύχως και ουδεμία επιρροήν ασκούσι επ' αυτού.

Εκ τούτων ...(αναφέρεται όνομα)... υπηρετήσας εις τον Στρατόν έλαβε μέρος εις Μάχας κατά των Κ/Σ, κατά την απόλυσίν του ενετάχθη εις την κατηγορίαν Ε', ο δε ...(αναφέρεται όνομα)... εις την κατηγορίαν Α'.

Όθεν επειδή εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι η εις βάρος του κατηγορία απεδείχθη ανακριβής συμφώνως τη υπ' αριθμ. 34/55 Κεφ. Γ', παρ. ε' εγκ. Διαταγή απεκατέστησα τούτον από πλευράς φρονημάτων.

Ο Δ/τής ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

...(αναφέρεται όνομα)...

Αντ/ρχης»

«.../... /1957 Δ/νσις Χωροφυλακής Γ' Γραφείον

Τνα γνωσθώσι υμίν τα κοινωνικά φρονήματα του

Έχουμε την τιμήν να γνωρίσωμεν υμίν ότι ο εν περιλήψει υπέβαλεν αίτησιν τη αρμοδία Υπηρεσία Χωροφυλακής...(αναφέρεται όνομα)... Εκ της γενομένης έρευνας διεπιστώθη ότι: ούτος είναι υγιών κοινωνικών φρονημάτων

Εντολή Υπουργού

Ο Δ/ντής»

1η έκθεση (1978-79): Πτυχίο: λίαν καλώς

Μεταπτυχιακές σπουδές – επιμόρφωση: «Βασιλικόν Εθνικόν Ίδρυμα: επιμόρφωση στην ... (1969)- αναμνηστικό δίπλωμα, Ευχαριστήριο του Βασιλικού Ιδρύματος για συνεργασία με Ελληνικό χωριό (ομιλία, συζήτηση)

Μελέτη περί της ...(αναφέρεται τίτλος μελέτης σχετικά με γεωγραφικά στοιχεία της περιοχής του)....

Στην έκθεση του Επιθεωρητή είναι όλα πολύ καλά: εξαίρετος 10 αλλά στη «δράση και συμπεριφορά εντός και εκτός υπηρεσίας» αναφέρει πως, «ενώ εντός του σχολείου η συμπεριφορά άψογη, η εξωσχολική του δραστηριότητα όχι η πρόπουσα, αφού στις .../.../1979 στη Γενική Συνέλευση των καθηγητών γρονθοκόπησε καθηγητή Γυμνασίου που τον απεκάλεσε απεργοσπάστη με την πράξη αυτή να μειώσει το κύρος

της υπηρεσίας και του κλάδου του, καθώς με την πράξη αυτή ασχολήθηκε ο τύπος (τοπικός και πανελλήνιος): Τιμωρήθηκε με κράτηση αποδοχών 10 ημερών ενώ εκείνος άσκησε προσφυγή στο Συμβούλιο Επικρατείας» (τα πράγματα ήταν πιο "χαλαρά" από ότι το 1974).

Η έκθεση ωστόσο είναι θετική:

«1. Επιστημονικόν: Λίαν Καλώς 9

2. Διδακτικόν: Λίαν Καλώς 8

3. Διοικητικόν: Εξαίρετος 10

4. Ευσυνειδησία: Εξαίρετος 10

5 Δράσιν: Λίαν Καλώς 8 Προακτέος»

2η έκθεση (1976-77): Στο δείκτη «δράση και συμπεριφορά εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος» «δείχνει η συμπεριφορά του άμεσα και έξω απ' το σχολείο απόλυτα προσηλωμένο άνθρωπο στις εθνικές και θρησκευτικές παραδόσεις, πνεύμα συνεργατικότητας. Μπορεί να θεωρηθεί υπόδειγμα ηθικού ανθρώπου, ικανού εκπαιδευτικού και άριστου οικογενειάρχη. Δεν έχει τιμωρηθεί. Φέρεται πως σε συγκέντρωση της ΕΑΜΕ ... (αναφέρει το περιστατικό)... Δεν έχω δικαίωμα όμως να το καταλογίσω σε βάρος του προτού αποφανθεί η Δικαιοσύνη και η Διοίκηση»
Βαθμολογία: Εξαίρετος 10. Ο Λυκειάρχης που του έκανε την έκθεση σε όλα εξαίρετος 10. Αποτέλεσμα: Σύνολο μονάδων 50: προακτέος.

3η έκθεση (1961-62): Αυτή ήταν έκθεση μονιμοποίησης από επιθεωρητή που γενικά θεωρούνταν αυστηρός (Ήταν η 1η επιθεώρηση του καθηγητή .../.../62): «Στερείται διδακτικής πείρας, επιβάλλεται, εμφανίζει έφεσιν προς βελτίωσιν, του αρέσει να δημιουργεί αντιδικίες με τους συναδέλφους του, ήρθε με τον σε ρήξι που είχε και εκείνος τον ίδιον χαρακτήρα (φίλερις). Προκάλεσε δε η έριδά τους και την παρέμβαση εξωσχολικών και για να δικαιολογήσουν και οι δύο τις θέσεις τους χρησιμοποιήθηκαν οι συζητήσεις που έγιναν στο Σύλλογο διδασκόντων. Δεν θα έφταναν μέχρι εκείνο το σημείο αν στη διεύθυνση του σχολείου ήταν ένας πιο ικανός Γυμνασιάρχης και όχι ένας καθηγητής που εκτελούσε χρέη Γυμνασιάρχη.

Φρονώ ότι εάν υπηρετήσει εις Γυμνάσιον διευθυνόμενον υπό Γυμνασιάρχου θα διορθωθεί και θα δυνηθεί να εξελιχθή εν τη εκπαιδευσει. Με την ελπίδα αυτή προτείνω τη μονιμοποίησή του».

«Βαθμολογία: Επιστημονικόν: 3,5 λίαν επαρκής, διδακτικόν: 3,5 λίαν επαρκής, το διοικητικόν: δεξιός (4), ευσυνειδησίαν: 3,5 λίαν μέτριον, συμπεριφορά: 3,5 λίαν καλώς και δράσιν: δραστήριον (4), σύνολο 18,25.

4η έκθεση (1963-64): «Παρατηρήθη ότι εις πολλά σημεία ερρυθμολκήθη απ' τους μαθητάς, προετοιμασμένος, μελετηρός, επιθυμεί να εξελιχθή, υστερεί διδακτικώς και τον παρατηρήσαμε. Είναι λίγο νευρικός και απότομος. Ευσυνείδητος. Προσέρχεται εγκαίρως στο σχολείο. Μετείχε σε διαγωνισμό του Ι.Κ.Υ. Είναι νέος και καλό είναι να αγαπήσει πιο πολύ το επάγγελμά του. Συμμετέχει στη ζωή του σχολείου, δραστήριος».

«Βαθμολογία: Επιστημονικόν: υπέρ την επάρκειαν, διδακτικόν: υπέρ την επάρκειαν, το διοικητικόν: δεξιός, ευσυνειδησίαν: ευσυνείδητος, συμπεριφορά: αξιοπρεπής και δράσιν: δραστήριος».

Στο φάκελο του εκπαιδευτικού υπάρχει απάντηση σε ένστασή του κατά της έκθεσης ουσιαστικών προσόντων:

«Ο επιθεωρητής δεν είδε ότι ο συμπληρώνει 3ετία και πρέπει να σταλεί η έκθεση. Δεν μπορούμε να αγνοήσουμε ότι κρίθηκε παμψηφεί ένοχος απ' το Α.Π.Υ.Σ.Μ.Ε. ... με την απόφαση του ... , του επιβλήθηκε ποινή ίση με αποδοχές 10 ημερών για παράβαση του άρθρου 206, παρ. Ι, εδάφιο β' και γ' του Ν.Δ. 611/77, γιατί στη Γενική Συνέλευση της ΕΛΜΕ

Δεν μπορούσαμε να το αγνοήσουμε αφού μάλιστα ασχολήθηκε ο Τύπος. Η κρίση για το ήθος του υπαλλήλου και τη συμπεριφορά του δεν αφορά το έτος που έγινε αλλά το χαρακτήρα του, τον τρόπο δράσης στην Πολιτεία χωρίς χρονικούς περιορισμούς. Υπάρχουν άλλωστε ειδικές διατάξεις που το επιβάλλουν και που διέπουν τη συμπεριφορά του υπαλλήλου ακόμη και στον χρόνο που δεν έχει διοριστεί. Η καταγγελία που έχει κάνει εναντίον μας και είναι σε ανεπίτρεπτο και απαράδεκτο υπαλληλικό ύφος για τους χαρακτηρισμούς που χρησιμοποιεί όπως η φράση: «υπηρεσιακή παράλειψη από τον κ. Γενικό Επιθεωρητή...» αφού ο υφιστάμενος απαγορεύεται να χαρακτηρίζει πράξεις προϊστάμενης του Αρχής, παρά μόνο να αναφέρεται σε αυτές.»

5η έκθεση (1973-74): Στα «έτερα προσόντα μη αναφερόμενα» αναγράφει: «εξάίρετος στο ήθος, διοίκηση και ευσυνειδησία. Διαθέτει τα προσόντα στον ανώτατο βαθμό, διακριθείς μεταξύ των συναδέλφων και προβαλλόμενος ως παράδειγμα» Το ίδιο και ο Γυμνασιάρχης: «1. κατοχή ύλης: εξάίρετος, 2. Μεθοδολογία εργασίας: Λίαν καλώς, 3. Απόδοσις μαθητών: Λίαν καλώς»

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	Αξιολογών	Γνωματεύων
Ι.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις,	Εξάίρετος	Εξάίρετος

συμπεριφορά	(10)	(10)
2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (8)
3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (8)
4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	Γνωματεύων
Προακτέος κατ' εκλογήν	Προακτέος κατ' εκλογήν

6η έκθεση (1972-73): Στα «έτερα προσόντα» τα ίδια και επιπλέον: «μετέχει με ενθουσιασμό στη σχολική ζωή, διαθέτει ηγετικό κύρος και τυχάνει ανώτατο στέλεχος του (αναφέρεται όνομα προσκοπικού σωματείου)»

Ο Γυμνασιάρχης: «1.κατοχή ύλης: εξάίρετος, 2. Μεθοδολογία εργασίας: Λίαν καλώς, 3. Απόδοσις μαθητών: καλώς»

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	Αξιολογών	Γνωματεύων
1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (8)
3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (8)
4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	Γνωματεύων
Προακτέος κατ' εκλογήν	Προακτέος κατ' εκλογήν

7η έκθεση (1971-72): Στα «έτερα προσόντα» ξεχωρίζει: «*τυγχάνει ανώτατο στέλεχος του ... (αναφέρεται όνομα προσκοπικού σωματείου). Δύναται να προβληθεί ως παράδειγμα*» (Εύνοια μεγάλη).

Προακτέος κατ' εκλογήν και από τους δύο με ίδια βαθμολογία με αυτή του περασμένου έτους 72-73. (Ο Γυμνασιάρχης επίσης όπως παραπάνω).

8η έκθεση (1970-71): Στα «έτερα προσόντα»: «*εξάίρετος κατά το ήθος, ενθουσιώδης, ... , δύναται να προβληθεί ως παράδειγμα*»

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>X (δεν υπήρξε τη χρονιά αυτή)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>X</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>X</i>
<i>Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>X</i>
<i>Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>X</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	

9η έκθεση (1968-69): «*Καλήν επιστημονική κατάρτιση, διδάσκει με ευχέρεια, με σύστημα, επιβάλλεται ευχερώς κρίνει αμερόληπτα τους μαθητές, ... , Είναι αξιοπρεπής στην εμφάνιση, εκτελεί προθύμως σχολικάς εργασίας, μετέχει ενεργά σε κάθε εκδήλωση του σχολείου: κρίνεται προακτέος στον αμέσως επόμενο βαθμό κατ' εκλογήν*»

10η έκθεση (1965-66): *«άνθρωπος με αντίληψη, καταγίνεται με την ανάγνωση βιβλίων προτιθέμενος να μεταβεί εις το εξωτερικόν δι' ευρυτέρας σπουδάς, έντιμος στις δοσοληψίες του, εκτιμάται από συναδέλφους και κοινωνία»*

«Χαρακτηρισμός: 1. Επιστημονικόν: - (Δεν έχει), 2. Διδακτικόν: ικανός, 3. Διοικητική δεξιότητα: υπέρ δεξιός, 4. Ευδυνειδησία: λίαν ευσυνείδητος, 5. Εξωτερική συμπεριφορά: λίαν αξιοπρεπής, 6. Δράσις: δραστήριος.»

Το (αναφέρεται έτος της δεκαετίας του 1960) υπήρξε πολιτικός ενάγων για μαθητή τον οποίο άφησαν τρεις καθηγητές και ο ίδιος και είχε κατηγορηθεί για εξύβριση, απειλή, έλλειψη σεβασμού των θείων κλπ, διότι έβρισε τη μητέρα του παιδιού αποκαλώντας αυτήν (αναφέρεται προσβλητική έκφραση). Ως μάρτυρας του περιστατικού υπήρξε ένας άλλος συνάδερφος. Τελικά αθωώθηκε ο καθηγητής.

Στον 12ο Ατομικό Φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία:

1η έκθεση (1977-78): Πολύ καλή έκθεση: *«ικανότητες, δεν αυτοσχεδιάζει αλλά προετοιμάζεται, τηρεί το ωράριο, ξέρει διοίκηση, προσέρχεται έγκαιρα. Με το πέρας του μαθήματος κάθεται και διεκπεραιώνει δουλειά γραφείου. Αφατρίαστος, αμερόληπτος, καλή αγωγή, κοινωνική μόρφωση, εγκάρδιος, σοβαρός, αξιοπρεπής, κάνει πολλές ομιλίες, κάνει καθηγητικό και αυτός και η γυναίκα του. Διευθύνει εκκλησιαστική μαθητική χορωδία, μόνο που δεν χρησιμοποιεί εποπτικά μέσα διδασκαλίας»*

Βαθμολογία:

«1. Επιστημονικόν: Εξαίρετος 9

2. Διδακτικόν: Λίαν Καλώς 8

3. Διοικητικόν: Εξαίρετος 10

4. Ευσυνειδησία: Εξαίρετος 10

5 Δράσιν: Εξαίρετος 10

Σύνολον Μονάδων 47 Προακτέος»

Η έκθεση του Διευθυντή του πάνω από εξαιρετική. Εκθειαστική. Σε όλα γραφειοκρατικά, ηθικά, πατριωτικά τον εκθειάζει, *«εχέμυθος...κλπ»*

2η έκθεση (1976-77): Πολύ καλή έκθεση, Ο αξιολογών εκθειάζει τα πολλά προσόντα του, για να καταλήξει, ότι διδάσκει σε τμήμα ανωτέρου καθηγητικού σχολείου καθώς και η (αναφέρεται ειδικότητα) καθηγήτρια σύζυγός του.

«Ψάλλει στον .. Ναό του (Αναφέρεται Ο Ιερός Ναός), με χορωδία μαθητών που την οργάνωσε ο ίδιος, σεμνός, ειλικρινής, τίμιος. Άριστος οικογενειάρχης. Η άριστη συμπεριφορά του βοηθά και στο διδακτικό έργο»

Βαθμολογία:

«1. Επιστημονικών: Λίαν Καλώς 8

2. Διδακτικών: Εξάίρετος 9

3. Διοικητικών: Εξάίρετος 10

4. Ευσυνειδησία: Εξάίρετος 10

5 Δράσιν: Εξάίρετος 10 Σύνολον Μονάδων 47 Πρόταση: Προακτέος»

Έκθεση Διευθυντή (1976-77): Εκθειασμός. «κατηχητικό μαζί με τη γυναίκα του, ψάλλει στο Ναό μαζί με χορωδία μαθητών. Διαπιστώνω ότι επηρεάζει ένα μέρος της κοινωνίας του υπέρ των ιδεολογικών θέσεων της Χριστιανικής κοσμοθεωρίας σε μια εποχή εντόνου πάλης των ιδεών. Αγαπά την ιδιαίτερα του πατρίδα και προσφέρει στον τόπο του.»

Διοικητικών: Άριστα 10 και Εξάίρετος

Ευσυνειδησία: Άριστα 10 και Εξάίρετος

Δράσις: Λίαν Καλώς 9.

3η έκθεση (1973-74): Στα «έτερα προσόντα» κρίνεται: «εξάίρετος ως προς το ήθος, υπηρεσιακή ευσυνειδησία, διότι διακρίνεται γι' αυτά από τους συναδέλφους». Τα ίδια περίπου αναφέρονται και από τον Γνωματεύοντα

Ο Γυμνασιάρχης: «1. κατοχή ύλης: λίαν καλώς, 2. Μεθοδολογία εργασίας: Λίαν καλώς, 3. Απόδοσις μαθητών: λίαν καλώς».

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	Αξιολογών	Γνωματεύων
1. Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
2. Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (8)
3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (9)
4. Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (9)
5. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Εξάίρετος (10)	Λίαν καλώς (9)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	Γνωματεύων
Προακτέος κατ' εκλογήν	Προακτέος κατ' εκλογήν

4η έκθεση (1972-73): Στα «έτερα προσόντα»: «διακρίνεται από τους συναδέλφους του για την υπηρεσιακή του ευσυνειδησία»

Ο Γυμνασιάρχης: «1. κατοχή ύλης: λίαν καλώς, 2. Μεθοδολογία εργασίας: καλώς, 3. Απόδοσις μαθητών: λίαν καλώς»

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1. Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>2. Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>4. Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>5. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

5η έκθεση (1971-72): Στα «έτερα προσόντα»: «1. Άσκησε το έργο της ... (αναφέρεται συγκεκριμένο έργο στη σχολική μονάδα)... λίαν επιτυχώς ... και τα βιβλία του σχολικού Ταμείου και τα υπηρεσιακά βιβλία. 2. Διδάσκει ανιδιοτελώς στο κατηχητικό σχολείο και είναι ιεροψάλτης του Ναού Αγ. ανιδιοτελώς. 3. Πρωτοστατεί σε κάθε θρησκευτική και εθνική εκδήλωση του Σχολείου, διδάσκων συνάμα και τα άσματα στη χορωδία του Σχολείου»

Ο Γυμνασιάρχης: «1. κατοχή ύλης: καλώς, 2. Μεθοδολογία εργασίας: καλώς, 3. Απόδοσις μαθητών: καλώς»

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1. Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>

2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	καλώς (7)	καλώς (7)
3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	καλώς (7)	καλώς (7)
4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Εξάίρετος (10)	Λίαν καλώς (9)
5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Εξάίρετος (10)	Λίαν καλώς (9)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' αρχαιότητα</i>

6η έκθεση (1969-70): Ευνοϊκή. Στις «Γενικές Παρατηρήσεις»: «καλήν επιστημονικήν κατάρτισιν , μελετά επιστημονικά συγγράμματα, διδάσκει με σαφήνεια, αγάπη, καλόν ήθος, συνεργάζεται με τις Αρχές της Κωμόπολης, κάνει ομιλίες, κατηχητικά»

Βαθμολογία:

- «1. Ως προς Επιστημονικόν: Ικανός 4
2. Ως προς παιδαγωγικήν κατάρτισιν: Ικανός 4
3. Ως προς Διοικητικήν ικανότητα: Πολύ δεξιός 4,
4. Ως προς Ευσυνειδησίαν: Λίαν ευσυνείδητος 5
5. Ως προς κοινωνικήν παράστασιν και συμπεριφοράν: Λίαν αξιοπρεπής 4,5
6. Ως προς Δραστηριότητα : Επωφελής 5»

Ακολουθεί «Έκφρασις ευχαριστιών απ' τον Πρόεδρο της Κοινότητας για την προσωπική δραστηριότητα, για τη διαφώτιση των Δημοτών πάνω στο νέο Σύνταγμα πριν το Δημοψήφισμα με το εκπληκτικό αποτέλεσμα της υπερψηφίσεως «... ως κοινοτική Αρχή εκφράζομεν τις ευχαριστίες προς άπαντας τους συμβαλλόμενους προς αυτό».

1. *Αι μεταγενέστεραι γεννεαί θα ευνομωούν τους θεμελιωτές της Νέας Ελλάδας των Ελλήνων Χριστιανών»*
2. *Στρατό δεν υπηρέτησε «ως ανίκανος πάσχων εκ συγγενούς ανωμαλίας αριστερού κάτω άκρου».*
3. *«Νομιμόφρων».*

Στον 13ο φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν μεταξύ άλλων και τα ακόλουθα στοιχεία (ο κάτοχος του συγκεκριμένου φακέλου υπήρξε στέλεχος της εκπαίδευσης):

Ευχαριστήριο (.../.../1978) του υφυπουργού Παιδείας Βαρβιτσιώτη γιατί «με τις ομιλίες σας και τις δημοσιεύσεις σας στον τοπικό τύπο διαλύσατε τις αμφιβολίες των γονέων και μαθητών περί ... και εδραιώσατε το αίσθημα της εμπιστοσύνης για την αντικειμενικότητα των εξετάσεων και το αδιάβλητο της διεξαγωγής τους». (Το 1978 με το σκάνδαλο επί Ράμμου).

Ευχαριστήριο (.../.../1977) και από τον Υπουργό Παιδείας Γεώργιο Ράλλη «για την ενημέρωση της κοινής γνώμης της Επαρχίας για τα προβλήματα του Υπουργείου και τις προσπάθειες που κάνει για την επίλυσή τους».

Ακολουθούν και άλλες ευχαριστίες.

1η έκθεση (1980-81): Κρίνεται ως επιθεωρητής για το καθοδηγητικό του έργο. Καταλήγει: «σέβεται και τηρεί τις ηθικές αρχές, είναι αφοσιωμένος στην Πατρίδα και πιστεύει βαθύτατα στην αποστολή του σχολείου. Αγαπητός,, αναπτύσσει πλούσια υπηρεσιακή δραστηριότητα και πνευματική και κοινωνική δράση.»
«βαθμολογία: 50 – Εξάίρετος Άριστα 10 σε όλα: Προακτέος
Η αξιολόγηση έγινε από τον Επόπτη Μέσης Εκπαίδευσης».

2η έκθεση (1979-80) ως επιθεωρητής. Τα ίδια με την προηγούμενη, βαθμολογία ίδια από τον ίδιο Επόπτη.

3η έκθεση (1978-79) ως επιθεωρητής. «Διοικητικών»: Η εκπαιδευτική περιφέρεια έχει στη Διοίκηση 25 σχολεία και παρουσιάζει προβλήματα. Ο Επιθεωρητής είναι πολύ ικανός, γνωρίζει την Εκπαιδευτική Νομοθεσία, έχει ικανότητα να λύνει προβλήματα».

«Ευσυνειδησία»: «προσηλωμένος στα καθήκοντά του εργάζεται πολλές ώρες στο μεγάλο φόρτο εργασίας της ...περιφέρειας ...»

«Δράσεις»: «πλούσιο έργο, διαλέξεις, ομιλίες, ευχαριστίες από Υπουργό, Υφυπουργό και φορείς, Πρόεδρος της Νομαρχιακής Επιτροπής του έτους «Ελληνική Παράδοση».

Σε όλα Εξάίρετος 10 από τον ίδιο Επόπτη Μ.Ε..

4η έκθεση (1976-77): Δεδομένα για την κρίση για την θέση επιθεωρητή.
«... τέλος σέβεται και τηρεί τις ηθικές αρχές και παραδόσεις. Αφοσιωμένος στην Πατρίδα σε ανώτατο βαθμό, πιστεύει στην αποστολή του εκπαιδευτικού, αξιοπρεπής, προσεκτικός στην εμφάνιση, δίκαιος χωρίς παρέκκλιση, δεν υποκύπτει σε πιέσεις, είναι μέλος της Διοικούσας Επιτροπής της Δημόσιας Βιβλιοθήκης (αναφέρεται πόλη). Επίσημος ομιλητής στο φιλολογικό μνημόσυνο του ... Δασκάλου Κωνσταντίνου Κούμα».

Εξάίρετος σε όλα, σύνολο μονάδων 50 και προακτέος από αναπληρωτή Επόπτη.

5η έκθεση 1977 ως καθηγητής της Ανώτερης βαθμίδας κάποιας περιοχής.

Στα «έτερα προσόντα»: « Υπηρετήσε και στις τρεις βαθμίδες Εκπαίδευσης, μετείχε ζωηρότατα στη ζωή της αναφέρεται η Σχολή με ζήλο, προθυμία για τα καθήκοντά του και την επιστημονική του συγκρότηση.

Εξάίρετος 10 σε όλα, Σύνολο μονάδων 50: προακτέος κατ' εκλογήν από τον Δ/ντή της συγκεκριμένης Ανώτερης Σχολής».

6η έκθεση (1973-74): Πολύ καλή: «προθυμία, ... , ζήλο, θεατρικά έργα που ανέβασε, συνόδευσε στην εκδρομή ...».

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

7η έκθεση (1971-72) :Η κρίση στα «έτερα προσόντα»: «Η διδασκαλία αιχμαλωτίζει τας ψυχάς των διδασκομένων και ως εκ τούτου ασκεί βαθείαν φρονηματιστικήν επ' αυτών επίδρασιν.

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς</i>	<i>Λίαν καλώς</i>

	(9)	(9)
3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότητα	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (9)
4. Διοικητική δεξιότητα, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)
5. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Εξάίρετος (10)	Εξάίρετος (10)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	Γνωματεύων
Προακτέος κατ' εκλογήν	Προακτέος κατ' εκλογήν

Προαγωγή εις τον Β' βαθμόν».

Υπάρχουν εκθέσεις αξιολόγησής του ως καθηγητής. Σε μία από αυτές το 1963-64 έκανε ένσταση και το ΑΣΔΕΠ την ακύρωσε διότι έγραφε ότι του έγιναν συστάσεις ενώ δεν του έγιναν.

Στον 14ο Ατομικό Φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία: (Δεν υπήρχαν εκθέσεις υπηρεσιακής ικανότητας)

Δήλωση Νομιμοφροσύνης (1958). Κοινωνικά φρονήματα από Βασιλική Χωροφυλακή: «*Αύτη, ως και το άμεσον οικογενειακόν της περιβάλλον εμφορούνται υπό υγιών κοινωνικών φρονημάτων, τυγχάνουσι άτομα καλής από πάσης πλευράς διαγωγής, έχουσι ανεπτυγμένον το θρησκευτικό των φρόνημα και είναι αφοσιωμένοι στα εθνικά ιδεώδη*».

Υπήρξε τροποποίηση της έκθεσης υπηρεσιακής ικανότητας έτους 1977-78. Αυτό έγινε με Πράξη του ΚΥΣΜΕ το 1979.

Ήθελε να διαγραφεί και η έκθεση 1976-77 αλλά απορρίφθηκε γιατί δεν προέκυψε κάτι.

Στον 15ο Ατομικό Φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία:

1η έκθεση (1980-81): Οι αξιολογητές διάκινται ευνοϊκά: «*σέβεται και τηρεί ηθικές αρχές, αφοσιωμένος στην Πατρίδα και Θρησκεία, πάρα πολύ προσεκτικός στην εμφάνιση, αναπτύσσει πρωτοβουλίες σε έργα που ενισχύουν το φρονηματιστικό επίπεδο των μαθητών*». Βαθμολογία:

«1. Επιστημονικόν: Εξάίρετος 9

2. Διδακτικόν: Λίαν Καλώς 8

3. Διοικητικόν: Εξάίρετος 10

4. Ευσυνειδησία: Εξάίρετος 10

5 Δράσιν: Εξάίρετος 10 *Σύνολον Μονάδων 47 Πρόταση: Προακτέος*».

2η έκθεση (1976-77): Οι αξιολογητές διάκεινται ευνοϊκά, η έκθεση καταλήγει: «έχει ήθος εξάίρετο, χαρακτήρα ακέραιο, καλή κοινωνική παράσταση. Άριστος οικογενειάρχης πατέρας δύο παιδιών, σεμνός, σοβαρός, τίμιος ... , πρωτοστατεί στην οργάνωση των θρησκευτικών εορτών του σχολείου, αναλύει κάθε Σάββατο τις Ευαγγελικές περικοπές της Κυριακής».

Βαθμολογία:

«1. Επιστημονικόν: Εξάίρετος 9

2. Διδακτικόν: Λίαν Καλώς 8

3. Διοικητικόν: Εξάίρετος 9

4. Ευσυνειδησία: Εξάίρετος 10

5 Δράσιν: Εξάίρετος 10 *Σύνολον Μονάδων 46 Πρόταση: Προακτέος*».

Στις .../.../76 ήρθε Πράξη απ' το Κεντρικό Συμβούλιο Μέσης Εκπαίδευσης με απόφαση να μη λαμβάνονται υπόψη οι εκθέσεις υπηρεσιακής ικανότητας του έτους 1970-71.

3η έκθεση (1973-74): Οι αξιολογητές διάκεινται ευνοϊκά. Στα «έτερα προσόντα» γράφονται πολλά για το ήθος και το χαρακτήρα, «διοικητική δεξιότητα και ευσυνειδησία».

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1. Ηθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>2. Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>4. Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>5. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
------------------	-------------------

<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>
-------------------------------	-------------------------------

4η έκθεση (1972-73). Στα «έτερα προσόντα» γράφονται «εξάίρετος κατά το ήθος . χαρακτήρα και κοινωνική παράστασιν, προβαλλόμενος ως παράδειγμα». Στην έκθεση καταγράφονται πολλά προσόντα.

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>	<i>Λίαν καλώς (8)</i>
<i>4.Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>
<i>5.Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Λίαν καλώς (9)</i>

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>	<i>Προακτέος κατ' εκλογήν</i>

5η έκθεση (1971-72): Ευνοϊκή έκθεση. Στα «έτερα προσόντα» γράφονται «Οργάνωση σχολικής χορωδίας, εξάίρετος κατά το ήθος, άριστος, δυνάμενος να προβληθεί ως υπόδειγμα ήθους, συμπεριφοράς. Διακρίνεται μεταξύ των συναδέλφων για το ήθος, τον χαρακτήρα την παράστασιν, χαρακτηρίζεται εξάίρετος ως προς το προσόν αυτό».

Ο Δ/ντής: «1.κατοχή ύλης: καλώς, 2. Μεθοδολογία εργασίας: καλώς 3. Απόδοσις μαθητών: καλώς».

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>	<i>Εξάίρετος (10)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>Λίαν καλώς</i>	<i>Λίαν καλώς</i>

	(8)	(8)
3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	Λίαν καλώς (8)	Λίαν καλώς (8)
4. Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (9)
5. Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Λίαν καλώς (9)	Λίαν καλώς (9)

Προτάσεις για τον επόμενο βαθμό

Αξιολογών	Γνωματεύων
Προακτέος κατ' εκλογήν	Προακτέος κατ' εκλογήν

6η έκθεση (1970-71): Όχι ευνοϊκή έκθεση και μη προακτέος.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	Αξιολογών	Γνωματεύων
1. Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά	καλώς (6)	X (δεν υπήρξε τη χρονιά αυτή)
2. Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα	Λίαν καλώς (8)	X
3. Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης	-	X
Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα	καλώς (7)	X
Υπηρεσιακή ευσυνειδησία	Λίαν καλώς (8)	X

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η «Δήλωση Κοινωνικών Φρονημάτων» η οποία είναι συμπληρωμένη ολογράφως (.../.../1957)

Ενδιαφέρον έχει και η υπεύθυνη δήλωσή του, που αναφέρει ότι έκανε κατηχητικά στο Στρατό και πριν και μετά... (.../.../1957).

Στον 16ο Ατομικό Φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα δεδομένα:

Εντυπωσιακό στοιχείο η ύπαρξη επίσημου εγγράφου με επιστολή – παράκληση του Βουλευτή (Όνομα και Εκλογική περιφέρεια) (βουλευτή της Ένωσης

Κέντρου) με ημερομηνία .../.../1963 για την πρόσληψη της συγκεκριμένης καθηγήτριας

Στην έκθεση 1979-1980 αναφέρονται μεταξύ άλλων τα ακόλουθα: «αποτελεί παράδειγμα, είναι φιλότιμη, φέρει σε πέρας τη δουλειά γραφείου, συνοδεύει σε εκκλησιασμό τα παιδιά». Στη «δράση και συμπεριφορά»: «σοβαρή, ηθική, υπεύθυνη για τη διακίνηση του περιοδικού «ελεύθερη γενιά», δραστηριότητα: έρανοι, φιλανθρωπίες Χριστούγεννα και Πάσχα, στην περιφορά του επιταφίου συνόδευσε μαθήτριες, εξαίρετη 10»

Στην έκθεση 1970-71 κρίθηκε μη προακτέα (πρόκειται για μια καθόλου καλή έκθεση): Βαθμολογία:

<i>ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ</i>	<i>Αξιολογών</i>	<i>Γνωματεύων</i>
<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>	<i>καλώς (6)</i>	<i>X (δεν υπήρξε τη χρονιά αυτή)</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>	<i>καλώς (5)</i>	<i>X</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>	<i>- X</i>	<i>X</i>
<i>Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>	<i>καλώς (5)</i>	<i>X</i>
<i>Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>	<i>καλώς (5)</i>	<i>X</i>

Για τη συγκεκριμένη έκθεση η καθηγήτρια έκανε αίτηση διαγραφής της στο Συμβούλιο Προαγωγών το 1973 για να ανέλθει στον 4ο και στον 5ο βαθμό αλλά η αίτησή της απορρίφθηκε. Η έκθεση αυτή διαγράφεται από το ΝΥΣΜΕ Λάρισας με την απόφαση .../...-...-1976 μετά τη Δικτατορία, «επειδή εμφανίζει αδικαιολόγητη μείωση του ήθους κατά δύο μονάδες».

Στον 17ο Ατομικό Φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία:

Πιστοποιητικό Νομιμοφροσύνης με ημερομηνία .../.../1956:

«I. Προπολεμικός ουδέν εις βάρος.

II. Κατά την Κατοχήν ενεγράφη εις την ΕΠΟΝ, άνευ δράσεως και εξακολουθεί παραμένων ως το 1945, εκφωνών λόγους αντεθνικού περιεχομένου. Έκτοτε και μέχρι σήμερον διάγει φιλησύχως και νομιμοφρόνως.

III. Κληθείς εις την Υ. Α. ... να λάβει γνώσιν ... δεν αποδέχεται.

... Διαπιστώθη ότι κατά την φοίτησίν του στο Γυμνάσιο και στη ... (Αναφέρεται πόλη)...ως φοιτητής επεδείξατο καλήν και νομιμόφρωνα διαγωγήν...». «διαμονή του στο Χριστιανικόν Οικοτροφείον (αναφέρεται ο τίτλος οικοτροφείου). «Κληθείς εις το στράτευμα την ...-...-52 υπηρέτησε ως στρατιώτης και απολυθείς την ...-...-54 εντάχθηκε εις την κατηγορίαν «ΕΨΙΛΟΝ». Ούτος αρχικώς λόγω των πληροφοριών εντάχθηκε στην Β και μετά στην Α, εν συνεχεία λόγω της επιδειχθείσης διαγωγής του και των λόγων εθνικοθρησκευτικού περιεχομένου ους εξεφώνει εις τους συναδέλφους του ενετάχθη στην ΕΨΙΛΟΝ.

Ο ειρημένος, απουσιάζων κατά τας τελευταίας Βουλευτικές εκλογάς εις (αναφέρεται πόλη) δεν εψηφίσε, οι δε γονείς του εξεδηλώθησαν υπέρ της Ε.Ρ.Ε.

Επειδή ... απεδείχθη αναληθής η κατηγορία προέβημεν εις αποκατάστασιν βάσει της υπ' αριθμ. 34/55 κεφ. Γ' και Ε' διαταγής.

Ούτος δεν συμπεριελήφθη κατά την επανεξέτασιν των κομμουνιστικών φακέλων». (.../.../1956)

Στη συνέχεια σε όλες σχεδόν τις εκθέσεις του αναφέρονται στα «έτερα προσόντα» ότι «σέβεται τις ηθικές αρχές και αξίες και είναι αφοσιωμένος εις την Πατρίδα», «σέβεται τα εθνικά ιδεώδη». «καλός οικογενειάρχης, διακρίνεται δια την προς την Θρησκείαν και πατρίδα αφοσίωσίν του, δύναται να προβληθεί ως υπόδειγμα». Στην έκθεση του 1972-73: «διάλεξη στις φυλακές ... (αναφέρεται η πόλη)... με ηθικοθρησκευτικό περιεχόμενο».

Στον 18ο Ατομικό Φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία: Απόρρητη έκθεση που δείχνει την ανάμειξή του με την ΕΠΟΝ καθώς και όταν ήταν φοιτητής: «Κατά την Εαμοκρατία και μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας εξακολούθησε να έχει δράσι, παραπέμφθηκε στο έκτακτο στρατοδικείο το 1948 και απηλλάγη τον Γενάρη του 1949.

Την .../.../1948 υπέγραψε δήλωση αποκήρυξης του Κ.Κ.Ε., το περιεχόμενό της όμως δεν κρίθηκε ειλικρινές.

Στο στράτευμα έδειξε καλή διαγωγή γι' αυτό κατά την απόλυσή του ενετάχθη στην 4η κατηγορίαν. Πέρασε πλέον στην κατηγορίαν των Εθνικοφρόνων.

Οι γονείς του δεν αναμείχθηκαν και θεωρούνται νομιμόφρονες. Ο πατέρας του βέβαια δεν συμμετείχε στις εκλογές της 31-3-1946. Ούτε ο ίδιος επηρρεασμένος από τη στάση του Κ.Κ.Ε, παρόλο που μετά τη Βάρκιζα δεν αναμείχθηκε ενεργά.

Ο αδελφός του ονόματι ... και κάτοικος ... ήταν και κείνος οργανωμένος στο ΕΑΜ. Ο άλλος του αδελφός ... επί κατοχής και εαμοκρατίας ήταν οργανωμένος στην ΕΠΟΝ.»

Την επιστολή τη στέλνει το τοπικό τμήμα ασφαλείας στα κεντρικά του Υπουργείου Εσωτερικών και στο τμήμα της Εθνικής Ασφαλείας).

«Έκτοτε μέχρι σήμερα διάγει νομιμοφρόνως.

Η αδελφή του ... τυγχάνει νομιμόφρων.

Παρακαλώ όπως τα γνωρίσετε αυτά στο Υπουργείο Παιδείας (Διεύθυνση Μέσης Εκπαίδευσης) και στην οικεία Επιθεώρηση για να μεριμνήσει για την τοποθέτησή του στο Ιδιωτικό ή κοινοτικό Γυμνάσιο»

Στον υπηρεσιακό φάκελό του υπάρχουν ακόμη:

- Πιστοποιητικό τύπου Α του στρατού για τη δράση του με λεπτομέρειες για τη στρατιωτική του θητεία
- Υπεύθυνη δήλωση νομιμοφροσύνης όπου αναφέρει μεταξύ άλλων την αποκήρυξη του Κ.Κ.Ε. που υπέγραψε.
- Εμπιστευτικό Δελτίο Νομιμοφροσύνης από το στρατό με λεπτομερές ιστορικό δράσεως όπου εξηγεί τη δράση του αλλά και την «*ανάνηψίν του*». Παρόλα αυτά όμως εκφράζεται σε αυτό η επιφυλακτικότητά τους για το πρόσωπό του. Στην αρχή από Α βαθμό τον μετέφεραν στον Β, «*πρώτη εντύπωση λίαν καλή, παρακολουθείται*». Στις .../.../52 αρχίζουν να αντιστρέφονται τα πράγματα αφού εκφράζεται «*εθνικώς*». Στις .../.../52 «*προτείνεται ο αποχαρακτηρισμός του και η μεταφορά του εις την Ε κατηγορία*» από το Δ/ντή και Αξιωματικό του γραφείου Α2.
- Απόρρητο έγγραφο βεβαίωσης του Υπουργείου Εσωτερικών: «*Γενική Διεύθυνσις Χωροφυλακής, Τμήμα Εθνικής Ασφαλείας, προς το Υπουργείον Παιδείας*» που αναφέρει ότι «*ο ... είχε στο παρελθόν κομματικήν δράσιν αλλά ανανήψας και αποχαρακτηρισθείς θεωρείται ήδη ότι διαπνέεται υπό υγιών κοινωνικών φρονημάτων*».

Αναφέρονται επίσης:

- Αναμνηστικό δίπλωμα από προσκύνημα των σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης στη μνήμη του εθνομάρτυρα Παύλου Μελά την .../.../1955.

- δίπλωμα από τον Ερυθρό Σταυρό για τη συμμετοχή του στον έρανο την .../.../1958,
- συγχαρητήριο από το Γραφείο Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού για το σχολικό έτος 1962-63,
- Από τον Μητροπολίτη πληροφορία «περί του διορισμού του ως τακτικού μέλους του εκκλησιαστικού συμβουλίου του Ι. Ναού Αγ. ... (ακολουθεί η πόλη).

Στην έκθεση του 1962-63 αναφέρεται ότι είχε αδυναμία στο διδακτικό μέρος και χώριζε τον πίνακα σε τέσσερα μέρη σηκώνοντας τέσσερις μαθητές και οι υπόλοιποι αδρανούσαν.

Στην έκθεση του 1965-66 μετά τη διαπιστωθείσα «ανάνηψή του» αναφέρονται θετικά σχόλια και γίνεται επίκληση σε στοιχεία όπως σε «βεβαίωση του Αντισυνταγματάρχη Πεζικού ... την .../.../52 για την προσήλωσίν του στα ιδανικά του Έθνους».

Το 1969-70 του έκανε πολύ αρνητική έκθεση ο Γυμνασιάρχης αλλά ο Επιθεωρητής όχι και δικαιολογεί αναφέροντας όλες τις προηγούμενες συμμετοχές του στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό, όπως «φανέλα του στρατιώτη, επίτροπος σε εκκλησίες».

Ο Γυμνασιάρχης υπέβαλε έκθεση γι' αυτόν κατηγορώντας τον για συμπεριφορά «που δεν συνάδει με εκπαιδευτικό, τόσο μέσα όσο και έξω από την αίθουσα διδασκαλίας» την .../.../1970 ζητά να διερευνηθεί η συμπεριφορά του και υπάρχει απάντηση την .../.../1970 όπου «ο Γενικός Επιθεωρητής μετά από έρευνα διαπίστωσε ότι πρόκειται περί τακτικού καθηγητή που έρχεται έγκαιρα στο σχολείο και φεύγει κανονικά. Τον προσέχουν οι μικροί μαθητές, ενίοτε φωνάζει εντός της τάξης και δείχνει νευρικό άνθρωπο. Πάσχει από σάκχαρο και όταν είναι αυτό στα φυσιολογικά του όρια είναι ήρεμος, όταν ανέρχεται σε υψηλά επίπεδα ενοχλείται και γίνεται εκτός εαυτού. Τότε απειλεί καθηγητές και μαθητές και είναι αδύνατον να επιβληθεί σε μαθητές μεγάλων τάξεων»

Στον 19ο Ατομικό Φάκελο που εξετάσαμε υπήρχαν τα ακόλουθα στοιχεία μεταξύ άλλων:

Σε όλες τις εκθέσεις αξιολόγησής του βαθμολογήθηκε με άριστα. Ενδεικτικά το 1977-78 έχει βαθμολογηθεί με άριστα 10 σε όλους τους δείκτες.

Στην έκθεση του 1965-66 αναφέρονται τα ακόλουθα: «εις τον στρατόν υπηρέτησεν ως ... και έλαβε το μετάλλιον ... κατά τον πόλεμον εναντίον των (αναφέρεται στον Εμφύλιο Πόλεμο)... (ΦΕΚ 171/50). ... Είναι ομιλητής εις τας Εθνικάς Εορτάς και έδωσεν διάλεξιν εθνικού περιεχομένου εις την Στρατιωτικήν Λέσχην.

Φαίνεται ότι έχει πολλές ικανότητες, η αξία και η αποδοτικότητα των οποίων επισκιάζεται και μειώνεται από έλλειψιν παιδαγωγικού «τακτ» και διδακτικής μεθοδικότητας, ως τουλάχιστον ενεμφανίσθη κατά τας διδασκαλίας του τας οποίας παρακολουθήσαμεν και περιγράφομεν ανωτέρω. Φαίνεται ότι η προσωπικότης του είναι άνισος δια της συνθέσεως ικανοτήτων και μειονεκτημάτων. Οπωσδήποτε είναι άξιος εξάρσεως ο ενθουσιασμός του» «Κρίνεται προακτέος κατ'έκλογήν στον ανώτερο βαθμό».

Στην έκθεση του 1959-60 αναφέρονται: «Αι παιδαγωγικά του γνώσεις δεν φαίνεται να στηρίζονται σε σοβαρά συγγράμματα, διοικεί δεξιώς, ενίοτε όμως δεν φέρεται στους μαθητάς με την προσήκουσαν καλωσύνην. Λίαν ευσυνείδητος. Ομίλησε σε σταθμό των (αναφέρεται περιοχή) με θέμα: (αναφέρεται ο τίτλος της ομιλίας). Ομίλησε επίσης ενώπιον συγκεντρώσεως αξιωματικών Χωροφυλακής περί της ιστορίας της περιοχής στην οποία υπηρετούσε την εποχή εκείνη.

Μετέχει εθνοκοθησκευτικών εξορμήσεων του Γυμνασίου σε Κοινότητες του Νομού και ομίλησε.... Προβλέπουμε ότι θα εξελιχθή σε πολύν καλόν καθηγητή»

ΣΤ' Κεφάλαιο

Ανάλυση Περιεχομένου

6.1. Επαναλαμβανόμενα μοτίβα νοήματος στις εκθέσεις των αξιολογουμένων

Στις εκθέσεις όλων των αξιολογουμένων υπάρχουν αρκετά επαναλαμβανόμενα μοτίβα ως τυποποιημένες εκφράσεις που εμπεριέχουν συγκεκριμένα σημειώματα, ο εντοπισμός των οποίων αποτελεί τη βάση των απαντήσεων στα ερευνητικά μας ερωτήματα.

Ο επίσημος λόγος που χρησιμοποιείται στις εκθέσεις περιλαμβάνει στα κριτήρια αξιολόγησης τα ακόλουθα κριτήρια:

<i>1.Ήθος, Χαρακτήρας, κοινωνική παράστασις, συμπεριφορά</i>
<i>2.Επιστημονική κατάρτιση, προσόντα</i>
<i>3.Παιδαγωγική κατάρτιση, διδακτική ικανότης</i>
<i>Διοικητική δεξιότης, δραστηριότητα, ηγετικά προσόντα</i>
<i>Υπηρεσιακή ευσυνειδησία</i>

Το περιεχόμενο της αξιολόγησης δεν περιορίζεται όπως προκύπτει από τα παραπάνω κριτήρια σε καθαρά διδακτικά καθήκοντα αλλά επεκτείνεται σε σημαντικό βαθμό στα εκτός υπηρεσίας χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους

Σημαντική παράγραφος στις εκθέσεις αποτελούν τα «έτερα προσόντα» στα οποία καταγράφονται συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία πρέπει να υπερτονισθούν προκειμένου να αιτιολογηθεί η ευνοϊκή μεταχείριση:

Σε αρκετές εκθέσεις αναφέρεται ο όρος «εθνικά υγής» ή ο όρος «αφοσιωμένος εις την πατρίδα σε μέγιστο βαθμό» ή ο όρος «δύναται να προβληθεί ως υπόδειγμά» η «ως παράδειγμα μεταξύ των συναδέλφων του». Σε όσες εκθέσεις αναγράφηκαν τα παραπάνω, αναφέρεται και ο όρος «πολύ καλός στο μάθημα» και οι αξιολογούμενοι κρίνονται, συνήθως, «προακτέοι κατ' εκλογήν».

Οι πρακτικές αξιολόγησης περιλαμβάνουν εισήγηση από τον Γυμνασιάρχη (Γνωμάτευση) και αξιολόγηση από τον Επιθεωρητή.

Άλλα στοιχεία που αναφέρονται περιλαμβάνουν εκφράσεις όπως: «δεν εξεδηλώθη ποτέ πολιτικώς», «εμφορείται υπό υγιών κοινωνικών φρονημάτων», «πίστις και αφοσίωσις στα ιδεώδη της πατρίδας, θρησκείας, οικογένειας», «πιστεύει εις τας αρχάς του Ελληνοχριστιανικού πολιτισμού», «αφοσιωμένη εις την πατρίδα», «τηρεί τις ηθικές αρχές, πειθαρχική, εχέμυθος, τιμία χωρίς παρέκκλιση», πολύ

προσεκτική στις κοινωνικές της σχέσεις», «αναπτύσσει πρωτοβουλίες που ανυψώνουν το μορφωτικό και φρονηματιστικό επίπεδο των μαθητών», «εμφορείται υπό υγιών εθνικοκοινωνικών αρχών», «δυνάμενος να προβληθεί ως υπόδειγμα», «αφοσίωσιν εις την Θρησκείαν και την Πατρίδα», «διακρίνεται μεταξύ συναδέλφων», «υποδειγματική σύζυγος», «αφοσιωμένος εις την πατρίδα», «αφοσιωμένος εις την πατρίδα σε ανώτατο βαθμό», «προσηλωμένος σε εθνικές και θρησκευτικές παραδόσεις».

Αναφερόμενη μια έκθεση σε εκπαιδευτικό ενδεικτικά αναφέρει: «υπόδειγμα ηθικού ανθρώπου», που αποδεικνύεται με τις φράσεις «ψάλλει στον Ναό, άριστος οικογενειάρχης», «διδάσκει ανιδιοτελώς στο καθηγητικό», «συνεργάζεται με τας Αρχάς της Κομόπολης», ενώ σε κάποιον άλλο εκπαιδευτικό αναφέρει την «προσήλωση στα ιδανικά του έθνους». Εντυπωσιακή είναι η αναφορά σε έκθεση για καθηγητή με αναφορές σε θρησκευτική αγωγή: «μεριμνά για την εθνικήν, θρησκευτικήν και ηθικήν μόρφωσιν των μαθητών. Διαφαίνεται έτσι με σαφήνεια μέσα από τις εκθέσεις αξιολόγησης ποιος είναι ο υποδειγματικός ρόλος του εκπαιδευτικού για την Διοίκηση της Εκπαίδευσης.

Υπάρχει επίσης μεγάλη απόκλιση μεταξύ επίσημου θεωρητικού λόγου (νομοθετικών ρυθμίσεων) για την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου μέσω της αποτίμησης της παιδαγωγικής ικανότητας και αυτού που περιγράφεται στις εκθέσεις: Προκύπτουν κραυγαλέες αντιφάσεις μεταξύ επιείκειας σε διαπιστωμένες διδακτικές αδυναμίες, όταν ο αξιολογούμενος «είναι αφοσιωμένος εις την πατρίδα» ή πρόκειται για «ανανήψαντα» και αυστηρότητας όταν το παρελθόν του είναι αμφιβόλου «νομιμοφροσύνης» ιδίως την περίοδο της δικτατορίας αλλά και όχι μόνο.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα οι αναφορές στο 19ο ατομικό φάκελο που εξετάσαμε: *«Φαίνεται ότι έχει πολλές ικανότητας, η αξία και η αποδοτικότητα των οποίων επισκιάζεται και μειώνεται από έλλειψιν παιδαγωγικού «τακτ» και διδακτικής μεθοδικότητας, ..., Αι παιδαγωγικά του γνώσεις δεν φαίνεται να στηρίζονται σε σοβαρά συγγράμματα, διοικεί δεξιάς, ενίοτε όμως δεν φέρεται στους μαθητάς με την προσήκουσαν καλωσύνην. Λίαν ευσυνείδητος. Ομίλησε σε σταθμό των ... με θέμα: Ομίλησε επίσης ενώπιον συγκεντρώσεως αξιωματικών Χωροφυλακής περί της ιστορίας κάποιας πόλεως που υπηρετούσε».* Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι αμέσως πριν και μετά τη διατύπωση αδυναμιών αναγράφεται ότι *«έχει πολλές ικανότητας»* και *«λίαν ευσυνείδητος»* αντίστοιχα.

6.2. Θέματα που αναδεικνύονται από την ανάλυση των εκθέσεων αξιολόγησης

Τα θέματα που από την ανάλυση περιεχομένου των εκθέσεων αξιολόγησης αναδεικνύονται είναι αρκετά και ενδιαφέροντα:

Το πλαίσιο της αξιολόγησης που περιλαμβάνει όπως είδαμε κριτήρια για το ήθος και τη δράση εντός και εκτός υπηρεσίας των εκπαιδευτικών αποτελεί σημαντικό θέμα με κύρια χαρακτηριστικά ευρήματα την κανονιστική θέσμιση ως ήθους της πολιτικής τοποθέτησης των αξιολογούμενων και της κοινωνικής τους παρουσίας.

Σημαντικό θέμα επίσης αναδεικνύεται ο στιγματισμός, ως έσχατο είδος διακρίσεως, εις βάρος εκπαιδευτικών και υποψηφίων προς διορισμό στην εκπαίδευση ως εκπαιδευτικών, όσων είχαν πολιτική τοποθέτηση μη αρεστή σύμφωνα με το κυρίαρχο Μεταπολεμικό και Μετεμφυλιακό πλαίσιο. Στην εργασία μας αναδείχθηκε ερχόμενη στο φώς όλη η διαδικασία χρήσης των πιστοποιητικών «νομιμοφροσύνης» που αποτελούσαν στοιχείο απαραίτητο για την πρόσληψη των εκπαιδευτικών.

Τα επιμέρους θέματα που προκύπτουν από το ρόλο των πιστοποιητικών κοινωνικών φρονημάτων είναι τα εξής:

α) Δεν έγινε άρση του Αναγκαστικού Νομοθετικού πλαισίου της περιόδου του Εμφυλίου όπως το Γ΄ ψήφισμα και ο Αναγκαστικός Νόμος 516/1948 και εξακολουθούσαν για πολλά χρόνια μετά τον Εμφύλιο να ισχύουν.

β) τα πιστοποιητικά νομιμοφροσύνης και ο τρόπος κτήσης και χρήσης τους οδηγούν με τη σειρά τους σε περισσότερα υποθέματα:

1) Ο τρόπος κτήσης των πιστοποιητικών αυτών προϋποθέτει και νομιμοποιεί την διερεύνηση των πολιτικών πεποιθήσεων των πολιτών.

2) Αντικείμενο έρευνας γίνεται ακόμη και το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον.

3) η έκταση της έρευνας επεκτείνεται στο παρελθόν ακόμη και στα χρόνια που οι υποψήφιοι για πρόσληψη ήταν μαθητές ή φοιτητές γεγονός που προϋποθέτει με τη σειρά του δίκτυο πληροφοριοδοτών και ύπαρξη φακέλων.

4) Αρμόδιοι για τη διαπίστωση της νομιμοφροσύνης και την έρευνα των πεποιθήσεων είναι οι Αστυνομικές Αρχές και η Χωροφυλακή και το πιστοποιητικό που εκδίδει το αρμόδιο όργανο ασφαλείας καθίσταται νομίμως υπεράνω κάθε άλλης ιδιότητας οιοδήποτε πολίτη, είτε αυτό αφορά σπουδές, είτε άλλα προσόντα πρόσληψής ή αξιολόγησής του.

5) Διαπιστώνεται νομικός εξαναγκασμός των πολιτών να αιτούνται την παροχή τέτοιων πιστοποιητικών από τις Αρχές Ασφαλείας και οι Αστυνομικές Αρχές δύνανται να τους καλούν στα Τμήματα Ασφαλείας να «λάβουν γνώση» και να δηλώσουν τις ενδεχόμενες αντιρρήσεις τους.

6) Επιπλέον σημαντικό ζήτημα είναι η σχέση επιείκειας και αυστηρότητας των αξιολογητών προς τους αξιολογούμενους ανάλογα με τη συμμετοχή τους ή όχι σε δομές όπως ο προσκοπισμός, ο Ερυθρός Σταυρός και σε πολλές περιπτώσεις η Εκκλησία που λειτουργούν ως μηχανισμοί διάπλασης ενός συγκεκριμένου προτύπου εκπαιδευτικού αλλά και ως θεσμοί παροχής διαπιστευτηρίων υγιούς ιδεολογικής ταυτότητας ή ανάνηψης και συνετισμού όσων είχαν αμφίβολες στο παρελθόν πολιτικές θέσεις.

7) Σημαντικότατο ζήτημα αναδεικνύεται το περιεχόμενο συγκεκριμένων εκφράσεων που περιέχονται στις εκθέσεις αξιολόγησης. Οι αναφερόμενες εκφράσεις για το ήθος και το χαρακτήρα ή για τη δράση των εκπαιδευτικών έχουν ουσιαστικό περιεχόμενο που αφορά το πολιτικό τους ήθος ή τις δραστηριότητες πολιτικής αφοσίωσης στο μετεμφυλιακό καθεστώς. Ως αντεθνικό περιεχόμενο υπονοείται καθετί ασύμφωνο με την παράταξη που επικράτησε κατά τον προηγούμενο Εμφύλιο Πόλεμο, π.χ. στον αξιολογούμενο 18 που αναφέρεται για την τεκμηρίωση του «χαρακτηρισμού» του, δηλαδή του στιγματισμού του ως «εκφωνών λόγους αντεθνικού περιεχομένου» ενώ στη συνέχεια μετά τον αποχαρακτηρισμό και την «ανάνηψή του» αναφέρεται ως άτομο με «προσήλωση στα εθνικά ιδεώδη».

8) Αυτό που υποκρύπτουν και υπονοούν ανοικτά εκφράσεις όπως, «σέβεται ηθικές αρχές, είναι αφοσιωμένος εις την πατρίδα και τα εθνικά ιδεώδη» ως σημαινόμενο είναι ότι ο εκπαιδευτικός ανήκει πολιτικά σε συγκεκριμένη πολιτική παράταξη. Αυτό αναφέρεται σε ένα επίσημο κρατικό έγγραφο απευθυνόμενο σε αξιολογητές και παράγοντες της διοίκησης της εκπαίδευσης, που όλοι έχουν λάβει τις θέσεις τους με τα ίδια κριτήρια και προκειμένου να αντιμετωπίσουν αυτούς τους όρους ως συνθηματικά, για την ταυτοποίηση των αξιολογούμενων ως μελών ή όχι της πολιτικής τους ομάδας με τις αντίστοιχες αποτιμήσεις των αξιολογικών κριτηρίων.

9) Ένα λεπτό θέμα που επιπλέον αναδεικνύεται είναι η χρήση ορισμένων εκφράσεων για γυναίκες εκπαιδευτικούς από τους επιθεωρητές όπως «τιμία», «υποδειγματική σύζυγος», χαρακτηριστικά για τα οποία δεν προκύπτει ο τρόπος πληροφόρησής των αξιολογητών.

Το περιεχόμενο της αξιολόγησης, οι πρακτικές της αξιολόγησης, η χρήση της ως μηχανισμού παραγωγής συγκεκριμένων κατευθύνσεων και προτύπων αναδεικνύονται ανάγλυφα από τα παραπάνω θέματα.

6.3. Οι συνθήκες της εποχής διαμορφώνουν το αξιολογικό πλαίσιο

Η περίοδος που μελετήσαμε χαρακτηρίζεται ως συνέχεια της εκπαιδευτικής πολιτικής που υιοθετήθηκε με το τέλος του εμφυλίου πολέμου και ουσιαστικά αποτελεί την επιβολή μιας ιδεολογικοπολιτικής κατεύθυνσης του ρεύματος που κυριάρχησε. Ενώ ο φιλελευθερισμός στην Ευρώπη διέπνεε την οικονομία και όλους τους υπόλοιπους θεσμούς, στην Ελλάδα η διατήρηση της εξουσίας της νικήτριας παράταξης στηρίχτηκε όχι στην ανάπτυξη φιλελεύθερων θεσμών, αλλά σε ένα είδος ελέγχου των πολιτών αναπτύσσοντας ανάλογους θεσμούς και δημιουργώντας δίκτυα πελατειακά, μια γνωστή τακτική από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους κατάλοιπο του κοτζαμπασισμού. Η κυρίαρχη παράταξη κρατούσε μεγάλο μέρος του πληθυσμού σε έναν εν πολλοίς φαντασιακό κίνδυνο αυτόν της μεταβολής του καθεστώτος. Επονομάστηκε έτσι «εθνικό» οτιδήποτε ήταν προσαρμοσμένο στην ιδεολογικοπολιτική ταυτότητα της κυρίαρχης πολιτικής παράταξης, ενώ «αντεθνικό» οτιδήποτε δεν ήταν στην κατεύθυνση αυτή. Αναπτύχθηκαν μορφές ελέγχου και αυταρχισμού ακόμη και σε επίπεδο καθημερινότητας με κύριο όργανο τις κατά τόπους Αστυνομικές Αρχές και τα τοπικά δίκτυα πληροφοριών, οι δε υπηρεσιακές εκθέσεις των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών του Ν. Λάρισας στηρίζονταν μεν, όπως είδαμε, σε Νόμους, Εγκυκλίους, Βασιλικά διατάγματα κ.λπ., αλλά κυρίως αναφέρονταν σε χαρακτηριστικά που προέκυπταν από την ευρύτερη κοινωνική τους παρουσία. Το γεγονός αυτό είναι αντιπροσωπευτικό και δείχνει τον τρόπο αξιολόγησης των εκπαιδευτικών όχι μόνο στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική περιφέρεια, αλλά σε όλη την Ελληνική επικράτεια.

Μια σειρά μηχανισμοί με συγκεκριμένη κατεύθυνση συνεργάζονταν για να πετύχουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (Ερυθρός Σταυρός, Ένωση Προσκόπων και Ελληνίδων Οδηγών, βουλευτές, εκκλησία, κ.λπ.). Η χαρακτηριστική περίπτωση της αξιολογούμενης 16, που μέσα στο φάκελό της φαίνεται η παράκληση βουλευτή της Ένωσης Κέντρου να προσληφθεί η συγκεκριμένη εκπαιδευτικός, δείχνει την επιλεκτική παρέμβαση στις προσλήψεις και πως η αντίληψη αυτή διαπέρασε ολόκληρο το πολιτικό φάσμα. Οι δε αξιολογικές εκθέσεις της μέχρι το τέλος της δικτατορίας δείχνουν πως δεν αντιμετωπίστηκε ως «εθνικόφρων», αλλά ως οπαδός

της Ένωσης Κέντρου. Η χρήση των πελατειακών πρακτικών ήταν μια προσφιλή τακτική των κομμάτων και στόχευε στη ρυμούλκηση του «ανανήψαντος» ψηφοφόρου ή στη διατήρηση του ήδη κυβερνητικού ψηφοφόρου. Οι πελατειακές σχέσεις ισοδυναμούν με επιλεκτική εφαρμογή ή καταπάτηση θεμελιωδών αρχών του Συντάγματος, όπως η ισονομία και η ίση πρόσβαση των πολιτών στα δημόσια αξιώματα, καθώς και με αντικανονική κατανομή της εξουσίας και με την ιδιοποίηση του δημόσιου αγαθού από άτομα ή ομάδες, που κατέχουν θέση εξουσίας.

Η πειθαρχία αποτέλεσε κομμάτι ενός διττού συστήματος «ανταμοιβή – κύρωση». Οι εκθέσεις διαπνέονται από μια ελεγκτική συλλογιστική που ενημερώνονταν συνεχώς και επέτρεπαν τη διαφοροποίηση όχι των πράξεων αλλά των ατόμων. Μετρούσαν τις αξίες, τις ικανότητες, τη φύση των ατόμων-εκπαιδευτικών ποσοτικά και όχι με ποιοτικούς δείκτες, ενώ τους εξανάγκαζαν σε συμμόρφωση και δημιουργούσαν το όριο μεταξύ του τι είναι κανονικό και τι όχι. Η κάθε περίπτωση εντάσσεται στο πλαίσιο λειτουργίας των εποπτικών μηχανισμών και αποτελεί τμήμα της μικροϊστορίας της ελληνικής εκπαίδευσης. Η επιβολή της κανονικότητας για την εκπαίδευση αποτελεί δύναμη και βασικό όργανο εξουσίας, αφού εξαναγκάζει μέσω αυτού στην ομοιογένεια της συμπεριφοράς των καθηγητών. Κάθε περίπτωση δείχνει ποιος είναι αρεστός ή όχι στην επικρατούσα αντίληψη. Η αξιολόγηση ανέλαβε το ρόλο του απόλυτου ελέγχου και της συμμόρφωσης του εκπαιδευτικού στην κυρίαρχη αντίληψη.

Οι αξιολογητές είχαν όλοι συγκεκριμένες πεποιθήσεις και η εκτέλεση του έργου τους ήταν συνυφασμένη με αυτές τις πεποιθήσεις. Επίσης ο ρόλος των επιθεωρητών εξαντλούνταν στον έλεγχο και σε ελάχιστες περιπτώσεις διαφαίνεται ο ρόλος του καθοδηγητή και πουθενά του εμπνευστή της μαθησιακής διδασκαλίας, δίνοντας οδηγίες και συμβουλές στον τρόπο διδασκαλίας ή συμπεριφοράς που θα έπρεπε να έχει ένας εκπαιδευτικός. Ο τρόπος ανάδειξης των στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης καθώς και ο τρόπος εξέλιξης των εκπαιδευτικών στερούσαν από την εκπαίδευση τη δημιουργικότητα και τη φαντασία των εκπαιδευτικών και η έλλειψη αυτή θα διαχέονταν στους μαθητές καθιστώντας τους άβουλα και άκριτα όντα με άμεσο αποδέκτη αυτών την ίδια την κοινωνία.

Το κράτος προέβαλε την απόλυτη ισχύ των θεσμών και μηχανισμών, ενώ δεν έκανε καμιά προσπάθεια να εμφανιστούν αυτοί αποχρωματισμένοι, ουδέτεροι, ώστε να εγγυηθούν την αμεροληψία, την ουδετερότητα και την αξιοκρατία. Οι

πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών εξαντλούνταν στις ομιλίες εθνικού περιεχομένου, ή στα κηρύγματα στις εκκλησίες και τις διδασκαλίες στα κατηχητικά σχολεία.

Από τις εκθέσεις τις συγκεκριμένες αν και δεν φαίνονται απολύσεις (άλλωστε οι καθηγητές ήταν απόλυτα ελεγχόμενοι, πριν ακόμα εισέλθουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση), εντούτοις διαφαίνεται ξεκάθαρα ο ελεγκτικός μηχανισμός που οδηγούσε στην ανασφάλεια και κυριαρχούσε χωρίς να κατονομάζεται, αφού έπρεπε να φανεί πως όλα αυτά είχαν την έγκριση των εκπαιδευτικών. Άλλωστε οι έγγραφες διαβεβαιώσεις που απαιτήθηκαν υπηρεσιακά για την πρόσληψη του κάθε εκπαιδευτικού το αποδείκνυαν περίτρανα (πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων που εκδίδονταν από τη χωροφυλακή και αποδίδονταν ως εμπιστευτικό έγγραφο στην υπηρεσία, δήλωση νομιμοφροσύνης των εκπαιδευτικών, πληροφορίες για τη στρατιωτική δράση και τους τίτλους του στρατού, ακόμη και η περιουσιακή κατάσταση και η συμπεριφορά).

Αν και στην πράξη υπήρξαν συγκεκριμένοι άξονες ή κριτήρια, την ουσία αποτελούν οι πολιτικές αντιλήψεις και η πολιτική ταυτότητα των αξιολογούμενων αλλά και αυτήν του οικογενειακού καθώς και του κοινωνικού τους περιβάλλοντος. Η διδακτική και η επιστημονική συγκρότηση και κατάρτιση του εκπαιδευτικού κρίνεται παράλληλα με τη δράση του όχι μόνο εντός του σχολείου αλλά και εκτός σχολείου καθώς και με το ήθος του. Με τον τρόπο αυτό το ήθος ανάγεται σε ποσοτική και όχι ποιοτική διάσταση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το ήθος που έπεσε κατά δύο μονάδες στην περίπτωση δύο αξιολογούμενων όταν συνέβη πολιτική μεταβολή.

Η παρέμβαση στην ιδιωτική ζωή των εκπαιδευτικών ήταν ολοφάνερη και αφορούσε όχι μόνο τους ίδιους, αλλά και το κοινωνικό (συναναστροφές) και το οικογενειακό τους περιβάλλον. Έτσι βλέπουμε συχνά τη φράση αμφιβολίας «δεν εξεδηλώθη πολιτικά» (δείγμα πως δεν πρέπει να υπάρχει πολιτικά ουδέτερος) ή «η αδερφή του ήταν υγιών κοινωνικών φρονημάτων». Άλλωστε η εξουσία είναι από τη φύση της καχύποπτη. Διακρίνουμε φράσεις όπως «τα μέλη της οικογένειας διήγον υπόπτως», ενώ για να αποκατασταθεί κάποιος από τα προηγούμενα μη υγιή κοινωνικά του φρονήματα δεν έφτανε η αποκήρυξη του ΚΚΕ εγγράφως, έπρεπε να παρακολουθείται στενά μέχρι να αποκατασταθεί πρώτα, ακόμα και με επίκληση για τη συμπεριφορά του, από το στρατό. Η δε δράση του καταγράφεται με λεπτομέρεια από την χωροφυλακή. Αξιολογούμενος που δεν φανερώθηκε ο ίδιος πολιτικά παρόλο που οι γονείς του ψήφισαν ΕΡΕ, θεωρήθηκε ύποπτος μέχρι την αποκατάστασή του.

Οι εκθέσεις αναδεικνύουν πως πίσω από τις κρίσεις υπήρχε ένα καλό και οργανωμένο δίκτυο πληροφοριών από όπου οι επιθεωρητές αντλούσαν τις πληροφορίες τους σχετικά με τη δράση των εκπαιδευτικών μέσα στο χώρο του σχολείου αλλά και έξω από αυτόν. Εκτός από την προσωπική παρακολούθηση των εκπαιδευτικών στην τάξη, πληροφορίες έδιναν οι διευθυντές των σχολικών μονάδων, που και αυτοί με τη σειρά τους αναλάμβαναν την παρακολούθηση τους. Διευθυντής και επιθεωρητής συνέτασσαν ο καθένας την έκθεσή του, που αποτελούσε και το καλύτερο μέσο ελέγχου, αφού με βάση τις εκθέσεις αυτές καθορίζονταν οι προαγωγές και οι μισθολογικές εξελίξεις των εκπαιδευτικών. Πληροφορίες, όμως, ήταν πρόθυμοι να δώσουν και πολλοί εκπαιδευτικοί, προκειμένου ίσως να τύχουν μιας ευνοϊκότερης μεταχείρισης οι ίδιοι και να γίνουν αρεστοί στους αξιολογητές τους. Το κυριότερο δίκτυο πληροφοριών αποτελούσε η χωροφυλακή με την παρακολούθηση και τα πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων, καθώς και ο στρατός για τους άνδρες. Έτσι σε όλους τους άνδρες αναγράφεται η δράση τους και το αξίωμα που έλαβαν στο στρατό. Αλλά και οι άλλοι θεσμοί με την εύφημη μνεία και τους επαίνους έδιναν πληροφορίες, όπως εκκλησία σε πολλές περιπτώσεις, ερυθρός σταυρός, τοπικοί άρχοντες (δήμαρχοι και κοινοτάρχες).

Μέσα από τις εκθέσεις πολλές φορές στιγματίζεται ο εκπαιδευτικός και ο στιγματισμός αποτελεί το ανώτατο στοιχείο διακρίσεων σε βάρος του. Στις εκθέσεις καταγράφονται και τα εκάστοτε οικογενειακά προβλήματα του, δείγμα της παρέμβασης της υπηρεσίας στην ιδιωτική ζωή του καθηγητή. Έτσι για τον αξιολογούμενο 1 γίνεται αναφορά του γυμνασιάρχη σε κάποιο οικογενειακό πρόβλημα που φαίνεται ότι γνώριζε, ενώ ο αξιολογούμενος 10 υπήρξε προστάτης οικογένειας.

Η εύνοια των αξιολογητών σε κάποια άτομα είναι εμφανής. Έτσι παρόλα τα αρνητικά στη διδασκαλία, ή σε κάποιες ακραίες συμπεριφορές όπως, καυγάδες ξυλοδαρμούς και άλλα, η ανάνηψή του ενός σε εθνικόφρονα τον έσωσε, παρόλο που του συνεστήθη να αγαπά περισσότερο το επάγγελμά του, η προαγωγή κάποιου άλλου έγινε με εμφανή αναφορά στην δραστηριοποίησή του στη διδασκαλία του κατηχητικού σχολείου, ενώ σε άλλον που η διδακτική και επιστημονική του κατάρτιση χαρακτηρίζεται όχι και η καλύτερη, βαθμολογήθηκε με άριστα στο ήθος και προήχθη «κατ' εκλογήν». Αξιοσημείωτο είναι πως από τις πιο καλές εκθέσεις ήταν εκείνες όσων δίδασκαν σε κατηχητικά σχολεία ή έκαναν εθνικά κηρύγματα. Μάλιστα για κάποιον που υστερούσε κάπου, δικαιολογούσαν ακόμη και το σάκχαρό

του ως ασθένεια που δημιουργούσε προβλήματα. Εκείνη δε η έκθεση που δείχνει ολοφάνερα και αποκάλυπτα τον τρόπο αξιολόγησης ήταν η περίπτωση του αξιολογούμενου 19 ο οποίος παρόλη την έλλειψη του παιδαγωγικού του «τακτ» και διδακτικής μεθοδικότητας όπως φάνηκε από τις διδασκαλίες που παρακολούθησε ο επιθεωρητής, παρά την έλλειψη καλοσύνης, διέβλεψε ότι η προσωπικότητά του υπερετερούσε σε σχέση με αυτό που έδειχνε και αυτό φαινόταν από την αναφορά του στο μετάλλιο που έλαβε για τη συμμετοχή του στο Στρατό κατά τον Εμφύλιο Πόλεμο, ενώ γίνεται αναφορά στις πατριωτικές ομιλίες που έκανε κατά καιρούς τόσο στην Λέσχη Αξιωματικών της περιοχής του, όσο και σε άλλες εκδηλώσεις με εθνικό περιεχόμενο, γι' αυτό η έκθεση του το 1966 υπήρξε σχεδόν άριστη και κρίθηκε προακτέος «κατ' εκλογήν».

Όσοι υπήρξαν πολιτικά υγιείς περιγράφονται ως εξαιρέτοι στο ήθος, εχέμυθοι, υποδειγματικοί σύζυγοι, άριστοι οικογενειάρχες, κ.λπ. Οι ομιλίες στις εθνικές γιορτές καθώς και οι πατριωτικοί λόγοι αποτελούσαν στοιχείο εθνικού φρονήματος.

Ιδιαίτερα καλές εκθέσεις είχαν οι μετέχοντες δραστήρια στην εκκλησιαστική ζωή, χαρακτηρίζονταν για την άψογη εξωτερική εμφάνιση και το ήθος. Ήταν καλοί οικογενειάρχες με ωραίο παράστημα οι οποίοι «δύνανται να χαρακτηρισθούν και ως υπόδειγμα για τους άλλους συναδέλφους τους».

Η περίοδος της Μεταπολίτευσης από το 1974 μέχρι και το 1982 χαρακτηρίζεται από την γενίκευση των διεκδικήσεων κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Μετά από την επτάχρονη περίοδο ασφυκτικού ελέγχου και καταπίεσης η τάση για εκπαιδευτική αλλαγή είναι έντονη. Το αίτημα των πολιτών για εκδημοκρατισμό αγκαλιάζει και το χώρο της εκπαίδευσης. Στα πλαίσια αυτά διατυπώνεται το αίτημα για μείωση του αριθμού εποπτών και τη μετονομασία τους σε Συμβούλους. Επίσης αίτημα αποτελεί η αλλαγή του τρόπου κατάρτισης των εκθέσεων υπηρεσιακής ικανότητας και προαγωγής, ενώ πολλοί απαιτούσαν να διαγραφούν οι εκθέσεις της δικτατορίας που δεν ήταν ευνοϊκές για ορισμένους εκπαιδευτικούς και ήταν σε μεγάλο βαθμό μεροληπτικές.

Μετά την πτώση της Χούντας οι εκθέσεις συνεχίζουν για ένα διάστημα με τις ίδιες εκφράσεις, τους ίδιους δείκτες με χαρακτηρισμούς περισσότερο ήπιους αλλά που κυμαίνονται στο ίδιο μοτίβο. Έτσι το εθνικό φρόνημα γίνεται αγάπη προς την πατρίδα, ενώ το ήθος εξακολουθεί να παίζει ρόλο στις εκθέσεις της περιόδου. Η συμμετοχή στην εκκλησιαστική ζωή εξακολουθεί να αποτελεί στοιχείο για μια καλή

έκθεση. Η περίοδος αυτή δεν κατάφερε σε σημαντικό βαθμό να ικανοποιήσει τα αιτήματα των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών και να βελτιώσει την εικόνα που είχε δημιουργηθεί στη συλλογική συνείδηση του εκπαιδευτικού κόσμου από τον επιθεωρητισμό τόσων χρόνων. Πολλοί εκπαιδευτικοί ζήτησαν να διαγραφούν εκθέσεις της περιόδου της δικτατορίας και απ' ότι φαίνεται πολλές εκθέσεις της χουντικής περιόδου διαγράφηκαν, όχι όμως όλες.

Επίλογος

Η Εκπαιδευτική πολιτική αποτέλεσε κομμάτι του ιστορικού μας παρελθόντος. Η μελέτη των συγκεκριμένων αρχείων αποτέλεσε έναν τρόπο προσέγγισης του παρελθόντος μας αυτού. Ποιά ήταν η ποιότητα εκπαίδευσης της εποχής, ποιες ήταν οι αρχές και αξίες που πότισαν την εποχή; Ποια η ηθική και πνευματική κατάσταση του υποκειμένου της αξιολόγησης, ποια δικαιώματα παραβιάζονταν, ποια κριτική σκέψη αναγνώρισε η πολιτεία στους φορείς της εκπαίδευσης της ελληνικής κοινωνίας, ποια δημιουργικότητα, ποια ελευθερία, ποιος οραματισμός έμενε στον εκπαιδευτικό; Ποιο κουράγιο είχε ένας δάσκαλος που πολλές φορές αποτελούσε μια ανελεύθερη και τραγική φιγούρα; Οι φορείς της εκπαίδευσης να μην μπορούν να αρθρώσουν λόγο και να αποτελούν αναγκαστικά φερέφωνα των κεντρικών επιλογών των εκπαιδευτικών συστημάτων των καθεστώτων. Τα σημάδια είναι ακόμη ανοικτά στην ψυχή των παλαιότερων δασκάλων. Φτάσαμε σε σημείο σήμερα ακόμη και η νύξη για οποιαδήποτε μορφή αξιολόγησης να φέρνει στη μνήμη, ακόμη και εκπαιδευτικών που δεν είχαν την ανάλογη εμπειρία να λειτουργεί ως αρχέτυπη μνήμη, όλες εκείνες τις διώξεις και την καταρράκωση της προσωπικότητας των εκπαιδευτικών. Η πολιτεία στη συνείδηση αρκετών εκπαιδευτικών δεν έχει δώσει τα εχέγγυα ακόμη και σήμερα, ούτε αποκατέστησε, όπως έπρεπε, την εμπιστοσύνη απέναντί της. Άλλωστε η επιλογή των στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης, η προσπάθεια παρέμβασης σε αποσπάσεις κλπ ακόμη και σήμερα μαρτυρά πως πολλά πράγματα είναι απαραίτητο να οργανωθούν καλύτερα.

Πηγές και Βιβλιογραφία

A. Πηγές

1. Περιοδικά

Ανδρέου Αποστόλης, *Η εκπαιδευτική πολιτική 1967-74* Θέσεις, τριμηνιαία Επιθεώρηση, τεύχος 66, Ιανουάριος Μάρτιος 1999

Εθνικός Οργανισμός Εξετάσεων Ανεξάρτητη Αρχή, *Συστήματα Εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα 1964-2016*, Αθήνα 2016

Κυρίδης, Α., Μότα, Ε., Μυσιρλή, Φ. & Τουρτούρας, Χ., *Επιθεωρητισμός και Αξιολόγηση τη δεκαετία του '70*, *Επιστημονικό Βήμα*, τ.22, Μάρτιος 2018

Πεπονής Αναστάσιος, *Αποστασία* Ιστορικά, Ελευθεροτυπία, Αθήνα, 2002

Ρωμαίος Γεώργιος, *Υπόθεση Λαμπράκη*, Ιστορικά Ελευθεροτυπία, τεύχος 220, Αθήνα, Ιανουάριος 2004

Σάμιος Παναγιώτης, *Οι Επιθεωρητές στην πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (1834-1982)*, Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης, τ. 107, Αθήνα 2014

Σαμπατακάκης Θεόδωρος, *ΕΔΑ και Εκλογές*, Ιστορικά, Ελευθεροτυπία, τεύχος 298, Αθήνα, 2002

2. Εφημερίδες

Τερέντσιο Γιολάντα, *Ευάγγελος Παπανούτσος: Η καθιέρωση της Δημοτικής τιμά την Κυβέρνηση*, Εφημερίδα Καθημερινή, 1-2-1976

3. Μεταπτυχιακές και Διδακτορικές Διατριβές

Αθανασιάδης, Η., Γκόλια, Π., Κασίδου, Σ., Κυρίδης, Α. & Βαμβακίδου, Ι., *Ανάλυση των εκθέσεων υπηρεσιακής ικανότητας διδακτικού προσωπικού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις αρχές της δεκαετίας του 1970 στη Δυτική Μακεδονία*, *Research Gate*, January 2007

Γκουζιώτη Χριστίνα και Καλογιάννη Ελένη, *Η Εκπαίδευση κατά την περίοδο της δικτατορίας 1967-1974*, Αλεξανδρούπολη 2020

Ιορδανίδης Γ., *Ο θεσμός του επιθεωρητή στην ελληνική εκπαίδευση: Ιστορική επισκόπηση της πορείας του θεσμού*. Πρακτικά του 3ου Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας της Εκπαίδευσης, Πάτρα 2005

Καρακύργιου Κωνσταντίνα, *Μηχανισμοί ελέγχου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά την περίοδο της δικτατορίας 1967-1974*, Αλεξανδρούπολη 2020

Καραμητόπουλος, Θ., *Ο θεσμός του επιθεωρητή στο εκπαιδευτικό σύστημα του νεοελληνικού κράτους, 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: Θεωρία και πράξη. Αναζητώντας το ελκυστικό και αποτελεσματικό σχολείο»*, 19-21 Μαΐου 2017

Καραπέτσα Εμμανουηλία, *Ιστορία και Πολιτισμός(1967-1974): Η περίπτωση της Ελλάδας*, Θεσσαλονίκη 2019

Κετσετζής Νικόλαος, *Τα κριτήρια αξιολόγησης των επιθεωρητών εκπαίδευσης της εκπαιδευτικής περιφέρειας Φλώρινας (1945-1967)- Μια Ποσοτική Ανάλυση*, Φλώρινα 2020

Κολυμπάρρη Σουλτάνα, *Ο Επιθεωρητισμός*, διδακτορική διατριβή, Ιωάννινα 2020

Κοντούλη Ουρανία, *Από την ύστερη πλειοψηφία στους βραδυπορούντες: συγκριτική μελέτη των μεταρρυθμίσεων του 1964 και 1976 ως «επεισοδίων» κατά τη διαδικασία διάχυσης ενός εκπαιδευτικού νεωτερισμού στην Ελλάδα*, Θεσσαλονίκη 2011

Μήλα, Δ., *Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσα από τις εκθέσεις των επιθεωρητών της περιόδου 1947 – 1974. Η περίπτωση των Α΄ & Β΄ Περιφερειών του Νομού Αχαΐας*, Πάτρα 2008

Ταταρούνη Μαρία, *Δικτατορία και Μέση Εκπαίδευση(1967-1974): Οι αποκαλύψεις των Σχολικών Αρχείων του Νομού Μεσσηνίας*, Καλαμάτα 2019

B. Βιβλιογραφία

Αλιβιζάτος Νίκος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974*, Αθήνα 1983

Ανδρέου Αποστόλης και Παπακωνσταντίνου Γεώργιος, *Εξουσία και οργάνωση-διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος*, Αθήνα 1994

Βακαλόπουλος Απόστολος, *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985*, Θεσσαλονίκη 2005

Βουρνάς Τάσος, *Ιστορία Νεότερης και Σύγχρονης Ελλάδας*, τ. Ε΄, Αθήνα 1984

Δημαράς Αλέξης, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε τ. Α΄: 1821-1894*, Αθήνα 2007

Δημαράς Αλέξης, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε, 1895-1967*, τ. Β΄, Αθήνα 2007

Διαμαντόπουλος Θανάσης, *Το Απριλιανό Καθεστώς* Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΣΤ΄, Αθήνα 2000

Δούκας Τριαντάφυλλος, *Το σχολείο κατά την εποχή της δικτατορίας 1967-1974*, Πανόραμα της Εκπαίδευσης, τ. Β΄, Αθήνα 2011

Ευαγγελόπουλος Σπύρος, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης*, τ. Α΄, Αθήνα 1987

Ιμβριώτη Ρόζα: *Η αναγέννηση της παιδείας μας επιτακτική εθνική ανάγκη*, στο Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, Αθήνα 1966

- Καραφύλλης, Α., *Ο θεσμός του επιθεωρητή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, 2010*
- Κάτσικας Χρήστος και Καββαδίας Γεώργιος, *Η Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση: Ποιος, ποιον και γιατί* Αθήνα 2002
- Κάτσικας Χρήστος και Θεριανός Κώστας, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης*, Αθήνα 2007
- Κουτσοπούρα Ζωή, *Δικτατορία(1967-1974) και Σχολείο- Οι αποκαλύψεις ενός σχολικού αρχείου*, Θεσσαλονίκη 2008
- Λέφας Χριστόδουλος (Χρήστος), *Η Ιστορία της Εκπαιδευσεως*, ΟΕΣΒ (Οργανισμός Εκδόσεων Σχολικών Βιβλίων), (ψηφιακή μορφή), Αθήνα, 1942
- Λιναρδάτος Σπύρος, *Από τον Εμφύλιο στη Χούντα*, τ. Β', Γ', Δ', Ε', Αθήνα 1978
- Μαυρογορδάτος Γιώργος, *1915. Ο Εθνικός Διχασμός*, Αθήνα 2018
- Μπουζάκης Σήφης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-1985*, Αθήνα 1996
- Νικολακόπουλος Ηλίας, *Η καχεκτική Δημοκρατία*, Αθήνα 2016
- Νούτσος Χαράλαμπος, *Γεώργιος Παπανδρέου. Ιστορία της εκπαίδευσης και αγιογραφία*, Αθήνα
- Νούτσος Χαράλαμπος, *Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης και κοινωνικός έλεγχος*, Αθήνα 1999
- Παπαδημητρίου Δέσποινα, *Από το λαό των νομιμοφρόνων στο έθνος των εθνοφρόνων: Η συντηρητική σκέψη στην Ελλάδα 1922-1967*, Αθήνα 2009
- Παπαχελάς Αλέξανδρος, *Ο βιασμός της Ελληνικής Δημοκρατίας, ο Αμερικανικός παράγων*, Εστία, Αθήνα, 16^η έκδοση, Ιούλιος 2001
- Παπαχελάς Αλέξανδρος, *«Ένα σκοτεινό δωμάτιο 1967-1974»*, Αθήνα 2021
- Τζήκας Χρήστος, *Ιστορία της Οργάνωσης και Διοίκησης της Γενικής Εκπαίδευσης*, Πανόραμα της Εκπαίδευσης, τόμος Β', Αθήνα 2011
- Τσουκαλάς Κωνσταντίνος, *Κράτος-Κοινωνία-Εργασία στη μετεμφυλιακή Ελλάδα*, Αθήνα 2005
- Φίλος Στέφανος, *το χρονικό ενός θεσμού, η διοίκηση και η εποπτεία της εκπαίδευσης κατά την τελευταία 150ετία*, Αθήνα 1984
- Χαραλάμπος Δημήτριος, *Μεταπολιτευτική Εκπαιδευτική Πολιτική*, Πανόραμα της Εκπαίδευσης, τ. Β', Αθήνα 2011
- Χατζηβασιλείου Ευάνθης, *Η σύσταση και εδραίωση του Δημοκρατικού Πολιτεύματος 1974-1981*, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΣΤ', Αθήνα 2000

- Χρήστου Θανάσης, *Τα σύνορα του Ελληνικού κράτους και οι Διεθνείς Συνθήκες (1830-1947)*, Αθήνα 1999
- Χρήστου Θανάσης, *Ο ρόλος των νέων στο μέτωπο, την κατοχή και την Αντίσταση (1940-1944)*, τ. Α', Αθήνα 2016
- Χρήστου Θανάσης, *Ο ρόλος των νέων στο μέτωπο, την κατοχή και την Αντίσταση (1940-1944)*, τ. Β', Αθήνα 2017
- Χρήστου Θανάσης, *Προσεγγίσεις στη Νεότερη Ελληνική Ιστορία. Από το Ρήγα Βελεστινλή(1757-1798) έως την εμπλοκή της Ελλάδας στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο(1940-1941)*, Αθήνα 2001
- Χρήστου Θανάσης, *Πέτρος Σωκρ. Κόκκαλης(1896-1962). Ο αστός επαναστάτης ιατρός από τον αντιβενιζελισμό στο λενινισμό*, Αθήνα 2019
- Χρόνης Σταύρος, *Διδακτική Πράξη και Κοινωνικός Έλεγχος*, Αθήνα 2003
- Clogg Richard, *Σύντομη Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας*, Αθήνα 1999
- Creswell John, *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση. Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*, (μτφ. Κουβαράκου), Αθήνα 2016
- Lipset S.M and Rokkan S, *Party Systems and Voter Alignments. Cross National Perspectives*, New York 1967
- Robson Colin, *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*, (μτφ. Νταλάκου και Βασιλικού), Αθήνα 2010

Περίληψη

Η εργασία ασχολήθηκε με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Ν. Λάρισας τις δεκαετίες του 1960 - 1970. Το ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο της εποχής καθώς και η χρήση του όρου «εθνικά υγιής» κάνουν κατανοητές τις διαμορφωθείσες συνθήκες. Ακολουθεί η εκπαιδευτική πολιτική από τις συνθήκες που δημιούργησε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και ο Εμφύλιος. Απόπειρα εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης υπήρξε η μεταρρύθμιση του 1964, που ανακόπηκε με την άνοδο της χούντας, για να επανέλθει σταδιακά με τη μεταπολίτευση. Αναλύεται η έννοια του «επιθεωρητισμού» και τελειώνει με την περιγραφή και ανάλυση των εκθέσεων των εκπαιδευτικών από τα Γ.Α.Κ. του Ν. Λάρισας που τεκμηριώνουν την έρευνα.